

วารสารวิชาการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

ISSN (Print): 2392-5957

ISSN (Online): 2672-9180

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2562 vol. 7 no. 2 July - December 2019

บทความวิชาการ

- สิทธิมนุษยชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ศิริวดี วิวิธคุณากร
- ปัญหาทางกฎหมายในการลงโทษข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยร้ายแรง: กรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ สหัสรัฐ โนนทะยะ และ
ตรีเนตร สาระพงษ์
- ข้อสังเกตในการบัญญัติกฎหมายความผิดเกี่ยวกับศพให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน สายฝน ปุณหวางค์
- ความรับผิดชอบทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์ เหมือน สุขมาตย์

บทความวิจัย

- ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย ก่อเกียรติ ลิ้มวงศ์สกุล
- กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้าบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย กัณณพงศ์ ศิริเขตต์
- แนวทางพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุกบนทางหลวง ศุภกร ปุณญฤทธิ์ สุณีย์ กัลยาณจิตร
และ ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี
- ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องสิทธิในที่ดิน: ตัวอย่างแนวทางแก้ไขปัญหาของประเทศฝรั่งเศส สมเกียรติ วรรณปัญญอนันต์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1201/2559

คำพิพากษาฎีกาที่ 3002/2561

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ๔ ประการ
ของ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ ๑๐

๑. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
๓. มีงานทำ มีอาชีพสุจริต

๒. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม
๔. เป็นพลเมืองดี

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ผู้บันทึก

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สาขาที่รับตีพิมพ์

1. สาขาวิชานิติศาสตร์
2. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

กำหนดการตีพิมพ์

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อตกลง

- บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่านเป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ความเห็นใด ๆ ของผู้เขียนบทความ กองบรรณาธิการไม่มีข้อผูกพันด้วย และผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการ

อาจารย์ฉัตรวรินทร์ ภูวัชรพิบูล

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช สำราญจิตต์

รองศาสตราจารย์ธีระ สิงห์พันธุ์

รองศาสตราจารย์จันทร์ สิ้นสุภฤกษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย วรรณเลิศสกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์หริรักษ์ โล่ห์พัฒนานนท์

ดร.นัทธี จิตสว่าง

นายกิตติพัฒน์ เดชะพหล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร พรพงศ์

อาจารย์ไวกุณฐ์ ครองยุทธ

อาจารย์มานัส สมสวย

อาจารย์เลอพร มหิพันธุ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนเรศวร

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

กรมราชทัณฑ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กองบริหารงานวารสาร

อาจารย์อภิรักษ์ ปาसानะเก

อาจารย์จิรภัทร นันทเศรษฐ์

เลขานุการ

นายพงศกร ช่างทอง

นายไกรสร พันธุ์พงศ์แข็ง

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดตีพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยในวาระฉบับนี้ ได้ก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562 บทความทุกเรื่องที่ได้รับ การตีพิมพ์เผยแพร่นั้น ได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ทั้งนี้ เพื่อผลิตและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการให้เปี่ยมไปด้วยคุณภาพ สร้างนวัตกรรมและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ต่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและหลากหลายต่อสังคมในยุคปัจจุบัน

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านไม่น้อย ทั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ และทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และพัฒนาคุณภาพของวารสารเรื่อยมา โดยกองบรรณาธิการจะมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของวารสารเพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่ทรงคุณค่า เปี่ยมไปด้วยองค์ความรู้ และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนสืบไป

อาจารย์ฉัตรวรินทร์ ภูวัชรพิบูล
บรรณาธิการ

บทความวิชาการ

- สิทธิมนุษยชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
Human Right as Provided in the Constitution of Kingdom of Thailand B.E. 2560
ศิริวดี วิวิธคุณากร
Sirivadee Wiwithkhunakorn..... 1
- ปัญหาทางกฎหมายในการลงโทษข้าราชการพลเรือนผู้กระทำความผิดวินัยร้ายแรง: กรณีทุจริต
ต่อหน้าที่ราชการ
Legal Problems of Inflicting Punishments on Civil Servants Guilty of Grave
Disciplinary Offences: A Case Study of Malfeasance
สหรัฐ โนทะยะ และ ตรีนเนตร สาระพงษ์
Saharat Notayah and Treeneat Saraphong..... 13
- ข้อสังเกตในการบัญญัติกฎหมายความผิดเกี่ยวกับศพให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน
Observation in the Legislation of Crimes Offenses Concerning Dead
Bodies of the Public Offence
สายฝน ปูนหางค์
Saifon Poonhawong..... 25
- ความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์
The Criminal Liability of Artificial Intelligence
เหมื่อน สุขมาตย์
Muan Sukamart..... 37

บทความวิจัย

- ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย
Thai People's Fear of Crimes
ก่อเกียรติ ลิ้มวงศ์สกุล
Korkieat Limwongsakul..... 51

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

- กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย
 Law and Enforcement in Obstruction for Entrepreneurs in Trading, Servicing and Tourism in Special Economic Zone of Chiang Rai
 กัณณพงศ์ ศิริเขตต์
 Kannapongse Sirikate..... 65
- แนวทางพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมน้ำหนักยานพาหนะบนทางหลวง
 Directives for Developing Legal Measures to Control Weight on Vehicles on Highways
 ศุภกร ปุณญฤทธิ์, สุณีย์ กัลยະจิตร และ ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี
 Suppakorn Poonyarith, Sunee Kanyajit and Chankanit K Suriyamanee 77
- ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องสิทธิในที่ดิน: ตัวอย่างแนวทางแก้ไขปัญหาของประเทศฝรั่งเศส
 Problem of Jurisdiction Over Cases of Power Exercise or Administrative Operation Relating to Land Rights Disputes in Compliance with French Model
 สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์
 Somkiat Worapunyaanun..... 89

คำพิพากษาฎีกา

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1201/2559..... 99
- คำพิพากษาฎีกาที่ 3002/2561..... 100
- คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ..... 101
- การส่งบทความ..... 124
- ขั้นตอนการตีพิมพ์..... 125
- แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์..... 126

สิทธิมนุษยชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

Human Rights as Provided in the Constitution of Kingdom of Thailand B.E. 2560

ศิริวดี วิวิธคุณากร¹

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: air.sirivadee@gmail.com

Sirivadee Wiwithkhunakorn²

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhonratchasima Rajabhat University
340 Suranaray Roads, Mueang, Nakhonratchasima 30000, Thailand
Email: air.sirivadee@gmail.com

Received: October 12, 2019; Revised: November 7, 2019; Accepted: November 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิทธิมนุษยชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตลอดจนแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

จากการศึกษาพบว่า การล่วงละเมิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มักจะเกิดขึ้นโดยตรงอันเนื่องมาจากข้อกฎหมาย และการปฏิบัติของรัฐ ทหาร ตำรวจ หรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า ดังเช่นกรณีการห้ามแสดงความคิดเห็นทางการเมืองทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง หรือการเรียกไปปรับทัศนคติหากมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แม้ว่าประเทศไทยจะมีการบัญญัติถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ตาม แต่ปัญหายังคงเกิดขึ้น จากการที่รัฐบาลทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศในเรื่องของสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และที่สำคัญนั้น ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) โดยการภาคยานุวัติแล้วนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว เพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน; แนวทางรัฐธรรมนูญ; รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Assistant Professor, Lecturer.

Abstract

This article aims to study the human rights as provided in the Constitution of Kingdom of Thailand B.E. 2560. One main objective is to identify problems relating to human rights in terms of both civil and political rights. The ultimate goal is to find out directives for developing and promoting human rights in Thai society.

Results showed that violation of civil and political rights usually resulted from legal provisions directly and performance of state officials, soldiers, policemen or other persons with superior powers. For example, opinions on politics were prohibited both before and after the general elections. Any persons with different political points of view would be summoned by the National Council for Peace and Order (NCPO) to undergo attitude-modifying activities. These problems persisted because the governments both before and after the general elections in 2019 failed to abide by the Constitution of Kingdom of Thailand B.E. 2560 although safeguards of civil and political rights were stipulated in the supreme law. More importantly, after ratification, Thailand became a signatory of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). Therefore, Thailand was obliged to fulfill the commitments stated in the international law, and ultimately to maintain the principle of human rights.

Keywords: Human Rights; Provided in the Constitution; Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560

1. บทนำ

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมีมาช้านานตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน โดยในสมัยก่อน ยังไม่มีการใช้คำว่าสิทธิมนุษยชนหากแต่ใช้คำว่าสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งสืบเนื่องมาจากกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law)³ และต่อมาได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลความมั่นคงปลอดภัยและรักษาสันติภาพของโลก ความมุ่งหมายของสหประชาชาติ หากพิจารณาตามข้อความในอารัมภบทและข้อ 1 ของกฎบัตร สหประชาชาติและความมั่นคงระหว่างประเทศ (United Nation Organization) มีด้วยกัน 4 ประการ ดังนี้⁴

1) เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยที่ประเทศต่าง ๆ จะดำเนินมาตรการร่วมกันอย่างจริงจัง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

³ Somrit Chaiwong, "Human Rights: People and the Use of Rights to Protect the Constitution," *Constitutional Court Journal* 17, no. 50 (August 2015): 226. [In Thai]

⁴ Rights and Liberties Protection Department, *Data Analysis Situation to Place the Direction the Plan of the National Human Rights 2014-2018 no. 3* (Research Report) (n.p.: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand; Rights and Liberties Protection Department, 2015), 9-19. [In Thai]

2) เพื่อพัฒนาสัมพันธไมตรีระหว่างประชาชาติทั้งปวง โดยยึดหลักแห่งความเท่าเทียมกัน และโดยเคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของประชาชน

3) เพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มนุษยธรรม และส่งเสริมสนับสนุนการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยปราศจากความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือภาษา

4) เพื่อเป็นศูนย์กลางสำหรับประสานการดำเนินการ และความร่วมมือของนานาประเทศ

หน้าที่ของภาคีสมาชิกตามที่กำหนดไว้ในข้อ 56 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ระบุไว้ดังนี้

1) ให้ความร่วมมือต่อสหประชาชาติในการดำเนินมาตรการใด ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนทั่วโลก

2) ส่งเสริม และสนับสนุนการเคารพสิทธิมนุษยชนภายในประเทศของปวงสมาชิก ได้แก่ การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน การปรับปรุงระบบกฎหมาย ภายในประเทศให้ได้ตามมาตรฐานของสหประชาชาติ เป็นต้น รวมทั้งหน้าที่ในการตรวจสอบในกรณีที่มีการละเลยต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีกด้วย⁵

ด้วยบทบัญญัติขององค์การสหประชาชาติดังกล่าว ต่อมาจึงได้มีความร่วมมือในการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ขึ้น และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) ซึ่งจะเห็นได้ว่าปฏิญญาสากลดังกล่าวมุ่งจะพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือปัจเจกบุคคล ปฏิญญาดังกล่าวจึงเป็นเสมือนสิ่งย้ำเตือนรัฐสมาชิกมิให้กระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพซึ่งได้กำหนดไว้เป็นข้อกติกาภายใต้ปฏิญญาดังกล่าว⁶ สำหรับประเทศไทยนั้น เป็นประเทศในกลุ่มแรกๆ ที่ให้การรับรองปฏิญญาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปฏิญญาสากลไม่ใช่กฎหมาย จึงขาดสภาพบังคับในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น แต่โดยเนื้อหาของปฏิญญาสากล ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานของสิทธิมนุษยชนที่นานาประเทศยอมรับ หลายประเทศได้นำหลักการของปฏิญญาสากลดังกล่าวไปเป็นต้นแบบ ในการจัดทำระบบกฎหมายของตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของนานาอารยประเทศ⁷ สิทธิมนุษยชนสะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐานขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ที่จะอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี สิทธิมนุษยชนให้อิสระแก่ผู้คนในการเลือกว่าพวกเขาใช้ชีวิตอย่างไร พวกเขาแสดงออกอย่างไรและรัฐบาลประเภทใดที่พวกเขาต้องการให้การสนับสนุนเหนือสิ่งอื่นใด สิทธิมนุษยชนยังรับประกันว่าประชาชนมีความสำคัญและจำเป็นที่รัฐจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่น อาหาร ที่พัก การศึกษา สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้

⁵ United Nations, "Charter of the United Nations," last modified 2019, accessed April 19, 2019, <https://www.un.org/en/charter-united-nations/>

⁶ Chao Kanjanaphaibun, "Human Right and Illegal Immigration Issues," *Constitutional Court Journal* 17, no. 50 (August 2015): 226. [In Thai]

⁷ Udomsak Sinthipong, *Human Rights*, 4th ed. (Bangkok: Winyuchon Publication House, 2018), 50. [In Thai]

ประโยชน์จากสิทธิทั้งหมดที่มีในฐานะเป็นประชาชนคนหนึ่งได้อย่างเต็มที่ ในการรับประกันชีวิตเสรีภาพความเสมอภาคและความปลอดภัย หลักสิทธิมนุษยชนจะต้องคอยช่วยปกป้องผู้คน ประชาชนจากการถูกทารุณกรรม การเอาเปรียบโดยผู้ที่มีอำนาจมากกว่า⁸

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ที่ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องด้วยประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ที่มีพันธะผูกพันให้รัฐต่าง ๆ ที่เข้าเป็นภาคีต้องปฏิบัติตาม โดยประเทศไทยเป็นภาคีสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนจำนวน 7 ฉบับ ซึ่งหนึ่งในเจ็ดฉบับนั้น ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี โดยการภาคยานุวัติ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540 โดยมีการทำคำแถลงตีความ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เรื่องการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยมีได้หมายรวมถึงการแบ่งแยกดินแดน หรือเอกภาพทางการเมือง (ข้อ 1 วรรคหนึ่ง) และ 2) การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อทำสงคราม (ข้อ 20 วรรคหนึ่ง)

อันเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา เปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจการเมืองของไทย สังคมไทยกับพัฒนาการสิทธิมนุษยชน พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในกระแสการเมืองภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ กระแสปฏิรูปการเมืองที่ขยายตัวกว้างขวางหลังเกิดพฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 นั้น สื่อให้เห็นว่ารูปแบบและกลไกเศรษฐกิจการเมืองที่เรียกขานกันว่าระบอบประชาธิปไตยนั้น โดยแท้จริงแล้วเป็นเพียงเครื่องมือกดขี่ชุดรีดและลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่แตกต่างอะไรนักจากที่เคยเป็นอยู่ในยุคเผด็จการทหาร เป็นระบอบอำนาจนิยมที่ต่อเนื่องสืบทอดกันมาทั้งในยุค “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” และ “ประชาธิปไตยเต็มใบ” แล้วก็เป็นระบอบที่ต่อเนื่องสืบทอดกันมาเช่นนี้เอง รัฐบาลรวมทั้งกลุ่มอำนาจทั้งที่มาจาก “การเลือกตั้ง” จึงกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนคนไทย ที่บัญญัติไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญ อีกทั้งสังคมไทยยังคงมีการเลือกปฏิบัติมาโดยตลอด ซึ่งเรามักได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ฝนตกไม่ ทั่วฟ้า” หรือ “เลือกที่รักมักที่ชัง” “รักลูกไม่เท่ากัน”⁹ โดยไม่รู้สึกรังเกียจอะไรทางขบวนการปฏิรูปการเมืองต่างพากันยกประเด็นเรื่องทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวง และซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งก็ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เป็นที่ขานรับกันโดยทั่วไป แต่นั่นคงเป็นเพียงประเด็นปัญหาปลายเหตุ ซึ่งจริง ๆ นั้นก็คือความล้มเหลวของสิทธิมนุษยชนในฐานะหลักการนำของสังคมการเมืองไทย ภายใต้โครงสร้างอำนาจและกระบวนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา

สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลกของมนุษย์ ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้คนทั่วโลกเกิดความระลึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี

⁸ The Advocates, “The Advocates for Human Rights Stands with Governor Tim Walz in Rejecting Trump’s Recent Resettlement Order,” last modified 2019, accessed October 27, 2019, http://www.theadvocatesforhumanrights.org/human_rights_basics/

⁹ Peerasak Phochit, *Human Rights in Many Dimensions Institute of Constitutional Studies* (Personal Academic Documents) (Bangkok: Office of the Constitutional Court, 2016), 6. [In Thai]

ชาติกำเนิด สิทธิต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญสำคัญกับคำว่าชีวิต ประเทศไทยนั้นในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ผูกพันตามพันธกรณีแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และที่สำคัญเรื่องของสิทธิมนุษยชนนั้น ยังได้ถูกนำไปใช้ในการทางการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ อีกด้วย เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป คว่ำบาตรทางการทูต การงดการทำการค้าด้วย หรือกรณีการส่งกองกำลังทหารของสหประชาชาติ เพื่อเข้าไปยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศบอสเนีย และในโคโซโว ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย เป็นต้น¹⁰

ด้วยสาเหตุและความสำคัญดังกล่าว จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนตามแนวทางแห่งรัฐธรรมนูญเพราะมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลก และการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทยการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสถิติสัญญาต่าง ๆ กับนานาประเทศ จำนวนหลายฉบับ และหนึ่งในนั้นคือ กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งถือเป็น “สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน” นั้น เมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา กล่าวคือ ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นสิทธิทางด้านพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นสิทธิทางด้านพลเมืองและสิทธิทางการเมืองให้แก่ประชาชนทุกคนภายในรัฐอย่างเท่าเทียมกัน โดยไทยในฐานะที่เป็นรัฐภาคีมีพันธะผูกพันที่จะต้องดำเนินการตามพันธกิจหลักของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 4 ประการ ได้แก่

- 1) การประกันให้เกิดสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- 2) การปฏิบัติให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ด้วยความก้าวหน้า
- 3) การเผยแพร่หลักการของสิทธิตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอย่างกว้างขวาง และ
- 4) การจัดทำรายงานความก้าวหน้า สถานการณ์ และปัญหาอุปสรรคภายในประเทศเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากการอนุวัติการกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังกล่าวเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Committee) ซึ่งเป็นองค์กรที่แต่งตั้งขึ้นตามกติกาฉบับดังกล่าว

หากจะกล่าวโดยสรุป เพื่อให้ประเทศไทยสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยจะต้องดำเนินการตามปฏิบัติตามพันธกรณี เพื่อเป็นการประกันสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตลอดจนเพื่อให้การปฏิบัติให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในกติกาด้วยความก้าวหน้า นอกจากนั้น ประเทศไทยจะต้องดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายภายใน (Domestic Law) ให้เป็นการ

¹⁰ Prachatai, “Civil and Political Rights,” News Column, *Prachatai*, May 24, 2005, accessed October 11, 2019, <https://www.prachatai.com/journal/2005/05/41202/> [In Thai]

สอดคล้องกับกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อมีผลให้กฎหมายภายใน (Internal Law) ของไทยสอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏอยู่ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)

ดังนั้นในการพิจารณาถึงแนวทางปฏิบัติของไทยเกี่ยวกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมืองก็ต้องพิจารณาถึงกฎหมายภายในราชอาณาจักร นั่นก็คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (Constitution of the Kingdom of Thailand) เมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะพบว่าการรับรองสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นไปอย่างก้าวหน้านับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นองค์กรที่เป็นกลไกในการทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขึ้นเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐให้เกิดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายในการบริหารราชการแผ่นดิน¹¹ ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแล้ว ถึงอย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการบัญญัติถึงสิทธิของปวงชนชาวไทยไว้ในหมวด 3 รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ไว้อย่างครบถ้วนก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นการปฏิบัติตามกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติตามหลักสิทธิและเสรีภาพ จึงต้องรู้เข้าใจและตระหนักถึงหลักการสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม สำหรับคนจำนวนมากแล้ว สิทธิมนุษยชนเป็นเพียงความเสมอภาคในอุดมคติ หลักการของสิทธิมนุษยชนนั้นเกินขอบเขตเลยไปกว่ากฎหมาย และเป็นหลักศีลธรรมพื้นฐานสำหรับวางระเบียบทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมด้วย ดังนั้นสิทธิมนุษยชนตามแนวทางแห่งรัฐธรรมนูญจึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญเพราะมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลก และการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย

2. สิทธิมนุษยชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สิทธิมนุษยชนไทย ที่ผ่านยุคเผด็จการทหาร มาสู่กระแสอำนาจนิยมของโลกาภิวัตน์ ยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีในปัจจุบัน โดยทัศนวิสัยของกระบวนการพัฒนาการเมืองภาคประชาชน ที่สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย จะพึงได้รับการทบทวน และประเมินความเข้าใจเบื้องต้นร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะพิจารณากันถึงที่มา และทิศทางที่จะเป็นไปของสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย เห็นสมควรที่จะนำเสนอข้อสังเกตเบื้องต้น บางประการ เพื่อประกอบเป็นพื้นฐานความเข้าใจรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย และยังรวมถึงสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลอีกด้วย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติถึงการมีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับการรับรองไว้มิต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ มีประเด็นที่น่าสนใจคือ สิทธิของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดนโยบายออกกฎหมายที่

¹¹ Paiboon Varahapaithoon, "Rule of Law and the NHRCT's Control of Exercising Powers of Government Authorities," *Constitutional Court Journal* 17, no. 50 (August 2015): 226. [In Thai]

จะมีผลกระทบต่อตนเอง ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เขียนคำว่า “มีส่วนร่วม” ไปถึง 22 ครั้ง มากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งเขียนไว้ 9 ครั้งแต่เป็นรองรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ที่เขียนไว้ 34 ครั้ง¹² ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ค่อยรู้ว่า รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องใดบ้าง

ในส่วนของบทความนี้ จะกล่าวถึงเรื่องสิทธิของของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง สิทธิด้านนี้มีความกว้างทีเดียวทั้งในส่วนของพลเมืองที่เป็นฝ่ายสนับสนุน และในส่วนของนักการเมือง เช่น การแสดงออกทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตามสำหรับการนำเสนอสิทธิมนุษยชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560¹³ ซึ่งได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ประชาชน หรือพลเมืองของรัฐจะทำหน้าที่เป็น “สภา” โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เพราะเชื่อว่า ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม ปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรง ในเรื่องของการลงประชามติ (Referendum) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (Initiative) การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม (Representative Democracy) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้คือ การที่ประชาชนได้ทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนในรัฐสภา ผ่านระบบที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง”

3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการนำการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมือง และการบริหารในเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตของประชาชน อำนาจในการตรวจสอบ และควบคุมการทำงานของ “ผู้แทน” ซึ่งก็คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณี รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ “สถาบันการเมือง” ต่าง ๆ อาทิภาคประชาสังคม ภาคประชาชน องค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเต็มที่¹⁴

¹² Juriwan Termthong, *Political Participation in Democracy*, 2nd ed. (Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives, 2018), 31. [In Thai]

¹³ Alongkorn Ponlabut, *Institute of Constitution Studies* (Personal Academic Documents) (Bangkok: Republic of Parliament, 2016), 10-11. [In Thai]

¹⁴ Juriwan Termthong, *Political Participation in Democracy* (Bangkok: The Secretariat of The House of Representatives, 2018), 13. [In Thai]

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง สานเสวนาหาทางออก (Deliberative Democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบถกแถลงที่เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อนและมีความแตกต่างหลากหลายได้ ซึ่งระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลงจะช่วยแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบการเมืองแบบตัวแทนโดยการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองที่มีความสำนึกทางการเมือง (Active Citizen) และมีจิตสาธารณะรวมหมู่ (Civic Life) หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคน หรือภาคพลเมืองได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ และตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตน หรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม หรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน¹⁵

3. การล่วงละเมิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย

ผลจากการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การประกันให้เกิดสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา, การดำเนินการให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในสนธิสัญญา, การเผยแพร่เนื้อหาของสิทธิตามสนธิสัญญาให้ประชาชนรับทราบ และการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามสนธิสัญญา แต่ประเทศไทยก็ยังมี การล่วงละเมิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอยู่ซึ่งทำให้กรณีดังกล่าวนี้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและไม่เป็นไปตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ดังเช่นกรณีเจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูลของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน¹⁶ มีข้อมูลสถิติตลอด 4 ปี ว่ามีประชาชนถูกตั้งข้อกล่าวหาและดำเนินคดีกว่า 1,138 คน มีกิจกรรมที่ถูกห้ามจัดไปแล้วอย่างน้อย 264 ครั้ง เกี่ยวเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมทางการเมืองหรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหรือต่อรัฐบาลทหารและการรัฐประหาร ทั้งก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 จึงอาจเรียกว่ายุคสมัยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นยุคการล่มสลายของหลักนิติธรรม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้บังคับใช้รัฐธรรมนูญใหม่ถึง 2 ฉบับ และอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 และมาตรา 48 เข้ายึดอำนาจและบริหารอำนาจนั้นอย่างเบ็ดเสร็จ

¹⁵ Kietkajorn Vachanasvasti, *People Participation on Governmental Policies Employment Service*, 2nd ed. (Bangkok: Planning and Information Division Department of Skill Development Ministry of Labour, 2007), 15. [In Thai]

¹⁶ Sirikan Jarensiri, “4 Years of Rights Being Violated by NCPO, Demanding For Free and Fair Election,” Hot Issues Column, *ilaw*, July 16, 2018, accessed October 11, 2019, <https://www.ilaw.or.th/node/4870/> [In Thai]

โดยโจมตีประชาชนผู้ออกมาแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ด้วยกฎหมายที่ไม่ชอบธรรม ซึ่งการทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทหารได้เข้าควบคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นเวลากว่า 14 ปีรวมถึงปัจจุบันด้วย เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ายึดอำนาจและแต่งตั้งตัวเองเป็นรัฐบาลก็ยิ่งเป็นการเพิ่มอำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐภาคใต้มากขึ้น มีการสนับสนุนงบประมาณที่เพิ่มขึ้น พื้นที่ชายแดนใต้เป็นเผด็จการทหารมากกว่า 14 ปี และไม่สามารถทำลายได้ในเร็ววัน ทหารใช้อำนาจการกักขังผู้ต้องหาในค่ายทหารกว่า 7 วัน เป็นอย่างต่ำ และสามารถยื่นเรื่องกักตัวเพิ่มได้มากที่สุดอีก 30 วัน โดยในขณะที่เหยื่อถูกควบคุมตัวนั้นไม่อนุญาตให้มีการสังเกตการณ์จากภายนอก หรือแม้กระทั่งทนายความก็ไม่อนุญาตให้เข้าพบเหยื่อ สถานการณ์เช่นนี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเหยื่อและเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ฝ่ายตุลาการกลับอนุมัติให้มีระบบนี้ใช้ภายในประเทศไทย เป็นการเอื้อต่อการกระทำทรมานผู้ต้องหาโดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งจวบจนทุกวันนี้คดีดังกล่าวเหล่านั้นก็ยังไม่จบสิ้นไป¹⁷

สำหรับรัฐบาลไทย ได้มอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่เข้าเป็นภาคีแล้ว จำนวน 3 ฉบับ คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR), อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ, อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี การจัดทำและเสนอรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนชุดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) นั้น กำหนดให้ต้องส่งรายงานภายในปีแรก นับจากวันที่ลงนามเป็นภาคี เป็นรายงานผลการดำเนินงานเบื้องต้น (Initial Report) หลังจากนั้น จะต้องส่งรายงานทบทวนสถานการณ์เป็นระยะ (Periodic Reports) ทุก ๆ 5 ปี หลังจากการส่งรายงานฉบับแรก การตรวจสอบของคณะกรรมการจะดำเนินการโดยการศึกษารายงานของรัฐบาล และศึกษาร่วมกับรายงานเงา (Shadow Report) ที่จัดทำโดยองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาสังคม สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ รวมทั้งเอกสาร และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศนั้น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในระบบเอกสารขององค์การสหประชาชาติ และในแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

การทบทวนการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ที่นครเจนีวา อยู่ในสมัยประชุมที่ 119 ร่วมกับ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ, สาธารณรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา, ประเทศอิตาลี, สาธารณรัฐเซอร์เบีย และสาธารณรัฐเติร์กเมนิสถาน ได้เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางหลังการรัฐประหารของประเทศไทยมากกว่าสองปี หลังจากเมื่อปี พ.ศ. 2559 ในการประชุมทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภาพรวมของประเทศไทยในทุกด้าน ผ่านกลไกภายใต้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติทั้ง 193 ประเทศ จัดทำรายงานทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ (Universal

¹⁷ Ibid.

Periodical Review: UPR) อันเป็นอีกกลไกหนึ่งภายใต้การตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ หลายประเทศได้ตั้งคำถามในเวทีถึงประเด็นการใช้อำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (คสช.) ทั้งประเด็นการใช้ศาลทหารต่อพลเรือน การซ้อมทรมาน การใช้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก หรือการเรียกบุคคล และจับกุมไปควบคุมตัวไว้ในค่ายทหาร เป็นต้น

4. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผล

สิทธิมนุษยชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นั้น ได้กล่าวถึงหลักสิทธิมนุษยชนและความสัมพันธ์ระหว่างกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) และได้มีการบัญญัติกฎหมาย เพื่อรับรองสิทธิมนุษยชนดังกล่าวไว้ในกฎหมายไทย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะชัดเจนขึ้น โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ใช้กันมาในอดีตได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้บางส่วน จนกระทั่งได้มีการพัฒนาบทบัญญัติดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์ขึ้นตามที่ปรากฏในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับเมื่อปี พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับเมื่อปี พ.ศ. 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับเมื่อปี พ.ศ. 2560 ผลจากการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณี ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การประกันให้เกิดสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา, การดำเนินการให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในสนธิสัญญา, การเผยแพร่เนื้อหาของสิทธิตามสนธิสัญญาให้ประชาชนรับทราบ และการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามสนธิสัญญา

4.2 ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการส่งเสริมและการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย สมควรดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายทางดังนี้

4.2.1 รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการส่งเสริม เผยแพร่ ความรู้ความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนต่อประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาการทางด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ประสานงาน ร่วมมือกับองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษยชน

4.2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐ และเอกชนต้องยึดหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในการกำหนดนโยบาย และแผนงานในการบริหารงาน เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้าใจ และป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนจากรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4.2.3 องค์กรภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรภาครัฐ ต้องเร่งผลักดันให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยการดำเนินการตรา หรือแก้ไขกฎหมายให้รองรับกับหลักการสิทธิมนุษยชน และเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการรับรองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน และผลักดันให้เกิดกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในด้านเสรีภาพของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นสำคัญ

4.2.4 หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบปัญหาการละเมิดสิทธิ และเร่งแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ หรือ เอกชน ที่ส่งผลกระทบ หรือเป็นการละเมิดสิทธิของชุมชน และประชาชน เช่น โครงการท่าอากาศยาน-มาเลเซีย โครงการสร้างเขื่อนที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน กรณีพิพาทต่าง ๆ การฟ้องร้องจับกุมชาวบ้าน และผู้ที่ออกมาวิจารณ์การดำเนินการของรัฐบาล การปรับเปลี่ยนทัศนคติเจ้าหน้าที่รัฐ และนโยบายของรัฐที่เข้าใจและให้การสนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชน

4.2.5 รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่ทำหน้าที่กลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และหน่วยงานราชการอื่น เช่น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เป็นต้น โดยการประสานความร่วมมืออย่างจริงจัง ไม่เข้าแทรกแซงการทำงานและรับฟังคำแนะนำต่อการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนเพื่อไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และเป็นจริง ควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณที่เหมาะสมแก่องค์กรเหล่านั้นด้วย

References

- Alongkorn Ponlabut. *Institute of Constitution Studies* (Personal Academic Documents). Bangkok: Republic of Parliament, 2016. [In Thai]
- Chao Kanjanaphaibun. "Human Rights and Illegal Immigration Issues." *Constitutional Court Journal* 17, no. 50 (August 2015): 226. [In Thai]
- Juriwan Termthong. *Political Participation in Democracy*. 2nd ed. Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives, 2018. [In Thai]
- Paiboon Varahapaitoon. "Rule of Law and the NHRCT's Control of Exercising Powers of Government Authorities." *Constitutional Court Journal* 17, no. 50 (August 2015): 226. [In Thai]
- Peerasak Phochit. *Human Rights in Many Dimensions Institute of Constitutional Studies* (Personal Academic Documents). Bangkok: Office of the Constitutional Court, 2016. [In Thai]
- Rights and Liberties Protection Department. *Data Analysis Situation to Place the Direction the Plan of the National Human Rights 2014-2018 no. 3* (Research Report). N.p.: The Agriculturdl Co-operative Federation of Thailand; Rights and Liberties Protection Department, 2015. [In Thai]
- Somrit Chaiwong. "Human Rights: People and the Use of Rights to Protect the Constitution." *Constitutional Court Journal* 17, no. 50 (August 2015): 226. [In Thai]

The Advocates. “The Advocates for Human Rights Stands with Governor Tim Walz in Rejecting Trump’s Recent Resettlement Order.” Last modified 2019. Accessed October 27, 2019. http://www.theadvocatesforhumanrights.org/human_rights_basics/

Udomsak Sinthipong. *Human Rights*. 4th ed. Bangkok: Winyuchon Publication House, 2018. [In Thai]

United Nations. “Charter of the United Nations.” Last modified 2019. Accessed April 19, 2019. <https://www.un.org/en charter-united-nations/>

ปัญหาทางกฎหมายในการลงโทษข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยร้ายแรง:
กรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ
Legal Problems of Inflicting Punishments on Civil Servants Guilty of
Grave Disciplinary Offences: A Case Study of Malfeasance

สหรัฐ โนทะยะ¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

85 ถนนสถลมารค ตำบลเมืองศรีโค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: saharat4444@gmail.com

Saharat Notayah²

Faculty of Law, Ubonratchathani University

85 Sathonlamark Road, Mueangsrikai, Warin Chamrap, Ubon Ratchathani 34190, Thailand

Email: saharat4444@gmail.com

ตรีเนตร สารพะงษ์³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

85 ถนนสถลมารค ตำบลเมืองศรีโค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: treeneat.s@ubu.ac.th

Treeneat Saraphong⁴

Faculty of Law, Ubonratchathani University

85 Sathonlamark Road, Mueangsrikai, Warin Chamrap, Ubon Ratchathani 34190, Thailand

Email: treeneat.s@ubu.ac.th

Received: June 21, 2019; Revised: October 10, 2019; Accepted: October 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการลงโทษข้าราชการพลเรือนสามัญผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง กรณีทุจริตต่อหน้าที่ตามมติคณะรัฐมนตรี พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการเปรียบเทียบการลงโทษข้าราชการพลเรือนสามัญผู้กระทำความผิดอย่างร้ายแรง กรณีทุจริตต่อหน้าที่ว่าควรปรับใช้กับกฎหมายฉบับใด

จากการศึกษาพบว่า มติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้การลงโทษผู้กระทำผิดวินัยฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการควรลงโทษเป็นไล่ออกจากราชการ จึงขัดต่อหลักการใช้อำนาจดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัติระเบียบ

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้ลงโทษได้ 2 สถาน คือ ปลดออกกับไล่ออก ทั้งเมื่อพิจารณาตามหลักลำดับศักดิ์ทางกฎหมายที่มติคณะรัฐมนตรีขัดกับกฎหมายระดับพระราชบัญญัติซึ่งมีศักดิ์สูงกว่า ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีใช้คำว่า “ควรไล่ออก” เป็นคำช่วยกริยาในความคล้อยตาม ไม่ได้แปลว่าต้องกระทำ ทั้งในส่วนของอำนาจคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งมีอำนาจชี้มูลความผิดทางวินัยกรณีข้าราชการทุจริตต่อหน้าที่ราชการให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษ อันเป็นการนำอำนาจการบริหารงานของบุคคลมอบให้แก่องค์กรอื่นนอกเหนือระบบบังคับบัญชาจะต้องกระทำอย่างระมัดระวังและอยู่ภายในกรอบของกฎหมายเฉพาะมูลกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการเท่านั้น ดังนี้ จึงมีข้อเสนอแนะเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการให้ลงโทษไล่ออกสถานเดียว หรือหากต้องการคงดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาเอาไว้ให้ปลดออกหรือไล่ออกได้ ก็ควรออกกฎคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.ก.พ.) เพื่อวางกรอบการใช้ดุลพินิจบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและมโนธรรม

คำสำคัญ: การลงโทษ; ข้าราชการพลเรือน; วินัยร้ายแรง; ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ

Abstract

This article aims to study the legal problems arising from inflicting punishments on civil servants found guilty of grave disciplinary offences. It focuses on malfeasance cases as provided in cabinet resolutions, Civil Servant Act B.E. 2551 and Corruption Suppression and Prevention Act B.E. 2561. The main objective is to compare different cases of civil servants found guilty of grave disciplinary offences relating to malfeasance, and hence to identify which statutes should be applied accordingly.

Results showed that according to the cabinet resolutions, a civil servant found guilty of grave disciplinary offences was subject to being dismissed. This provision was inconsistent with the discretionary power of the supervisors as provided in the Civil Service Act B.E. 2551, which permitted two kinds of punishments: dismissal or removal. In term of hierarchy of power, cabinet resolutions were lower than acts. Cabinet resolutions stated that a guilty civil servant “shall be dismissed”. The auxiliary verb indicated that the clause was merely a suggestion, not a compulsion. Moreover, the National Anti-Corruption Commission (NACC) was empowered to decide whether a civil servant’s accusations were groundless or plausible. A plausible case would be submitted for the supervisors to decide which punishments to be inflicted on the guilty civil servants. This meant that the personnel management power, which basically belonged to the supervisors, was transferred to an outside agency. Therefore, this power should be limited in a case of malfeasance only and subject to a very careful exercise. The writer recommends that the Civil Service Act B.E. 2551 should be amended to stipulate that the only permissible punishment for a civil servant guilty of malfeasance is a dismissal. Otherwise, if the discretionary power of inflicting either dismissal or removal is to be continued, the Civil Service Commission should enact a set of

regulations to provide guidelines for supervisors to exercise their discretionary power based on the rule of law and principle of good morality.

Keywords: Punishment; Civil Servants; Grave Disciplinary Offences; Malfeasance

1. บทนำ

จากการรายงานขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) เปิดเผยรายงานดัชนีการรับรู้การคอร์รัปชันของโลกปี พ.ศ. 2561 ใน 180 ประเทศทั่วโลก ที่มีการให้คะแนนตั้งแต่ระดับ 0 - 100 คะแนนต่ำสุด หมายถึงการคอร์รัปชันสูง ขณะที่ 100 คะแนน หมายถึงโปร่งใส ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 99 ด้วยคะแนนความโปร่งใส 36 คะแนน ลดลงจากปี พ.ศ. 2560 ที่ไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 96 ด้วยคะแนนความโปร่งใส 37 คะแนน นั่นหมายถึง มีการคอร์รัปชันเพิ่มขึ้น⁵ ซึ่งดัชนีชี้วัดดังกล่าวมิใช่เพียงแค่แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหา ยังแสดงให้เห็นถึงความร้ายแรงของปัญหาการทุจริตในประเทศไทยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ค่าคะแนนที่ต่ำลงคือประเด็นเรื่องการลงโทษทางกฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจหรือตำแหน่งในทางที่ผิด ความสำเร็จของภาครัฐในการควบคุมการทุจริตคอร์รัปชัน และการมีกลไกเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตในระบบ รวมถึงเกณฑ์ข้อที่เกี่ยวกับการติดสินบน และการทุจริตว่ามีอยู่จริงหรือไม่ ซึ่งได้มีการสำรวจผู้เชี่ยวชาญ และนักธุรกิจทั่วโลก⁶ ซึ่งเท่ากับว่าสถานการณ์การทุจริตในส่วนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยยังไม่เคยมีค่าดัชนีที่ลดลงแต่อย่างใด ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของหอการค้าไทยเผยปัญหาคอร์รัปชันในประเทศไทยพบว่าประเทศไทยยังมีปัญหาคอร์รัปชันที่รุนแรง โดยในปี พ.ศ. 2560 สูงถึงร้อยละ 37 ซึ่งคาดว่าในปี พ.ศ. 2561 จะมีปัญหาสูงขึ้นร้อยละ 48 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาการให้สินบนการให้ของกำนัลหรือรางวัลต่าง ๆ⁷

จากข้อมูลข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกดำเนินการทางวินัยที่ได้รายงานมายังสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2558 พบว่า มีการตั้งข้อหาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยไม่ชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้ (ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ) มากถึง 275 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.85 ของฐานความผิดทั้งหมด โดยข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกดำเนินการทางวินัยฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการมีจำนวน 236 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.49 ของข้าราชการที่ถูกดำเนินการทางวินัยทั้งหมด⁸

⁵ Anti-Corruption Organization of Thailand, ““Thai” Corruption Ranked 99 Out of 180 Countries, Hot Issues,” last modified n.d., accessed September 3, 2019, <http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/1289/4/> [In Thai]

⁶ Thai Chamber of Commerce Reveals Corruption, “Survey Year 2017 Private Private Under the Table as Government Paving 200,000 Billion Damage, Transparency Thailand,” last modified n.d., accessed February 16, 2018, <http://www.transparency-thailand.org/thai/index.php/sample-sites-2/1561-60-2/> [In Thai]

⁷ Ibid.

⁸ Treeneat Saraphong, Khunpet Chaitawee and Attapong Kawan, *Study Project on Standards of Disciplinary Conduct and Disciplinary Action of the Ministry of Civil Service Commission and Comparison of Laws Relating to Disciplinary Action of Various Civil Servants* (Research Report) (n.p.: Office of the Civil Service Commission, 2017), 65-67. [In Thai]

มติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 กับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กรณีที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ มีปัญหาทางกฎหมายว่ามาตรฐานโทษในมูลกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาควรจะต้องลงโทษด้วยการไล่ออกเพียงสถานเดียวตามมติคณะรัฐมนตรี หรือมีอำนาจดุลพินิจในการพิจารณาว่าควรลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นอกจากนั้น ยังมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 91 ให้อำนาจแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ในการลงโทษทางวินัยข้าราชการที่กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ โดยการส่งรายงานเอกสารและทำความเข้าใจไปยังผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ถูกกล่าวหาเพื่อสั่งลงโทษได้

จะเห็นได้ว่าปัญหาการลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ฉบับด้วยกัน จึงเป็นที่มาของการเขียนบทความเรื่องนี้ว่าการลงโทษทางวินัยในมูลกรณีทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการควรปรับใช้ตามกฎหมายฉบับใด

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษทางวินัยในมูลกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ

2.1 การลงโทษทางวินัยตามมติคณะรัฐมนตรีกรณีที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ

มติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 กำหนดให้การลงโทษในกรณีที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ราชการนั้นควรจะต้องลงโทษไล่ออก แม้ว่าผู้กระทำผิดจะนำเงินที่ได้ทำการทุจริตไปมาคืนหรือมีเหตุอันควรปราณีอื่นใดก็ไม่เป็นเหตุอันควรลดโทษจากไล่ออกเป็นปลดออกจากราชการ ในการลงโทษผู้กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ราชการนั้น เนื่องจากเป็นโทษที่มีความรุนแรงจึงกำหนดแนวทางในการพิจารณาการลงโทษไล่ออกไว้ใน หนังสือที่ นร 0611/ว2 ลงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2528 ว่าการจะสั่งลงโทษข้าราชการถึงขั้นปลดออกหรือไล่ออกนั้นต้องมีหลักฐานชัดเจนพอสมควรว่าผู้กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ราชการนั้นมีเจตนาทุจริตต่อหน้าที่ราชการด้วย

จึงเห็นได้ว่ามติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาถกเถียงถึงมาตรฐานโทษทางวินัยว่าการไม่ลงโทษตามมติคณะรัฐมนตรีกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการโดยลงโทษในฐานอื่นนอกจากไล่ออกจะเป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

2.2 การลงโทษทางวินัยข้าราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กรณีที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 88 กำหนดโทษทางวินัยไว้ 5 สถาน ได้แก่ (1) ภาคทัณฑ์ (2) ตัดเงินเดือน (3) ลดเงินเดือน (4) ปลดออก (5) ไล่ออก และมาตรา 88 (1) ได้กำหนดให้การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริตเป็นความผิดวินัยร้ายแรง ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 97 ว่า “ภายใต้บังคับวรรคสอง ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณีถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษลงต่ำกว่าปลดออก...”

จะเห็นได้ว่าในการพิจารณาโทษข้าราชการพลเรือนสามัญที่ได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการนั้น กฎหมายให้พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด กล่าวคือ หากการทุจริตนั้นไม่ได้มีความร้ายแรงหรือมีเหตุอันควรลดหย่อนโทษ ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษโดยการปลดออกแทนได้

นอกจากนี้ แล้วกฎหมายก็ยังให้ผู้บังคับบัญชาสามารถนำหลักความได้สัดส่วนระหว่างโทษทางวินัยและความผิดทางวินัย หลักนิติธรรม หลักมโนธรรม และหลักความเป็นธรรม ซึ่งให้อำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาสามารถเลือกที่จะลงโทษเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมได้⁹ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความผิดที่ข้าราชการได้กระทำ โดยพิจารณาจากระดับของตำแหน่ง ลักษณะเฉพาะของหน้าที่ การกระทำความผิดวินัยก่อให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงาน การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาร่วมหรือไม่ พฤติกรรมและการกระทำความผิดของข้าราชการที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษทางวินัย ความผิดทางวินัยและโทษทางวินัยในครั้งก่อน (ถ้ามี) มีการกระทำความผิดวินัยในลักษณะเดิมซ้ำ ๆ หรือบ่อยครั้งหรือไม่ อายุของข้าราชการที่กระทำความผิด การกระทำความผิดวินัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ของข้าราชการซึ่งได้รับมากเกินไปหรือไม่ ข้าราชการต้องรับผิดชอบงานใด ๆ เพียงผู้เดียวหรือไม่ ความตั้งใจในการปรับปรุงตัว พฤติกรรมของข้าราชการภายหลังได้รับโทษทางวินัย ซึ่งจากหลักการความเหมาะสมและสอดคล้องกับความผิดที่ข้าราชการได้กระทำข้างต้น¹⁰ มาประกอบการพิจารณาเพื่อใช้ดุลพินิจในการลดโทษของผู้ที่กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการได้ แต่ทั้งนี้ การลดโทษนั้นจะลดให้ต่ำกว่าโทษปลดออกไม่ได้

2.3 การลงโทษทางวินัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 กรณีที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 98 วรรคแรก กำหนดว่า “เมื่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ตามมาตรา 91 แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาผู้นั้นพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติโดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก โดยในการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถือว่าสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนวินัยตามกฎหมายระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาแล้วแต่กรณี”

จะเห็นได้ว่านอกจากผู้บังคับบัญชาแล้ว กฎหมายยังให้อำนาจแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการพิจารณาโทษทางวินัยข้าราชการที่ได้กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยการส่งรายงานเอกสารและทำความเข้าใจกับผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ถูกกล่าวหาเพื่อส่งลงโทษทางวินัยได้โดยที่ผู้บังคับ

⁹ Police Lieutenant Colonel Panyong Chenguan, *Consideration of Offenses and Punishments* (n.p.: Office of Public Sector Anti Corruption Commission, 2017), 1-2. [In Thai]

¹⁰ Patpong Amornwat, *Legal Principles Concerning Disciplinary Action* (Bangkok: Winyuchon Press, 2016), 108. [In Thai]

บัญชาไม่ต้องทำการตั้งคณะกรรมการสอบสวนใหม่ และให้ถือเอารายงานเอกสารที่คณะกรรมการส่งให้นั้นเป็นรายงานการสอบสวน ทั้งนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการไต่สวนแล้วยังมีอำนาจในการกำหนดฐานความผิดทางวินัยของผู้ถูกไต่สวนได้ โดยให้ถือว่าสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นสำนวนการสอบสวนวินัยด้วย

จากข้อกฎหมายข้างต้น มีปัญหาว่าผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาจะต้องลงโทษตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดหรือมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการลงโทษด้วยตนเอง ซึ่งศาลปกครองสูงสุดได้มีคำวินิจฉัยไว้ในคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ อ.106/2549 ว่าการที่ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานการสอบสวนและเอกสารไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจถอดถอนผู้ฟ้องคดีนั้นเป็นการดำเนินการตามมาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ส่วนการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและการมีมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 (ข้าราชการที่ถูกดำเนินการทางวินัย) และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 (ผู้บังคับบัญชา) ไม่อาจพิจารณาเปลี่ยนแปลงฐานความผิดทางวินัยตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้วินิจฉัยแล้ว จึงต้องพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติ เช่นนี้ข้ออ้างที่ว่าผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจบรรจุแต่งตั้งไม่จำเป็นต้องผูกพันตามมติคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงไม่อาจรับฟังได้

จากบทบัญญัติมาตรา 98 และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ อ.106/2549 จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดให้อำนาจในการพิจารณาโทษแก่ผู้บังคับบัญชา แต่จะต้องพิจารณาจากรายงานและความเห็นของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือไม่เท่านั้น ส่วนอำนาจในการกำหนดโทษยังคงเป็นของผู้บังคับบัญชา

แม้ว่าผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาจะลงโทษตามมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติก็ตาม แต่คำสั่งลงโทษนั้นผู้บังคับบัญชาได้อาศัยอำนาจของตนเองในการสั่งลงโทษ จึงเป็นคำสั่งทางปกครอง และหากผู้ถูกกล่าวหาไม่พอใจจะต้องยื่นอุทธรณ์คำสั่งลงโทษของผู้บังคับบัญชา

3. บทวิเคราะห์

3.1 เปรียบเทียบการลงโทษทางวินัยตามมติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 กับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

ในการลงโทษวินัยร้ายแรงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ให้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด โดยสามารถพิจารณาลดหย่อนโทษของผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาสามารถใช้ได้กับการกระทำความผิดวินัยร้ายแรงทุกมูลกรณีแต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความได้สัดส่วนระหว่างโทษทางวินัยและความผิดทางวินัย หลักนิติธรรม หลักมโนธรรม และหลักความเป็นธรรม และผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามมาตรา 97 ก็ได้

เมื่อพิจารณาแนวทางการลงโทษตามมติคณะรัฐมนตรีกรณีที่ข้าราชการได้ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยกำหนดว่าในกรณีที่ข้าราชการได้กระทำการทุจริต ไม่ว่าจะมีการนำเงินที่ยักยอกทุจริตไปมาคั้นหรือมีเหตุ

อันควรปราณีอื่นใดก็ไม่เป็นเหตุในการลดหย่อนโทษ กล่าวคือ หากมีการกระทำผิดใน 2 กรณีดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาจะไม่สามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาลดโทษของผู้กระทำผิดได้เลยต้องลงโทษปล่อยเท่านั้น

จึงสรุปได้ว่า มติคณะรัฐมนตรีได้จำกัดอำนาจในการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาในการลงโทษทางวินัยผู้กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการโดยควรลงโทษปล่อยสถานเดียว แต่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดโดยผู้บังคับบัญชาสามารถที่จะลงโทษปล่อยหรือปลดออกได้

3.2 สถานะทางกฎหมายของมติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536

มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้จะเห็นได้ว่าการวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโทษในกรณีที่มีการกระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นการกระทำโดยคณะรัฐมนตรีจึงมีลักษณะเป็นการกระทำทางปกครองและเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ฝ่ายปกครองปฏิบัติเพื่อที่จะให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งมีได้บังคับใช้กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ มติดังกล่าวจึงมีลักษณะที่เป็นการทั่วไป แต่มีสภาพบังคับกล่าวคือหากไม่ปฏิบัติตามอาจจะมีการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนมติคณะรัฐมนตรีได้ เห็นได้จากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 82 กำหนดว่าหากไม่ปฏิบัติตามมติแล้วก็จะถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัยตามมาตรา 84 อาจส่งผลให้ถูกลงโทษทางวินัยได้ ยิ่งไปกว่านั้นหากการฝ่าฝืนดังกล่าวเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการร้ายแรงแล้วก็จะถือว่าเป็นการผิดวินัยร้ายแรงตามมาตรา 85 เช่นนี้ มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวจึงมีสถานะเป็น “กฎ” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “กฎหมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ”

มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวจึงเป็นกฎหมายของฝ่ายบริหาร หากพิจารณาเนื้อหาของมติดังกล่าว ข้อ 1.2 ที่ว่า “การลงโทษผู้กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ... ซึ่งควรลงโทษเป็นปล่อยจากการราชการ การนำเงินที่ทุจริตไปแล้วมาคืนหรือมีเหตุอันควรปราณีอื่นใดไม่เป็นเหตุลดหย่อนโทษลงเป็นปลดออกจากการราชการ” เปรียบเทียบกับเนื้อหาของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 97 วรรค 1 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีสถานะสูงกว่าซึ่งมีเนื้อหาว่า “ภายใต้บังคับวรรคสองข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณีถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบในการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษลงต่ำกว่าปลดออก” จึงเห็นได้ว่ามติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวนี้มีเนื้อหาขัดแย้งกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ในการจัดลำดับศักดิ์ทางกฎหมาย (The Hierarchy of Law) ในแง่ของศักดิ์ที่ตราออกนั้นต้องถือว่ากฎหมายที่ตราออกใช้จากองค์กรที่มีฐานะทางกฎหมายสูงกว่าย่อมมีลำดับศักดิ์สูงกว่า กล่าวคือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ตราโดยรัฐสภาซึ่งเป็นองค์กรนิติบัญญัติย่อมมีลำดับศักดิ์สูงกว่ามติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี¹¹ หรือด้วยตัว

¹¹ Working Group to Amend the Lawmaking Process, *Basic Guide to Drafting Laws and Legal Forms* (Bangkok: Council of State, 1962), 93. [In Thai]

สถานะกฎหมายเองพระราชบัญญัติย่อมมีศักดิ์ทางกฎหมายสูงกว่ามติคณะรัฐมนตรีตามหลักแล้วกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าจะมีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ที่สูงกว่าไม่ได้ ดังนั้น มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวจึงไม่อาจใช้บังคับได้ตามหลักข้างต้น

3.3 การตีความมติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536

ตามที่ข้อ 1.2 ของหนังสือที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 มีการใช้ถ้อยคำว่า “ควรลงโทษเป็นโล่ออก” จะเห็นได้ว่าตามหลักการตีความกฎหมาย (Interpretation of Law) หากตีความตามตัวอักษรแล้วจะพบว่า มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้มีถ้อยคำที่ชัดเจน (Obscurity) ซึ่งสามารถใช้ตรรกวิทยาของกฎหมาย (Legal Interpretation) ได้¹² เพราะตามมติคณะรัฐมนตรี ใช้คำว่า “ควร” ซึ่งแปลว่า เหมาะ เช่น กินแต่พอควร, ชอบ, ถูกต้อง เช่น เห็นควรแล้ว เป็นคำช่วยกริยาในความคล้ายตาม เช่น ควรทำ ควรกิน¹³ จึงต้องถือว่ามติคณะรัฐมนตรีไม่ได้บังคับให้ผู้บังคับบัญชาลงโทษผู้ถูกกล่าวหาด้วยการไล่ออกโดยไม่มีการลดโทษ หากแต่ข้อความดังกล่าวมีลักษณะเป็นการแนะนำว่า “ควร” ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ต้องถือว่ามติคณะรัฐมนตรีเป็นถ้อยคำช่วยในความคล้ายตามว่า “ควรไล่ออก” แต่ไม่ใช่ถ้อยคำที่บังคับเด็ดขาดให้ไล่ออกโดยไม่มีการลดโทษ หากมติดังกล่าวต้องการที่จะบังคับให้มีการลงโทษในกรณีที่มีการทุจริตเคร่งครัดอาจจะใช้คำว่า “ต้อง” หรือคำว่า “ให้” ในลักษณะการ “บงการ” อย่าง “เด็ดขาด”¹⁴ จึงจะทำให้ข้อความในมติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการบังคับให้ทำตาม กรณีนี้ต้องถือตามภาษิตกฎหมายที่ว่า “กรณีที่ข้อความที่ใช้เป็นถ้อยคำธรรมดาสามัญ ไม่จำเป็นต้องอธิบายความ” อีก

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการลงโทษในกรณีที่ทำผิดวินัยร้ายแรงกับดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา

คำสั่งลงโทษทางวินัยนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นการกระทำทางปกครองประเภทหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปแล้วรัฐอาจจะกำหนดให้เจ้าพนักงานทางปกครองต้องผูกพันกับกฎหมายอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เจ้าพนักงานทางปกครองนั้นจะต้องใช้อำนาจเพื่อปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นอำนาจดังกล่าวเรียกว่า “อำนาจผูกพัน” (Mandatory Power) แต่ทั้งนี้อำนาจผูกพันที่เคร่งครัดนั้นอาจผ่อนคลายเป็นได้ โดยการที่กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานปกครองมี “อำนาจดุลพินิจ” (Discretionary Power) ซึ่งเป็นอำนาจที่ให้เจ้าพนักงานปกครองมีอำนาจในการตัดสินใจภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย¹⁵ โดยอำนาจดุลพินิจกับการลงโทษทางวินัยนั้นจะควบคู่กัน เพราะถึงแม้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยจะมีอำนาจดุลพินิจในการพิจารณาตัดสินใจลงโทษข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและการตรวจสอบของศาลปกครองด้วย¹⁶

¹² Arun Panupong, “Legal Interpretation,” *Journal of Law* 26, no. 3 (September 1998): 547. [In Thai]

¹³ Office of the Royal Society, *Royal Institute Dictionary 2011 in Honor of His Majesty the King on the Occasion of the 7th Royal Ceremony December 5, 2011* (Bangkok: Royal Institute, 2013), 240. [In Thai]

¹⁴ Phumchai Suwande, *Basic Knowledge of General Law* (Bangkok: Nititham, 1999), 17. [In Thai]

¹⁵ Worachet Phakirat, *General Administrative Law* (Bangkok: Nitirat, 2011), 75. [In Thai]

¹⁶ Patpong Amornwat, *Legal Principles Concerning Disciplinary Action*, 108. [In Thai]

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้ให้อำนาจดุลพินิจในการเลือกวิธีดำเนินการ หรือ “อำนาจดุลพินิจ” (Discretionary Power) แก่ผู้บังคับบัญชา กล่าวคือหากพบว่าข้าราชการได้กระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการซึ่งเป็นการทำผิดวินัยร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาจะต้องใช้ดุลพินิจในการลงโทษซึ่งมี 2 สถาน ได้แก่ ปลดออกและไล่ออก โดยต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดและยังสามารถพิจารณาถึงเหตุผลโทษอื่น ๆ เพื่อประกอบดุลพินิจได้อีกด้วย แต่มติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ได้กำหนดให้การลงโทษข้าราชการในกรณีที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ราชการว่า “ควรไล่ออก” ซึ่งหากตีความคำว่าควรไล่ออก คือ ต้องลงโทษด้วยการไล่ออกโดยไม่มีเหตุผลโทษ เทียบความผิดดังกล่าวได้ลดอำนาจในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาจากอำนาจดุลพินิจในการเลือกวิธีการในการลงโทษผู้ถูกกล่าวหาเป็นอำนาจผูกพันที่จะต้องลงโทษผู้ถูกกล่าวหาโดยการไล่ออกเท่านั้น

3.5 มติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 กับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ควรใช้กฎหมายใดในการพิจารณาโทษของข้าราชการพลเรือนสามัญที่กระทำการทุจริตต่อหน้าที่

ในการพิจารณาโทษของข้าราชการผู้กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการนั้นผู้บังคับบัญชามีอำนาจในการพิจารณาโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กล่าวคือการทุจริตนั้นถูกกำหนดให้เป็นการกระทำความผิดวินัยร้ายแรงซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษระหว่างไล่ออกและปลดออก ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้ทำการลงโทษโดยการไล่ออกตามมติคณะรัฐมนตรีโดยไม่ได้ทำการใช้อำนาจดุลพินิจในการพิจารณาโทษนั้นผู้เขียนเห็นว่าผู้ถูกลงโทษอาจฟ้องต่อศาลปกครองให้ทำการเพิกถอนมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวได้เนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวขัดกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ในส่วนของผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่ในการลงโทษจะเห็นได้ว่าหากผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษเองโดยไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี อาจจะถูกลงโทษเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีได้ เช่นนี้แล้วผู้บังคับบัญชาคนดังกล่าวก็อาจจะฟ้องร้องต่อศาลปกครองเพื่อให้เพิกถอนมติดังกล่าวก็ได้

ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองและในฐานะที่เป็นองค์กรผู้กระทำร่วมในนิติกรรมทางปกครอง การดำเนินการทางวินัยของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จะต้องได้รับการกำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย อีกทั้งการลงโทษทางวินัยยังเป็นเพียงโทษภายในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง การให้องค์กรอื่น ๆ นอกเหนือจากผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจเหล่านี้อาจจะส่งผลเสียต่อระบบบริหารงานบุคคลภายในขององค์กรเหล่านั้นได้ ซึ่งอำนาจทางวินัยเป็นอำนาจที่มักถูกสงวนไว้สำหรับผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานหรือองค์กรผู้มีอำนาจบรรจุแต่งตั้งและเป็นอำนาจที่ตั้งอยู่ภายใต้ระบบบังคับบัญชาเสมอการนำอำนาจดังกล่าวนี้มอบให้แก่องค์กรอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือระบบบังคับบัญชาต้องกระทำอย่างระมัดระวังและอยู่ในกรอบของกฎหมายมิฉะนั้นอาจจะก่อให้เกิดผลร้ายแรงต่อระบบการบริหารงานบุคคลภายในฝ่ายปกครองนอกจากนี้แล้วแม้ว่าระบบกฎหมายจะออกแบบผลบังคับผูกพันของการใช้อำนาจองค์กรอื่น ๆ เหล่านี้ไว้อย่างเคร่งครัดเพียงใดก็ตาม

ดังนั้นการใช้อำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา 234 วรรคหนึ่ง (2) หรือ (4) ของรัฐธรรมนูญแล้วมีมูลหรือไม่มีมูลความผิดฐานร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมและมีการชี้มูลความผิดทางวินัยจึงถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ¹⁷

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการใช้อำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นคณะบุคคลที่ไม่ได้สังกัดหน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนอาจเป็นการใช้อำนาจโดยขาดหลักความได้สัดส่วนระหว่างโทษทางวินัยและความผิดทางวินัย หรือหลักนิติธรรม หลักมนธรรม¹⁸ เพราะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นบุคคลภายนอกองค์กรจึงไม่อาจทราบได้ว่าข้าราชการพลเรือนผู้ถูกลงโทษทางวินัยดังกล่าวโดยพื้นฐานเป็นผู้มีความประพฤติหรือปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเช่นไร

4. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผล

การพิจารณาโทษทางวินัยข้าราชการในกรณีที่มีการทุจริตตามมติคณะรัฐมนตรีตามนัยหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 จำกัดอำนาจในการใช้ดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาและมีข้อบกพร่องอยู่ในแง่แบบพิธี เนื่องจากมติดังกล่าวมิได้บังคับให้ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม หากแต่เป็นการแนะนำว่าควรจะทำซึ่งเป็นการสะท้อนถึงนโยบายของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งการพิจารณาโทษดังกล่าวควรอยู่บนพื้นฐานของหลักการทางกฎหมาย ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงมีอำนาจผูกพันในการลงโทษข้าราชการที่กระทำทุจริตตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ในอันที่จะใช้อำนาจดุลยพินิจในการเลือกวิธีการที่จะลงโทษโดยสามารถลงโทษปลดออกหรือไล่ออกก็ได้ แต่ถ้าหากมีการพิจารณาโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและการปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยมีการวินิจฉัยและชี้มูลความผิดจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ก็ให้ผู้บังคับบัญชายึดถือตามคำวินิจฉัยนั้นเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับการทุจริตเท่านั้น อีกทั้งการพิจารณาโทษโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยังเป็นการนำอำนาจดังกล่าวมอบให้แก่องค์กรอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือระบบบริหารงานบุคคลและระบบบังคับบัญชามาพิจารณาโทษทางวินัย ดังนั้นจึงต้องกระทำอย่างระมัดระวังและอยู่ในกรอบของกฎหมาย

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา มีข้อเสนอแนะว่าควรนำนโยบายการลงโทษไล่ออกกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการตามมติคณะรัฐมนตรีไปแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 เพื่อให้การบังคับ

¹⁷ Patpong Amornwat, "Considerations on Disciplinary Power: In the Case of the NACC Using the Power to Investigate and Identify Disciplinary Offenses," last modified n.d., accessed April 24, 2019, <http://www.matichon.co.th/news/843836/> [In Thai]

¹⁸ Patpong Amornwat, *Legal Principles Concerning Disciplinary Action*, 108. [In Thai]

ใช้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอน โดยการระบุให้ชัดเจนกรณีข้าราชการพลเรือนสามัญกระทำความผิดวินัยร้ายแรง กรณีทุจริตให้ผู้บังคับบัญชาลงโทษทางวินัยไล่ออกสถานเดียวเท่านั้น หรือหากต้องการคงดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาเอาไว้ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ก็ควรออกกฎคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กฎ ก.พ.) เพื่อวางกรอบการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาโทษทางวินัยกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการไว้เป็นการเฉพาะบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและมโนธรรม

References

- Anti-Corruption Organization of Thailand. “ “Thai” Corruption Ranked 99 Out of 180 Countries, Hot Issues.” Last modified n.d. Accessed September 3, 2019. <http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/1289/4/> [In Thai]
- Arun Panupong. “Legal Interpretation.” *Journal of Law* 26, no. 3 (September 1998): 547. [In Thai]
- Office of the Royal Society. *Royal Institute Dictionary 2011 in Honor of His Majesty the King on the Occasion of the 7th Royal Ceremony December 5, 2011*. Bangkok: Royal Institute, 2013. [In Thai]
- Patpong Amornwat. *Legal Principles Concerning Disciplinary Action*. Bangkok: Winyuchon Press, 2016. [In Thai]
- Patpong Amornwat. “Considerations on Disciplinary Power: In the Case of the NACC Using the Power to Investigate and Identify Disciplinary Offenses.” Last modified n.d. Accessed April 24, 2019. <http://www.matichon.co.th/news/843836/> [In Thai]
- Phumchai Suwande. *Basic Knowledge of General Law*. Bangkok: Nititham, 1999. [In Thai]
- Police Lieutenant Colonel Panyong Chenguan. *Consideration of Offenses and Punishments*. N.p.: Office of Public Sector Anti Corruption Commission, 2017. [In Thai]
- Thai Chamber of Commerce Reveals Corruption. “Survey Year 2017 Private Private Under the Table as Government Paving 200,000 Billion Damage, Transparency Thailand.” Last modified n.d. Accessed February 16, 2018. <http://www.transparency-thailand.org/thai/index.php/sample-sites-2/1561-60-2/> [In Thai]
- Treeneat Saraphong, Khunpet Chaitawee, and Attapong Kawan. *Study Project on Standards of Disciplinary Conduct and Disciplinary Action of The Ministry of Civil Service Commission and Comparison of Laws Relating to Disciplinary Action of Various Civil Servants* (Research Report). N.p.: Office of the Civil Service Commission, 2017. [In Thai]

Worachet Phakirat. *General Administrative Law*. Bangkok: Nitirat, 2011. [In Thai]

Working Group to Amend the Lawmaking Process. *Basic Guide to Drafting Laws and Legal Forms*. Bangkok: Council of State, 1962. [In Thai]

**ข้อสังเกตในการบัญญัติกฎหมายความผิดเกี่ยวกับศพ
ให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน**
**Observation in the Legislation of Crimes Offenses Concerning
Dead Bodies of the Public Offence**

สายฝน ปูนหางค์¹
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
680 ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 47000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: poonhawong@gmail.com

Saifon Poonhawong²
Major of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University
680 Thatchoengchum, Mueang, Sakon Nakhon 47000, Thailand
Email: poonhawong@gmail.com

Received: September 4, 2019; Revised: November 10, 2019; Accepted: November 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติกฎหมายความผิดเกี่ยวกับศพ ในลักษณะที่ 13 ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย โดยเป็นการตั้งข้อสังเกตและศึกษาเจตนารมณ์ของการบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศพให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน

ผลการศึกษาความผิดเกี่ยวกับศพ มาตรา 366/1 ถึงมาตรา 366/4 พบว่า ทั้งสี่มาตราเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ด้วยเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายนี้เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตาย คุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศและชื่อเสียงของผู้ตาย ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยหากพิจารณาตามหลักการบัญญัติฐานความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขฐานความผิดเกี่ยวกับศพให้เป็นความผิดอันยอมความได้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงและคุ้มครองผู้เสียหายอย่างแท้จริง ทั้งนี้ควรแก้ไขเพิ่มเติมความผิดอื่นที่เกี่ยวกับศพจัดให้อยู่ในลักษณะที่ 13 ทั้งหมด เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้งเป็นการควบคุมอาชญากรรมในสังคมไทยให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความผิดเกี่ยวกับศพ; ศพ; ความผิดอาญาแผ่นดิน

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

Abstract

The aim of this article is to study the law provisions concerning dead bodies in characteristic 13 of the Criminal Code of Thailand. By observation and studying in the legislation of crimes offenses concerning dead bodies of the public offence.

An intensive study of the law of the dead body offenses section 366/1 to section 366/4 found that all offenses in the four sections are public offence. This establishment was proposed mainly for the protection of the corpses, human dignity, honour and reputation as well as their privacy. It was also to protect the rights of family members. If the establishment is considered based on the principle of the legislation of public and acceptable offenses, I am convinced that the deceased body offenses could be compoundable one in order to comply with the will and truly protect the victim. Also, other related-corpse offenses should be amended and then all can be gathered in the characteristic 13. This is for protecting the rights of freedom, human dignity as well as increasing the effectiveness of controlling the crime in Thailand.

Keywords: Crimes Offenses Concerning Dead Bodies; Deceased Body; Public Offence

1. บทนำ

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาบนโลกนี้มีสิทธิความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพความเป็นมนุษย์เอาไว้ แต่สิทธิของความเป็นมนุษย์นี้ถือเป็น “สิทธิตามธรรมชาติ” ที่ติดตัวมนุษย์ เมื่อมนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันมากขึ้นกลายเป็นสังคมที่กว้างขึ้นจึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน เพื่อความสงบสุขเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคม รัฐในฐานะที่เป็นรัฐอธิปไตย (Sovereignty) ซึ่งมีอำนาจปกครองสูงสุดในรัฐ (ความหมายด้านรัฐศาสตร์) และรัฐอธิปไตยในความหมายด้านนิติศาสตร์ ซึ่งหมายถึงผู้ให้กำเนิดกฎหมาย³ จึงได้บัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนในรัฐ หากบุคคลใดฝ่าฝืนกฎหมายย่อมได้รับการลงโทษตามกฎหมายอาญา

มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างมีเสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน⁴ โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมาย ซึ่งเป็นปณิญาสูงสุดของนานาอารยประเทศที่มุ่งคุ้มครองความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพ พ้นจากความหวาดกลัวและปราศจากภัยคุกคามต่าง ๆ

³ Sanwa Sudta, “Sovereignty,” last modified 2015, accessed September 6, 2019, <http://www.wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%8F%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A2%E0%B9%8C/> [In Thai]

⁴ Universal Declaration of Human Rights, Article 3.

ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต ซึ่งมีเนื้อหาสาระทั้งในกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาตามระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่น การบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 เรื่องสภาพบุคคลเริ่มตั้งแต่เมื่อคลอดอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย ทารกในครรภ์มารดาที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก หรือกรณีการตายโดยผลของกฎหมายนั้น บุคคลซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 61 ส่วนกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในเรื่องความคุ้มครองการเกิดการตายไว้เพื่อให้มีสิทธิหน้าที่ในทางกฎหมาย เช่น คนเกิดในบ้านให้เจ้าบ้านหรือบิดาหรือมารดาแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนเกิดในบ้านภายในสิบห้าวันนับแต่วันเกิด ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 18 และมาตรา 21 หากมีคนตายในบ้าน ให้เจ้าบ้านแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มีคนตายภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาตาย ในกรณีไม่มีเจ้าบ้านให้ผู้พบศพแจ้งภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาพบศพ

ประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 นั้น มีการบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศพไว้น้อยมาก ได้แก่ ความผิดฐานลอบฝัง ซ่อนเร้น ย้าย หรือทำลายศพหรือส่วนของศพเพื่อปิดบังการเกิด การตายหรือเหตุแห่งการตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 199 ความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้ตายที่น่าจะเป็นเหตุให้บิดามารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ตามมาตรา 327 และความผิดฐานละเลยไม่กระทำหน้าที่เกี่ยวกับการตายโดยผิดธรรมชาติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 และในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติความผิดอาญาเพิ่มเติม ในลักษณะที่ 13 ความผิดเกี่ยวกับศพ มาตรา 366/1 - 366/4⁵ ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

บทความนี้ ผู้เขียนจะได้ศึกษาความผิดเกี่ยวกับศพ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะที่ 13 บัญญัติให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดินอันมีอาญายอมความได้ ว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ โดยใช้การเปรียบเทียบและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัยวิทยานิพนธ์ บทความและการสืบค้นอื่น ๆ ตลอดจนการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญา

2. คำนิยามของคำว่าศพ

มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอ⁶ แม้ว่าจะสิ้นสภาพบุคคล หรือตายกลายเป็นศพแล้ว แต่สภาพทางสังคมนั้นศพก็ควรได้รับเกียรติ การเคารพ

⁵ Criminal Code Amending Act (no. 22) B.E. 2558, Article 5, Gazette Version vol. 132 Section 10 n (February 13, 2015): 44. [In Thai]

⁶ Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, Article 4, Royal Gazette Krisdika Version vol. 134 Section 20 n (April 6, 2017): 4. [In Thai]

นับถือ และได้รับความคุ้มครองอย่างมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับขณะที่มีชีวิตอยู่ แต่จะแตกต่างแค่เพียงการเป็นประธานแห่งสิทธิซึ่งระบุไปพร้อมกับความตาย โดยจะเห็นได้ว่าทุกศาสนา ทุกสังคมให้ความสำคัญกับพิธีศพอันเป็นพิธีกรรมวาระสุดท้ายของการมีชีวิตอยู่ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีศพซึ่งมีสาระสำคัญในการจัดพิธีศพมาแต่โบราณ 4 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นการรวมญาติ ประการที่ 2 ประกาศความดี ประการที่ 3 สร้างบุญบารมี และประการที่ 4 ทำหน้าที่ความเป็นคน⁷

การพิจารณาความหมายของคำว่า “ศพ” นั้น สามารถพิจารณาได้จากความหมายใน 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ความหมายทั่วไป และความหมายในทางกฎหมาย ดังนี้ พิจารณาจากความหมายทั่วไปของคำว่า “ศพ” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายว่า “ศพ” คือ ซากที่ตายแล้ว ส่วนคำว่า “ตาย” หมายถึง สิ้นใจ สิ้นชีวิต ไม่เป็นอยู่ต่อไป สิ้นสภาพของการมีชีวิต เช่น สภาวะสมองตาย⁸ สรุปตามความหมายทั่วไปได้ว่า “ศพ” คือ ซาก หรือร่างคนที่สิ้นลมหายใจ สิ้นสภาพของการมีชีวิต

หากพิจารณาความหมายของการตายหรือศพในทางกฎหมาย ซึ่งบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2499 มาตรา 4 (9) “คนตาย” หมายความว่า คนที่สิ้นชีวิต และมาตรา 4 (11) “ศพ” หมายความว่า ร่างกายของคนตาย⁹ ความหมายในทางกฎหมายสรุปได้ว่า “คนตาย” ก็คือคนที่ไม่มีชีวิตแล้ว และ “ศพ” ก็คือ ร่างของคนที่ไม่มีชีวิต จากการพิจารณาความหมายทั้งสามประเภทยังกล่าวข้างต้นแล้ว สรุปได้ว่า “ศพ” คือ ร่างกายของมนุษย์ที่สิ้นลมหายใจแล้ว

ในแทบทุกประเทศได้ให้ความสำคัญและเคารพ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Human Dignity) เป็นหลักการโดยแท้ของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ที่ให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันไม่ว่าจะต่างกันในเรื่องอายุ เพศ อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถ่ายโอนความเป็นมนุษย์ให้แก่ผู้อื่นได้อันเป็นสิทธิเฉพาะตัว ฉะนั้น ทุกคนพึงให้คุณค่าในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการละเมิดต่อชีวิตและร่างกายจึงเป็นสิ่งที่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่อกันด้วยการจำกัดเสรีภาพ การทรมาน การกระทำความรุนแรงร้าย หรือการกระทำใด ๆ ที่ไม่เป็นการสมควรนั้นย่อมได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมาย หรือแม้จะได้กลายเป็นศพแล้ว ด้านมิติทางสังคมความผูกพันทางสายเลือดในหมู่ญาติมิตร ย่อมมีความรักหวงแหนและเคารพ จึงต้องให้เกียรติศพเสมือนตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ เนื่องจากเป็นวาระสุดท้ายที่จะมีโอกาสได้แสดงความเคารพ กตัญญูต่อกัน ฉะนั้น หากมีการกระทำต่อศพที่ไม่สมควรจึงมีผลกระทบต่อความรู้สึก หรือเป็นการดูถูกเหยียดหยามต่อชื่อเสียง เกียรติยศของศพและญาติพี่น้อง อีกทั้งยังสร้างความหตุในสังคมต่อผู้ที่พบเห็น ซึ่งขัดกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมได้

⁷ Phrakusri Rattanakorn, Wanchai Pomlampaungdee and Tepprawin Janram, “The Real Purpose of the Funeral Appeared in Buddhism,” *Journal of Social Academic* 12, no. 1 (January-April 2019): 64. [In Thai]

⁸ Royal Institute Dictionary, “Deceased Body,” last modified 2011, accessed September 7, 2019, <http://www.royin.go.th/dictionary/> [In Thai]

⁹ Civil Registration Act B.E. 2499, Article 4 (1), Gazette Version vol. 73 Section 16 (February 21, 1956): 104. [In Thai]

3. ความผิดอาญาแผ่นดิน และความผิดอาญาอันยอมความได้

ความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอาญาอันยอมความได้ คือ ประเภความผิดตามลักษณะของความผิด ซึ่งมีผลต่อการวินิจฉัยปัญหาของความรับผิดในทางอาญาด้วย อีกทั้งในแง่ของการพิจารณาคดีมีผลต่ออายุความฟ้องร้อง

3.1 ความผิดอาญาแผ่นดิน

ความผิดอาญาแผ่นดิน คือ ความผิดที่หากมีการกระทำแล้วนอกจากจะมีผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำโดยตรงแล้วยังมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมอีกด้วย ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้าดำเนินการเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แม้ผู้ที่ถูกกระทำนั้นจะไม่ติดใจเอาความหรือดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดต่อไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันสังคมโดยรวม¹⁰

3.2 ความผิดอันยอมความได้

ความผิดอันยอมความได้ คือ ความผิดที่ไม่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม หากมีการกระทำแล้วมีผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำโดยตรงเท่านั้น หากผู้ที่ถูกกระทำไม่ติดใจดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดต่อไปแล้ว รัฐก็ไม่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอีกต่อไป นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายลักษณะอาญาของไทยในอดีตได้มีการกำหนดนิยามคำว่า “ความผิดต่อส่วนตัว” ไว้ในมาตรา 6 (7) ว่า “ความผิดต่อส่วนตัว คือ บรรดาความผิดที่จะฟ้องขอให้ศาลพิจารณาทางอาญาได้ แต่เมื่อผู้ที่ต้องประทุษร้ายหรือเสียหายนั้นได้มาร้องทุกข์ขอให้ว่ากล่าว” และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรค 2 บัญญัติว่าถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว คือ ความผิดอันยอมความได้ตามที่เรียกใหม่ในประมวลกฎหมายอาญา ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ¹¹ การดำเนินคดีในความผิดอันยอมความได้จะขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้เสียหาย กล่าวคือ หากผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ เจ้าพนักงานและศาลก็ไม่มีอำนาจในการดำเนินคดี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 การร้องทุกข์นั้นต้องกระทำภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำผิด มิฉะนั้นคดีเป็นอันขาดอายุความร้องทุกข์ หลักในการพิจารณาว่าความผิดใดเป็นความผิดอันยอมความได้มีกรอบความคิดในทางกฎหมายว่า “ความผิดอันยอมความได้” ควรมีลักษณะสามประการ ดังนี้

- 1) เป็นความผิดที่มีความเป็นอาชญากรรมน้อย
- 2) เป็นความผิดที่มีคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นเรื่องส่วนตัวอย่างมากที่พึงเคารพในเจตจำนงของผู้เสียหาย และ
- 3) เป็นความผิดที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้เสียหายอย่างแท้จริง¹²

¹⁰ Chularat Ya Panan, “Tips on Public Offence and Compoundable Offense,” *Junniti Journal* 7, no. 2 (January-February 2015): 151. [In Thai]

¹¹ Jitti Tingsapat, *Explanation of Criminal Law Part 1*, 10th ed. (Bangkok: Thai Bar Association, 2003), 482. [In Thai]

¹² Kanit Na Nakhon, *General Criminal Law*, 2nd ed. (Bangkok: Winyuchon, 2004), 122-123. [In Thai]

4. ความผิดเกี่ยวกับศพ

ในแทบทุกประเทศมีกฎหมายที่บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศพ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันมีบทบัญญัติที่ว่าด้วย “การกระทำที่เป็นการรบกวนความสงบสุขของผู้ตาย” (Disturb the Peace of the Death) ที่ถือเอาการกระทำต่อคนตายในลักษณะต่าง ๆ มาจัดเป็นการรบกวนความสงบสุขของคนตายด้วย เช่น การกระทำชำเราศพ การเอาไปหรือการดูหมิ่นศพหรือส่วนของศพ และการกระทำต่อสถานที่ฝังศพ เช่น การทำลาย ทำให้เสียหายซึ่งสถานที่ฝังศพ สถานที่สาธารณะสำหรับระลึกถึงคนตาย หรือการดูหมิ่นสถานที่ที่ศพอยู่¹³

การคุ้มครองศพและบุคคลในครอบครัวก็ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส (French Penal Code) หมวด 5 ว่าด้วยการกระทำความผิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในลักษณะ 4 เรื่องการฝ่าฝืนความเคารพนับถือต่อคนตาย ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีความหมายอย่างกว้าง “การกระทำที่เป็นการละเมิดต่อศพ” คือ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นการละเมิดสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองศพในลักษณะต่าง ๆ เช่น การกระทำความผิดทางเพศต่อศพ การขุดหรือเคลื่อนย้ายศพ การชำแหละ หรือทำลายศพ เป็นต้น ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมายที่เป็นการกระทำความผิดต่อศพซึ่งเป็นความผิดทางเพศ คือ การร่วมประเวณีกับศพ โดยถือว่าผู้ที่ชอบกระทำความผิดเกี่ยวกับศพในลักษณะนี้เป็นคนผิดปกติทางกายหรือจิต จัดอยู่ในประเภท “กามวิปริต” และการมีเพศสัมพันธ์กับศพในสหรัฐอเมริกานั้นถือเป็นความผิดมหันตโทษ หรือโทษสถานหนัก และหากมลรัฐใดไม่ได้บัญญัติความผิดฐานกระทำชำเราศพโดยตรงก็จะบัญญัติเป็นกฎหมายที่ตีความไว้ในความหมายอย่างกว้าง ได้แก่ “การกระทำความผิดต่อศพในลักษณะที่เป็นการทำร้ายความรู้สึกของคนในครอบครัวหรือสังคม” ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในเรื่องการจลาจล การกระทำขัดต่อความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน และความผิดที่เกี่ยวข้องในประมวลกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกา มาตรา 250 (Model Penal Code Article 250)

ประเทศอิตาลี โดยประมวลกฎหมายอาญาอิตาลีได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับศพไว้ในหมวด 1 ว่าด้วยอาชญากรรมอันเป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกทางศาสนา หมวด 2 ว่าด้วยเรื่องอาชญากรรมอันเป็นปฏิปักษ์ต่อคนตาย มาตรา 407 บัญญัติถึงการละเมิดต่อสถานที่ฝังศพ มาตรา 408 บัญญัติถึงการลบหลู่สุสานหรือสถานที่ฝังศพ มาตรา 409 บัญญัติถึงการรบกวนพิธีศพ มาตรา 410 บัญญัติถึงการลบหลู่ศพหรือเถ้าของศพ กระทำให้ศพเสียโฉม ฉีกขาด กระทำทารุณ โหดร้ายหรือหยาบโผนต่อศพ มาตรา 411 บัญญัติถึงการทำลาย กำจัด หรือเคลื่อนย้ายศพหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของศพหรือเถ้าของศพ หรือทำให้เถ้าของศพกระจัดกระจาย ถ้าเป็นการกระทำในสุสานหรือสถานที่ฝังศพหรือดูแลศพต้องระวางโทษหนักขึ้น มาตรา 412 การปิดบังหรืออำพรางศพ มาตรา 413

¹³ Emwika Kitima, “Criminalization of Offences Against Corpse,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2015), 172-179. [In Thai]

บัญญัติถึงการใช้ศพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตัดศพหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของศพ หรือใช้ศพหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของศพโดยวัตถุประสงค์ทางกฎหมายหรือการสอนโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย¹⁴

ในประเทศอังกฤษ ตามจารีตประเพณีแต่เดิมต่างก็เห็นว่าศพไม่เป็นทรัพย์สิน แม้ศพไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สิน ไม่เป็นสิ่งที่อาจถูกขโมยได้ แต่ศพก็ได้รับการปกป้องตามกฎหมายโดยทางอื่น ซึ่งปัจจุบันการกระทำที่หยาบคาย หรืออนาจารต่อศพไม่ใช่ความผิดต่อทรัพย์สิน แต่เป็นการดูถูกความเชื่อถือของธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นความผิดตามกฎหมายทั่วไป (Common Law Offence) การกระทำความผิดทางเพศต่อศพนั้นมีการบัญญัติไว้ชัดเจนในพระราชบัญญัติความผิดทางเพศ ค.ศ. 2003 (Sexual Offences Act 2003) ซึ่งได้กำหนดความผิดสำหรับการกระทำอันไม่เหมาะสมต่อศพไว้ในหมวด 42 ความผิดอื่น ๆ อันมีลักษณะความผิดไม่ร้ายแรง¹⁵

บริบทสภาพแวดล้อมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยพบว่าปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น และคนมีพฤติกรรมกระทำความผิดเกี่ยวกับศพเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ไม่ครอบคลุมไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดหรือคุ้มครองสังคมได้ อีกทั้งรัฐยังไม่สามารถออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิ ชีวิต เสรีภาพของประชาชนได้เท่าที่ควรทั้งตอนที่ยังมีชีวิตอยู่แม้หรือกระทั่งตอนที่เสียชีวิตแล้ว การกระทำต่อศพนั้น ถือเป็นกระทำความผิดที่ไม่สมควร หรือไม่ให้การเคารพแก่ศพ เป็นการกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เมื่อมีการกระทำอันไม่สมควรแก่ศพเกิดขึ้น ผู้กระทำต่อศพจึงสมควรที่จะได้รับการลงโทษ¹⁶

ดังนั้นประเทศไทยจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายความผิดเกี่ยวกับศพ ลักษณะที่ 13¹⁷ ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าความผิดเกี่ยวกับศพมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคม จึงสมควรกำหนดบทบัญญัติในลักษณะป้องกันและปราบปรามมิให้มีการกระทำใด ๆ ที่ไม่สมควรหรือไม่ให้การเคารพแก่ศพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ความผิดเกี่ยวกับศพทั้งสี่มาตราดังกล่าวนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ จึงเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ทำให้รัฐสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์กล่าวโทษก่อน แต่อย่างไรก็ตามหากรัฐไม่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ทายาทซึ่งเป็นผู้เสียหายก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้เอง¹⁸

¹⁴ Law Office, Secretariat of the Senate, “Log Analysis Essence of the Bill Amending the Criminal Code (Version ...) B.E. ... (Defining the Definition of “Official” Determines the Offense Relating to the Dead Body and Offenses Related to Threats and Amend the Penalty Rate for Petty Offenses,” last modified 2014, accessed October 4, 2019, https://www.library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/apnla2557-049.pdf/ [In Thai]

¹⁵ Chanapa Jiensirikul, “Limit on Protection of Abusing Corpse,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2017), 61. [In Thai]

¹⁶ Ariyaporn Photisai, “Committing an Offense Against a Corpse: Problems Waiting to be Resolved,” *Junniti Journal* 12, no. 1 (January-February 2015): 183. [In Thai]

¹⁷ Criminal Code Amending Act (no. 22) B.E. 2558, Article 5, Gazette Version vol. 132 Section 10 ก (February 13, 2015): 44. [In Thai]

¹⁸ Law Office, Secretariat of the Senate, “Log Analysis Essence of the Bill Amending the Criminal Code (Version ...) B.E. ... (Defining the Definition of “Official” Determines the Offense Relating to the Dead Body and Offenses Related to Threats and Amend the Penalty Rate for Petty Offenses,” last modified 2014. [In Thai]

4.1 ความผิดฐานกระทำชำเราศพ มาตรา 366/1

มาตรา 366/1 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำเพื่อสนองความใคร่ของตน โดยใช้อวัยวะเพศของตนล่วงล้ำอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของศพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในต่างประเทศ ประเทศเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนีมีบทบัญญัติความผิดฐานรบกวนความสงบสุขของผู้ตาย (Disturb the Peace of the Death) กำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี และในประเทศอังกฤษ พระราชบัญญัติความผิดทางเพศ ค.ศ. 2003 (Sexual Offences Act 2003) มีบทบัญญัติความผิดฐานล่วงล้ำร่างกายศพ (Sexual Penetration of a Corpse) กำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน¹⁹

ตามที่มีการแก้ไขนิยามคำว่า “กระทำชำเรา” หมายความว่า กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำล่วงล้ำอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น จะเห็นได้ว่าการกระทำคือ “การกระทำชำเรา” ไม่มีคำว่า “ข่มขืน” เหมือนเช่นมาตรา 276 เพราะวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็น “ศพ” มิใช่ผู้อื่น อาจเป็นศพชาย หรือหญิง ศพเมียตัวเอง ศพเด็กก็ได้ องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา รวมทั้งรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 59 วรรคสาม คือรู้ว่าเป็นศพ ถ้าไม่รู้ถือว่าไม่มีเจตนา²⁰ แต่ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา และความผิดกระทำชำเราศพ เมื่อเทียบเคียงฐานความผิดแล้วมีความแตกต่างกันตามประเด็นต่อไปนี้ การจัดแบ่งลักษณะความผิดฐานข่มขืนได้บัญญัติไว้ในลักษณะที่ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งกฎหมายมุ่งคุ้มครองเสรีภาพในการตัดสินใจและความบริสุทธิ์ทางเพศมีลักษณะการกระทำที่เป็นการข่มขืน คือ ผืนใจ ทำไปโดยปราศจากความยินยอม และมีเจตนาข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย โดยเป็นความผิดอันยอมความได้ ในขณะที่ความผิดฐานกระทำชำเราศพเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เพราะเหตุผลในการบัญญัติฐานความผิดนี้เพื่อคุ้มครองศพโดยตรง แม้เป็นการกระทำชำเราแต่ก็ไม่อาจมีการผืนใจ หรือกระทำไปโดยปราศจากความยินยอมได้เนื่องจากวัตถุประสงค์แห่งการกระทำที่เป็นศพไม่อาจขัดขืนได้²¹

4.2 ความผิดฐานกระทำอนาจารศพ มาตรา 366/2

มาตรา 366/2 ผู้ใดกระทำอนาจารแก่ศพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดฐานกระทำอนาจารแก่ศพนี้ สามารถเทียบเคียงกฎหมายอาญาประเทศเยอรมนีและอังกฤษได้เช่นเดียวกับความผิดฐานกระทำชำเราศพตาม มาตรา 366/1 ฐานความผิดนี้มีการกระทำคือ “กระทำอนาจาร” หมายถึงกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายที่ไม่สมควรทางเพศ วัตถุประสงค์แห่งการกระทำคือศพ เช่น การกอดจูบ

¹⁹ The Prime Minister, “Log Analysis Essence of the Bill Amending the Criminal Code (Version ...) B.E. ... (Defining the Definition of “Official” Determines the Offense Relating to the Dead Body and Offenses Related to Threats and Amend the Penalty Rate for Petty Offenses,” last modified 2014, accessed October 6, 2019, https://www.library2.parliament.go.th/given-take/content_nla2557/d103057-04.pdf/ [In Thai]

²⁰ Criminal Code Amending Act (no. 27) B.E. 2562, Article 3, Gazette Version vol. 136 Section 69 ก (May 27, 2019): 127. [In Thai]

²¹ Saharat Kittisuphakarn, *Principles and Judgment of Criminal Law*, 6th ed. (Bangkok: Amarin, 2016), 559. [In Thai]

ลูกคำ สัมผัสอวัยวะเพศของศพ เทียบเคียงกับที่ศาลฎีกาได้วางแนวคำพิพากษาในฐานความผิดอนาจารตาม มาตรา 278 ไว้ว่า การกระทำอนาจารคือ การกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศ เพียงแต่กอดจูบลูกคำ แต่ต้อง เนื้อตัวร่างกายในทางไม่สมควรก็เป็นความผิดสำเร็จแล้วส่วนการกระทำชำเราจะเป็นความผิดสำเร็จเมื่อใช้อวัยวะ เพศของชายบังคับใส่ล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของหญิง การกระทำชำเราจึงรวมถึงการกระทำอนาจารอยู่ในตัว โจทก์ฟ้องว่า จำเลยกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน 13 ปีโดยผู้เสียหายไม่ยินยอม ขอให้ลงโทษฐานกระทำชำเรา ย่อมหมายความว่าโจทก์ประสงค์จะให้ลงโทษจำเลยฐานกระทำอนาจารอยู่ด้วยในตัวแม้ไม่ขอให้ลงโทษตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 279 ฐานกระทำอนาจาร ถ้าพิจารณาได้ความว่าจำเลยได้กอดจูบลูกคำผู้เสีย หาย ก็ย่อมลงโทษฐานกระทำอนาจารซึ่งมีโทษเบากว่าได้ ไม่เกินคำขอ²²

4.3 ความผิดฐานเคลื่อนย้ายหรือทำลายศพ มาตรา 366/3

มาตรา 366/3 บัญญัติว่า ผู้ใดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ทำให้เสียหาย เคลื่อนย้าย ทำลาย ทำให้ เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งศพ ส่วนของศพ อัฐิ หรือเถ้าของศพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือ ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดฐานเคลื่อนย้ายหรือทำลายศพ นำรูปแบบการยกเว้นมาจากรูปแบบมาตรา 411 แห่งประมวล กฎหมายอาญาอิตาลีที่บัญญัติว่า ผู้ใดทำลาย กำจัด หรือเคลื่อนย้ายศพหรือส่วนของศพหรือทำให้เถ้าของศพ กระจัดกระจาย ต้องได้รับโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงเจ็ดปี โดยความผิดตามมาตรา 366/3 นี้ ต่างกับการเคลื่อน ย้ายศพตามมาตรา 199 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพราะการเคลื่อนย้ายศพตามมาตรา 366/3 ไม่ต้องการ เจตนาพิเศษเพื่อปิดบังการเกิด การตาย หรือเหตุแห่งการตายเหมือนกับมาตรา 199²³

4.4 ความผิดฐานดูหมิ่นเหยียดหยามศพ มาตรา 366/4

มาตรา 366/4 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามศพ ต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยในต่างประเทศ อาจเทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายเยอรมันที่บัญญัติไว้ในหมวดความผิด ว่าด้วยอาชญากรรมเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญาแห่งชีวิต (Crimes which Relate to Religion and Philosophy of Life) ได้แก่ ความผิดฐานรบกวนความสงบสุขของผู้ตาย (Disturb the Peace of the Death) ตามมาตรา 168 และประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี มีความผิดฐานดูหมิ่นศพ (Verification of the Corpse) ตามมาตรา 410 บัญญัติว่า ผู้ใดดูหมิ่นศพต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และถ้าผู้กระทำความผิดทำให้ศพเสีย หาย หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการทารุณศพ หรือกระทำอนาจารแก่ศพ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึง หกปี

²² Nantasa Kitranan and Tiansiri Bunchokwithun, *Comparative Criminal Law* (Bangkok: Winyuchon, 2016), 89-92. [In Thai]

²³ Public Prosecutor Plaintiff and Chalamp Khoktheing Defendant, Court Judgment no. 4024 (Supreme Court 1991). [In Thai]

5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

การที่ประเทศไทยบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐตั้งแต่เกิดจนแก่กระทั่งเสียชีวิตนั้น ถือว่าเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อยืนยันสิทธิความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติ เพื่อเป็นหลักประกันที่ชัดเจนว่าชีวิตมนุษย์หนึ่งคนต้องได้รับการคุ้มครองชีวิตหลังความตายด้วย กาลเวลาและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์มีพฤติกรรมที่กระทำความผิดต่อศพมากขึ้น ทำให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อยุคสมัย ประเทศไทยจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในลักษณะที่ 13 ความผิดเกี่ยวกับศพ มาตรา 366/1 ถึงมาตรา 366/4 โดยเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคม จึงมีบทบัญญัติในลักษณะป้องกันและปราบปรามมิให้มีการกระทำใด ๆ ที่ไม่บังควรหรือไม่ให้การเคารพแก่ศพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ความผิดเกี่ยวกับศพทั้งสี่มาตราดังกล่าว กฎหมายไม่ได้กำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ จึงเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ทำให้รัฐสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์กล่าวโทษก่อน แต่อย่างไรก็ตามหากรัฐไม่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ทายาทซึ่งเป็นผู้เสียหายก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้เอง

โดยที่หลักในเรื่องความผิดอาญาแผ่นดินนั้นเป็นความผิดที่นอกจากจะมีผลกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรงแล้วยังมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมด้วย ดังนี้ รัฐจึงมีสิทธิดำเนินการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แม้ผู้ที่ถูกกระทำนั้นจะไม่ใส่ใจเอาความหรือดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดต่อไปแล้วก็ตาม ในขณะที่ความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวนั้น เป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำโดยตรงเท่านั้น ไม่กระทบต่อสังคมโดยรวมหากผู้ที่ถูกกระทำไม่ใส่ใจเอาความดำเนินคดีกับผู้กระทำต่อไปแล้วรัฐก็ไม่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอีก ตามหลักการพิจารณาความผิดอันยอมความได้ ควรมีลักษณะสามประการคือ เป็นความผิดอาชญากรรมน้อย เป็นความผิดที่มีคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นเรื่องส่วนตัวอย่างมากที่พึงเคารพในเจตจำนงผู้เสียหาย และเป็นความผิดที่มุ่งประสงค์คุ้มครองผู้เสียหายอย่างแท้จริง

5.2 ข้อเสนอแนะ

หากพิจารณาให้ละเอียดตามหลักการบัญญัติกฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่าความผิดเกี่ยวกับศพนั้นเป็นกฎหมายที่คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งของผู้ตายและญาติผู้ตาย ดังนั้นผู้ตายจึงเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำที่เป็นการลดเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์ ควรจะบัญญัติให้เป็นฐานความผิดอาญาอันยอมความได้เนื่องจากเป็นหลักกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้เสียหายอย่างแท้จริง เป็นความผิดที่มีอาชญากรรมน้อย ซึ่งมีคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นเรื่องส่วนตัวอย่างมากที่พึงเคารพในเจตจำนงของผู้เสียหาย แม้ผู้ตายไม่อาจแสดงเจตจำนงได้แต่ผู้เสียหายตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีได้ นอกจากนี้ยังมีเหตุผลทางกฎหมายที่กำหนดระยะเวลาล่วงเลยการลงโทษนั้นก็เพื่อสนับสนุนกฎแห่งการลืมว่าหากเวลายังนานไปเท่าใดความทรงจำก็น้อยลงเท่านั้น ความแม่นยำในเหตุการณ์ การสืบค้นพยานหลักฐานย่อมมีโอกาสมิอดพลาดได้มาก และไม่มีประโยชน์ที่จะรื้อฟื้นความผิดนั้นอีก เพื่อซ้ำเติมญาติผู้ถูกกระทำ หรือผู้กระทำความผิดให้เกิดความสลดหดหู่ในสังคม อีกทั้งไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะรื้อฟื้นฟ้องร้องเพื่อให้ลงโทษกันอีก อันจะเป็นการก่อความวุ่นวายแก่ประชาชนขึ้นใหม่โดยใช้เหตุซึ่งจะทำให้ไม่จบสิ้นความผิด

ความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้ตายตามมาตรา 327 ซึ่งมุ่งคุ้มครองชื่อเสียงของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย ได้แก่ บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตาย ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้นั้น ควรแก้ไขเพิ่มเติมจัดให้อยู่ในลักษณะที่ 13 เพื่อเป็นการรวบรวมความผิดเกี่ยวกับศพทั้งหมดไว้เป็นการเฉพาะโดยยึดตามคุณธรรมเจตนารมณ์ทางกฎหมายของแต่ละมาตรา และระบุฐานความผิดให้ชัดเจนว่าเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน หรือความผิดอันยอมความได้ นอกจากนี้ ควรเพิ่มฐานความผิดเกี่ยวกับศพในเรื่องการขุดศพ การครอบครองศพหรือชิ้นส่วนของศพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย การทอดทิ้งศพ การซื้อขายศพ หรือการใช้ศพเพื่อศึกษาในทางการแพทย์ และอีกหลายฐานความผิดที่ยังไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาของไทยให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย และเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติตามหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักกระบวนการอันควรแห่งกฎหมาย และเป็นการควบคุมอาชญากรรมในสังคมไทยให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับจากนานาชาติมากยิ่งขึ้น

References

- Ariyaporn Photisai. "Committing an Offense Against a Corpse: Problems Waiting to be Resolved." *Junniti Journal* 12, no. 1 (January-February 2015): 183. [In Thai]
- Carol, Anne. "Embalming and the Materiality of Death (France, Nineteenth Century)." *Journal Mortality Promoting the Interdisciplinary Study of Death and Dying* 24, no. 2 (2019): 183-192.
- Chanapa Jiensirikul. "Limit on Protection of Abusing Corpse." Master's thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2017. [In Thai]
- Chularat Ya Panan. "Tips on Public Offence and Compoundable Offense." *Junniti Journal* 7, no. 2 (January-February 2015): 151. [In Thai]
- Emwika Kitima. "Criminalization of Offences Against Corpse." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2015. [In Thai]
- Jitti Tingsapat. *Explanation of Criminal Law Part 1*. 10th ed. Bangkok: Thai Bar Association, 2003. [In Thai]
- Kanit Na Nakhon. *General Criminal Law*. 2nd ed. Bangkok: Winyuchon, 2004. [In Thai]
- Kuhn, Annette. "Public Versus Private: The Case of Indecency and Obscenity." *Journal Leisure Studies* 3, no. 1 (1984): 53-65.
- Law Office, Secretariat of the Senate. "Log Analysis Essence of the Bill Amending the Criminal Code (Version ...) B.E. ... (Defining the Definition of "Official" Determines the Offense Relating to the Dead Body and Offenses Related to Threats and Amend the Penalty Rate for Petty Offenses." Last modified 2014. Accessed October 4, 2019. https://www.library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/apnla2557-049.pdf/ [In Thai]

-
- Nantasa Kitranan, and Tiansiri Bunchokwithun. *Comparative Criminal Law*. Bangkok: Winyuchon, 2016. [In Thai]
- Phrakrusri Rattanakorn, Wanchai Pomlamaungdee, and Tepprawin Janram. “The Real Purpose of the Funeral Appeared in Buddhism.” *Journal of Social Academic* 12, no. 1 (January-April 2019): 64. [In Thai]
- Saharat Kittisuphakarn. *Principles and Judgment of Criminal Law*. 6th ed. Bangkok: Amarin, 2016. [In Thai]
- Sanwa Sudta. “Sovereignty.” Last modified 2015. Accessed September 6, 2019. <http://www.wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%8F%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A2%E0%B9%8C/> [In Thai]
- The Prime Minister. “Log Analysis Essence of the Bill Amending the Criminal Code (Version ...) B.E. ... (Defining the Definition of “Official” Determines the Offense Relating to the Dead Body and Offenses Related to Threats and Amend the Penalty Rate for Petty Offenses.” Last modified 2014. Accessed October 6, 2019. https://www.library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/d103057-04.pdf/ [In Thai]
- Troyer, John. “Abuse of a Corpse: A Brief History and Re-theorization of Necrophilia Laws in the USA.” *Journal Mortality Promoting the Interdisciplinary Study of Death and Dying* 13, no. 2 (2008): 132-152.

ความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์

The Criminal Liability of Artificial Intelligence

เหมือน สุขมาตย์¹

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

19 ถนนพระอาทิตย์ แขวงพระบรมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: ms_union1@hotmail.com

Muan Sukamart²

Office of the Council of State

19 Phra Atit Road, Phra Nakhon, Bangkok 10200, Thailand

Email: ms_union1@hotmail.com

Received: September 30, 2019; Revised: November 11, 2019; Accepted: November 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ควรมีความรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่ หากสมควรมีความรับผิดชอบทางอาญา ควรกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาอย่างไร และผู้ใดบ้างที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ปัญญาประดิษฐ์จะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในสังคมมนุษย์ เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามาอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการแพทย์ ด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น ดังนั้นการอยู่ร่วมกับปัญญาประดิษฐ์จึงมีความสำคัญ แต่การอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมา เช่น การทำร้ายร่างกาย การขโมยข้อมูล เป็นต้น ในภายต่อไปมนุษย์จะตระหนักได้ว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถก่ออันตราย (Harm) แก่มนุษย์ได้ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ด้วย เช่น โปรแกรมเมอร์ หรือผู้ใช้งานอาจมีส่วนในการก่ออันตราย (Harm) ด้วยเหตุนี้ จึงควรกำหนดความรับผิดทางอาญาแก่ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเป็นการวางรากฐานการป้องกันไม่ให้ปัญญาประดิษฐ์ก่ออันตราย (Harm) แก่มนุษย์ และยอมทำให้มนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์นั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ความรับผิด; ความรับผิดทางอาญา; ปัญญาประดิษฐ์

¹ เจ้าหน้าที่โครงการกองกฎหมายไทย.

² Project Officer of Thai Legal Division.

Abstract

This article aims to study the criminal liability of Artificial Intelligence (AI). Is AI subject to criminal liability? If yes, how should the criminal liability be prescribed? And who is liable for AI's performance?

Results showed that AI played an important role in human society. Moreover, its' roles would be increasingly important because it could make human life much easier and more convenient both in medical and industrial arenas, for instance. AI's increasingly important roles affected the co-existence between AI and a human person tremendously: for example, physical assault and data theft, etc. In the near future, man would realize that AI could cause harm to a human person as well as other related natural persons such as programmers. Moreover, AI users might contribute to AI's harmful actions themselves. As a result, it is necessary to prescribe criminal liability for AI so as to ensure that AI will never cause harm to a natural person, and hence to guarantee the orderly co-existence between AI and human beings in the future.

Keywords: Liability; Criminal Liability; Artificial Intelligence (AI)

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นพลวัต ผลผลิตจากเทคโนโลยีดังกล่าวก่อให้เกิดหุ่นยนต์และคอมพิวเตอร์ที่มีความสามารถทั้งด้านกายภาพและการประมวลผลอันเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และในอนาคตอันใกล้จะถึงทั้งหุ่นยนต์และคอมพิวเตอร์อาจเข้ามาแทนที่มนุษย์และกิจกรรมของมนุษย์มากขึ้น³ โดยเฉพาะการทำงานที่ต้องการความสะอาด ความรวดเร็ว และความแม่นยำ トラบใดที่มนุษย์ยังคงใช้งานคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ คอมพิวเตอร์ก็ไม่แตกต่างจากเครื่องมืออื่น ๆ เช่น รถยนต์ นาฬิกา หรือมีด แต่อย่างไรก็ตาม แม้คอมพิวเตอร์มีความซับซ้อน แต่คอมพิวเตอร์ยังคงต้องพึ่งพามนุษย์ในการทำงานเสมอ และโดยปกติแล้วมนุษย์มักจะใช้คอมพิวเตอร์ในการคิดและประมวลผลแทนตนเอง แต่หากพิจารณาให้คอมพิวเตอร์มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นมากกว่าปกติ โดยซับซ้อนไปจนถึงสามารถคิดเองได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเมื่อคอมพิวเตอร์วิวัฒนาการจากเครื่องจักรที่ถูกสั่งให้คิด กลายมาเป็นเครื่องจักรที่สามารถคิดได้ด้วยตนเอง (Thinking Machine) เครื่องจักรที่มีความคิดและสามารถคิดเองได้ เรียกกันว่า ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)

2. ความหมายและลักษณะของปัญญาประดิษฐ์

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) คือ ความสามารถของเครื่องจักรที่เลียนแบบพฤติกรรมความฉลาดหรือปัญญาจากมนุษย์ โดยการจำลองพฤติกรรมของมนุษย์ผนวกกับกระบวนการประมวลผลความรู้ความเข้าใจของคอมพิวเตอร์ มนุษย์เริ่มวิจัยปัญญาประดิษฐ์ ในปี ค.ศ. 1940 และต้นปี ค.ศ. 1950⁴ หลังจากนั้น

³ Isabelle Boucq, "Robots for Business," last modified 2019, accessed October 7, 2019, <http://www.Atelier-us.com/emerging-technologies/article/robots-for-business/>

⁴ Padhy N. P., *Artificial Intelligence and Intelligent Systems* (Oxford: Oxford University Press, 2005), 3.

ปัญญาประดิษฐ์ก็เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ โดยอยู่ในฐานะเครื่องมือ⁵ แต่อย่างไรก็ตาม เครื่องมือชนิดนี้สามารถคิดเองได้อย่างซับซ้อนและมีประสิทธิภาพกว่าเครื่องมืออื่นใดในโลกที่มนุษย์สร้างขึ้นมา

ปัญญาประดิษฐ์เป็นหน่วยปัญญาชนิดหนึ่ง ซึ่งหน่วยปัญญาต้องมีคุณลักษณะ 5 ประการ ดังนี้ ประการแรก คือ การติดต่อสื่อสาร (Communication) ปัญญาประดิษฐ์สามารถสื่อสารกับหน่วยปัญญาอื่นได้ กล่าวคือปัญญาประดิษฐ์สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ประการที่สอง ความรู้ภายใน (Internal Knowledge) ความรู้ภายในคือความรู้เกี่ยวกับตัวเอง หน่วยปัญญามักจะถูกคาดหวังว่าจะต้องมีความรู้ภายใน ประการที่สาม คือ ความรู้ภายนอก (External Knowledge) หน่วยปัญญาถูกคาดหวังว่าจะต้องมีความรู้ภายนอกกล่าวคือ รู้เกี่ยวกับโลกและสามารถใช้ข้อมูลที่ได้รับนั้นได้ ประการที่สี่ คือ เป้าหมายที่ขับเคลื่อนด้วยพฤติกรรม (Goal-driven Behavior) หน่วยปัญญาคาดว่าจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้ ประการสุดท้าย คือ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) หน่วยปัญญาถูกคาดหวังว่าจะมีความคิดสร้างสรรค์ระดับหนึ่ง ความคิดสร้างสรรค์ในที่นี้หมายความว่า ความสามารถในการใช้การกระทำที่มีทางเลือก เมื่อปรากฏว่าการกระทำเดิมล้มเหลว⁶

ปัญญาประดิษฐ์มีความหลากหลายในการปรับใช้⁷ ปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นหุ่นยนต์สามารถถูกออกแบบให้เลียนแบบความสามารถทางกายภาพของมนุษย์ได้⁸ ยิ่งกว่านั้น หุ่นยนต์มีศักยภาพที่เร็วกว่าและแข็งแกร่งกว่ามนุษย์ และความสามารถนี้อาจถูกพัฒนาให้ดีขึ้นได้ในอนาคต ซอฟต์แวร์ของปัญญาประดิษฐ์ที่ติดตั้งอยู่ในหุ่นยนต์ยังช่วยในการคำนวณสิ่งที่ซับซ้อนได้ ไม่ว่าในด้านปริมาณ จำนวน หรือความรวดเร็ว ก็สามารถทำได้มากกว่ามนุษย์ และยิ่งกว่านั้นสามารถคิดได้เร็วกว่ามนุษย์⁹ นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการเรียนรู้ การรับรู้จากประสบการณ์ และนำไปพัฒนาการเรียนรู้ของตัวปัญญาประดิษฐ์เองได้¹⁰

การเกิดขึ้นของปัญญาประดิษฐ์จึงมีทั้งข้อดีในการจัดสรรปันส่วนในผลประโยชน์ที่ได้ และข้อเสียของปัญญาประดิษฐ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปัญญาประดิษฐ์มีอันตรายต่อมนุษย์หรือไม่

ในปี ค.ศ. 1981 ลูกจ้างญี่ปุ่นอายุ 37 ปี ของโรงงานผลิตรถจักรยานยนต์แห่งหนึ่งถูกฆ่าโดยปัญญาประดิษฐ์ซึ่งทำงานอยู่ใกล้ ๆ กัน เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ได้วิเคราะห์ผิดพลาดว่า ลูกจ้างเป็นภัยคุกคามต่อภารกิจของปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้นปัญญาประดิษฐ์จึงประมวลผลวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการกำจัดภัยคุกคามต่อภารกิจ โดยการใช้แขนไฮดรอลิกที่ทรงพลังผลักลูกจ้างคนนั้นตกลงไปในเครื่องจักรที่อยู่ติดกัน ทำให้ลูกจ้างตายในทันที หลังจากกระทำการแล้วปัญญาประดิษฐ์ก็กลับมาทำหน้าที่ของมันเองตามปกติ¹¹

⁵ Chris Capps, “ “Thinking” Supercomputer Now Conscious as a Cat,” last modified 2010, accessed October 12, 2019, http://www.unexplainable.net/artman/publish/article_14423.shtml/

⁶ Roger C. Schank, “What Is AI, Anyway ?,” *AI Mag* (Winter 1987): 59.

⁷ Padhy N. P., *Artificial Intelligence and Intelligent Systems*, p.v.

⁸ Ibid., 7-8.

⁹ Ibid., p.v.

¹⁰ Yueh-Hsuan Weng, Chien-Hsun Chen and Chuen-Tsai Sun, “Toward the Human-Robot Co-existence Society: On Safety Intelligence for Next Generation Robots,” *International Journal of Social Robotics*, no. 1 (2009): 273.

¹¹ Ibid.

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถกระทำอันตรายต่อมนุษย์ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นควรกำหนดความรับผิดทางอาญาแก่ปัญญาประดิษฐ์เพื่อควบคุมพฤติกรรมและการกระทำเช่นเดียวกับมนุษย์

3. ความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์

ตามแนวคิดของจอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) ซึ่งได้เขียนไว้ในหนังสือ *อน ลิเบอร์ตี* (On Liberty) หรือความเรียงเรื่องเสรีภาพ โดยมิลล์ยึดหลักการว่า อิสรเสรีภาพของบุคคลย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด โดยไม่ได้คำนึงถึงศีลธรรมของบุคคล หากการกระทำใดไม่ได้ก่อให้เกิดอันตราย (Harm) ต่อผู้อื่น แม้จะเป็นการก่ออันตราย (Harm) แก่ตนเอง รัฐก็ไม่ควรกำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน เงื่อนไขที่รัฐเข้าไปกำหนดความผิดได้ คือ การกระทำนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นเท่านั้น¹² ดังนั้นเมื่อปัญญาประดิษฐ์เป็นอันตรายต่อมนุษย์ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกำหนดความรับผิดทางอาญาเพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมและการกระทำของปัญญาประดิษฐ์

ประเด็นพื้นฐานของกฎหมายอาญา คือ ความรับผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือนิติบุคคล ต้องมีความรับผิดในสิ่งที่ตนได้กระทำนั้น การกำหนดความรับผิดทางอาญาประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ประการแรก องค์ประกอบภายนอกหรือองค์ประกอบส่วนข้อเท็จจริง เช่น การกระทำผิดทางอาญา (Actus Reus) ประการที่สอง คือ องค์ประกอบภายใน หรือองค์ประกอบส่วนจิตใจ เช่น การรับรู้หรือเจตนาทั่วไป (Mens Rea)¹³

การมีอยู่ขององค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) และองค์ประกอบภายใน (Mens Rea) ในความรับผิดเฉพาะก็เพียงพอแล้วที่จะกำหนดความรับผิด ดังนั้นความรับผิดทางอาญาเกิดขึ้นได้เมื่อทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในเกิดขึ้นสมบูรณ์ (Actus Reus และ Mens Rea) ประเด็นที่เกี่ยวข้องที่เราต้องพิจารณาต่อไป คือ ปัญญาประดิษฐ์ มีความรับผิดทางอาญาในกรณีใดบ้าง ในกรณีนี้ได้มีการพิจารณารูปแบบความรับผิดทั้ง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการกระทำผิดผ่านความรับผิดอื่น รูปแบบความรับผิดตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้ และรูปแบบความรับผิดโดยตรง¹⁴

3.1 รูปแบบการกระทำผิดผ่านความรับผิดอื่น

รูปแบบแรกไม่ได้พิจารณาให้ปัญญาประดิษฐ์มีลักษณะเหมือนมนุษย์ แต่พิจารณาให้ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ไม่มีความรับผิดทางอาญา (Innocent Agent) เพราะเป็นเครื่องมือของผู้กระทำความผิดโดยอ้อม¹⁵ เหตุที่กำหนดเช่นนี้ เนื่องจากในมุมมองทางกฎหมาย เครื่องจักรไม่สามารถกลายเป็นมนุษย์ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่เราไม่สามารถปฏิเสธได้คือ ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ซึ่งในอนาคตสามารถพัฒนาและมีความสลับซับซ้อนเช่นเดียวกับมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบัน ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ยังไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะ

¹² John Stuart Mill, *On Liberty* (New York: Springer-Verlag Berlin Helder, 1859), 16.

¹³ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 7th ed. (Minnesota: West Academic, 2007), 126.

¹⁴ Ibid., 174.

¹⁵ Lawrence B. Solum, "Legal Personhood for Artificial Intelligences," *North Carolina Law Review* 70, no. 4 (1992): 1231.

ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้¹⁶ หากเปรียบเทียบกับมนุษย์แล้ว ก็คงเปรียบเทียบกับเด็ก¹⁷ คนไร้ความสามารถ¹⁸ หรือผู้ที่ขาดภาวะทางอาญาภายในจิตใจ¹⁹

ตามกฎหมายแล้ว เมื่อมีการกระทำความผิดโดยผ่านทางผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent) การกระทำนั้นถือว่าเป็นผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent) ไม่มีความผิดตามกฎหมาย เพราะไม่ใช่การกระทำของผู้กระทำการที่แท้จริง ส่วนผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent) เป็นเพียงเครื่องมือในการกระทำความผิดเท่านั้น แม้ว่าจะเป็นเครื่องมือที่มีความซับซ้อน ในขณะที่ยุติธรรมจะฟ้องปัญหา ประดิษฐ์ให้เป็นผู้กระทำความผิด และให้รับผิดชอบในฐานะผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent) ก็ตาม²⁰

ผู้กระทำความผิดโดยอ้อมในกรณีนี้ คือ โปรแกรมเมอร์ของซอฟต์แวร์ที่ติดตั้งให้แก่ปัญญาประดิษฐ์ และผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ โดยโปรแกรมเมอร์อาจออกแบบซอฟต์แวร์เพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิด เช่น โปรแกรมเมอร์ออกแบบซอฟต์แวร์เพื่อให้หุ่นยนต์ทำงาน ซึ่งหุ่นยนต์ถูกวางไว้ในโรงงานอย่างจงใจ โดยซอฟต์แวร์ของปัญญาประดิษฐ์ถูกออกแบบให้มีหน้าที่จุดไฟในโรงงานตอนกลางคืนเมื่อคนไม่อยู่แล้ว ต่อมาหุ่นยนต์ได้กระทำการลอบวางเพลิง กรณีดังกล่าวโปรแกรมเมอร์ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำการลอบวางเพลิง²¹

สำหรับผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ แม้ผู้ใช้ไม่ได้เป็นคนเขียนซอฟต์แวร์ปัญญาประดิษฐ์ แต่ผู้ใช้งานก็เป็นคนใช้งานปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง เช่น ผู้ใช้ซื้อหุ่นยนต์รับใช้ ซึ่งถูกออกแบบให้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้านาย หุ่นยนต์ระบุผู้ใช้งานว่าเป็นเจ้านาย เจ้านายออกคำสั่งให้หุ่นยนต์ทำร้ายผู้กรรณใด ๆ ของบ้านก็ได้ หุ่นยนต์ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด การกระทำเช่นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการที่ออกคำสั่งสุนัขของตนให้ทำร้ายผู้บุกรุก²²

ทั้งสองเหตุการณ์ การกระทำมาจากปัญญาประดิษฐ์ โปรแกรมเมอร์และผู้ใช้งานไม่ได้แสดงออกซึ่งการกระทำใด ๆ ที่สอดคล้องกับคำนิยามของความผิด ดังนั้นโปรแกรมเมอร์และผู้ใช้งานจึงไม่ได้ทำตามองค์ประกอบภายนอกของการกระทำความผิด²³ รูปแบบความรับผิดชอบจากการกระทำโดยอ้อมพิจารณาถึงการกระทำที่กระทำลงโดยปัญญาประดิษฐ์เสมือนว่าเป็นการกระทำของโปรแกรมเมอร์หรือการกระทำของผู้ใช้งานเอง ในพื้นฐานความรับผิดชอบรูปแบบนี้เป็นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เสมือนหนึ่งเป็นเครื่องมืออันเป็นผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent)²⁴ โดยไม่มีคุณลักษณะทางจิตใจ (Mens Rea) ที่ต้องคำนึงในการพิจารณาการกระทำ

¹⁶ Garbriel Hallevy, "The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control," *Akon Law Journal* (March 2016): 179.

¹⁷ *Maxey v. United States*, 30 App. D.C. 63 (App. D.C. 1907).

¹⁸ *Johnson v. State*, 142 Ala. 70 (1904).

¹⁹ *United States v. Bryan*, 483 F.2d 88, 3d Cir. (1973).

²⁰ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 179.

²¹ *Ibid.*, 180.

²² *Ibid.*

²³ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 126.

²⁴ Lawrence B. Solum, *Legal Personhood for Artificial Intelligences*, 1237.

ของปัญญาประดิษฐ์²⁵ เพราะปัญญาประดิษฐ์เป็นเพียงเครื่องมือของการกระทำผิดของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานเท่านั้น ข้อกำหนดอันเป็นองค์ประกอบภายในของความผิดเป็นสิ่งที่มียุ่แล้วในจิตใจของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งาน ตามตัวอย่างเดิม โปรแกรมเมอร์มีเจตนาทางอาญาเมื่อเขาได้โปรแกรมให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำการลอบวางเพลิง และผู้ใช้งานมีเจตนาทางอาญาเมื่อผู้ใช้งานได้สั่งให้ปัญญาประดิษฐ์ทำร้ายผู้อื่น โปรแกรมเมอร์และผู้ใช้งานก็ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด²⁶

รูปแบบความรับผิดนี้ ไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะทางด้านจิตใจของปัญญาประดิษฐ์ เพราะปัญญาประดิษฐ์ไม่ต่างจากเครื่องมืออื่น ๆ เช่น ไซเคงหรือสัตว์ เปรียบเทียบได้กับการที่ไซโมยใช้ไซเคงเป็นเครื่องมือเปิดหน้าต่างเพื่อเข้าไปลักทรัพย์ภายในบ้าน ไซเคงไม่ได้มีความรับผิดทางอาญา การไซเพื่อเปิดหน้าต่างของไซเคงเป็นการกระทำของไซโมย เช่นเดียวกับการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ การใช้สุนัขทำร้ายผู้อื่นซึ่งได้รับคำสั่งจากเจ้านาย ซึ่งถือว่าเป็นการที่เจ้านายเป็นผู้ทำร้ายเอง²⁷

รูปแบบนี้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ 2 ประเภท คือ สถานการณ์แรก การใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่อาจมีความสามารถขั้นสูง แต่โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้ใช้ให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิดโดยปราศจากการใช้ความสามารถขั้นสูงของปัญญาประดิษฐ์เอง สถานการณ์ที่สอง โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ที่เก่ามาก ทำให้ปัญญาประดิษฐ์ขาดความสามารถขั้นสูงของปัญญาประดิษฐ์สมัยใหม่ จะเห็นได้ว่าทั้งสองสถานการณ์นั้น ปัญญาประดิษฐ์เป็นเพียงเครื่องมือที่ไม่มีความสามารถขั้นสูง กล่าวคือ ไม่สามารถริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง

อย่างไรก็ตาม รูปแบบความรับผิดจากการกระทำโดยอ้อมไม่มีความเหมาะสมในกรณีที่ปัญญาประดิษฐ์ตัดสินใจที่จะกระทำความผิดจากประสบการณ์และความรู้ที่ปัญญาประดิษฐ์นั้น ๆ สะสมไว้เอง และไม่มี ความเหมาะสมในกรณีที่ซอฟต์แวร์ของปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้ถูกออกแบบมาให้กระทำความผิดใด ๆ เป็นการ เฉพาะ แต่การกระทำความผิดนั้นเกิดจากการคิดของตัวปัญญาประดิษฐ์เอง และไม่มี ความเหมาะสมในกรณีที่ปัญญาประดิษฐ์มีหน้าที่เฉพาะไม่ได้เป็นผู้ไม่มีความรับผิดทางอาญา (Innocent Agent) แต่เป็นผู้กระทำที่มีเจตนา ซึ่งมีระดับเจตนาที่แตกต่างจากผู้ไซ (Semi-innocent Agent)²⁸

3.2 รูปแบบความรับผิดตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้

รูปแบบนี้ ซึ่งสันนิษฐานว่าการมีส่วนร่วมของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานในการทำงานของปัญญาประดิษฐ์โดยไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดผ่านปัญญาประดิษฐ์ หรือใช้ปัญญาประดิษฐ์ เป็นเครื่องมือ เช่น ในระหว่างการปฏิบัติงานประจำวันปัญญาประดิษฐ์ได้กระทำความผิด โดยโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานไม่ได้

²⁵ George R. Cross and Cary G. Debessonet, "An Artificial Intelligence Application in the Lae: CCLIPS, A Computer Program that Processes Legal Information," *Berkeley Technology Law Journal*, no. 1 (1986): 329.

²⁶ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 180.

²⁷ Ibid., 180-181.

²⁸ Nicola Lacey and Celia Wells, *Reconstructing Criminal Law - Critical Perspectives on Crime and the Criminal Process* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1998), 53.

วางแผนในการกระทำความผิด ไม่ได้มีส่วนร่วมอันเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำความผิดนั้น ๆ และไม่รับรู้ถึงการกระทำความผิดจนกระทั่งการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว²⁹

ตัวอย่างของกรณีดังกล่าว คือ หุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์หรือซอฟต์แวร์ปัญญาประดิษฐ์ซึ่งถูกออกแบบให้ทำหน้าที่เป็นนักบินอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวถูกตั้งระบบมาเพื่อปกป้องภารกิจการบิน ในระหว่างที่กำลังบินอยู่นั้น นักบินที่เป็นมนุษย์ได้เปิดใช้งานนักบินอัตโนมัติซึ่งเป็นปัญญาประดิษฐ์ โดยปัญญาประดิษฐ์ถูกตั้งค่าตั้งต้นของการบิน เมื่อเกิดเหตุการณ์พายุที่กำลังใกล้เข้ามา นักบินมนุษย์พยายามยกเลิกภารกิจการบินแล้วกลับไปพื้นฐานปล่อยเครื่องบินตามเดิม แต่ปัญญาประดิษฐ์คิดว่า การกระทำของนักบินมนุษย์เป็นภัยคุกคามต่อภารกิจการบินของตนปัญญาประดิษฐ์จึงดำเนินการกำจัดภัยคุกคามดังกล่าวโดยการตัดอากาศหายใจของนักบินมนุษย์ออกและเปิดให้แก๊สนักบินมนุษย์พุ่งออกจากตัวเครื่องบิน ผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นคือ นักบินที่เป็นมนุษย์ถูกฆ่าตายด้วยฝีมือของปัญญาประดิษฐ์³⁰ เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้อย่างแท้จริงว่า โปรแกรมเมอร์ไม่ได้ต้องการที่จะฆ่านักบินให้ตาย แต่เป็นผลจากการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ถูกตั้งระบบเอาไว้

รูปแบบความรับผิดนี้ อาจตอบสนองทางกฎหมายได้ดีกว่ารูปแบบการกระทำความผิดผ่านความรับผิดอื่น ๆ เพราะรูปแบบนี้พิจารณาถึงความสามารถของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานด้วยว่าบุคคลดังกล่าวสามารถคาดการณ์ความเป็นไปได้ในการกระทำความผิดที่อาจจะเกิดขึ้นได้หรือไม่³¹

รูปแบบที่สองนี้ บุคคลจะถูกถือว่ามีความรับผิดก็ต่อเมื่อความผิดนั้นเป็นผลที่ตามมาและมีความเป็นไปได้ที่ผลของการกระทำนั้นจะเกิดขึ้น รูปแบบความรับผิดตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้ถูกใช้ในการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อผู้สมรู้ร่วมคิดในกรณีที่คนหนึ่งกระทำความผิดโดยไม่ได้วางแผนไว้กับคนอื่น ๆ และไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการสมรู้ร่วมคิด³²

ความประมาท คือ การละเลยความตระหนักหรือการรับรู้การกระทำ บุคคลผู้กระทำโดยประมาทจึงเป็นผู้ละเลยการรับรู้ แต่ไม่ได้ต้องการก่อให้เกิดการกระทำ³³ การกระทำโดยประมาทของความรับผิดที่มีผลเป็นไปได้ตามธรรมชาติ คือ การกระทำที่ผู้กระทำไม่มีความรู้เกี่ยวกับความผิด แต่บุคคลนั้นควรจะรู้เกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นนั้นได้ เนื่องจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติของการกระทำของบุคคลนั้น³⁴ สามารถนำมาพิจารณากรณีโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ซึ่งอาจไม่รู้เรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง แต่โดยทั่วไปควรมีการคาดการณ์ถึงการกระทำความผิดได้และมีหน้าที่ป้องกันไม่ให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิด³⁵ ทั้งนี้สามารถแบ่งพิจารณาออกได้เป็น 2 กรณี คือ

²⁹ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities -from Science Fiction to Legal Social Control*, 180-181.

³⁰ Ibid., 182.

³¹ Ibid.

³² William M. Clark and William L. Marshall, *Law of Crimes* (Callaghan: n.p., 1967), 1-2.

³³ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 980-981.

³⁴ Robert P. Fine and Gary M. Cohen, *Is Criminal Negligence a Defensible Basis for Criminal Liability ?* (n.p.: n.p., 1966), 749.

³⁵ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities -from Science Fiction to Legal Social Control*, 184.

กรณีแรก พิจารณาจากการกระทำโดยประมาทของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานขณะที่กำลังโปรแกรมหรือกำลังสั่งงานปัญญาประดิษฐ์ โดยไม่ได้มีเจตนาที่จะก่อให้เกิดการกระทำความผิดของปัญญาประดิษฐ์³⁶ มีลักษณะเป็นความประมาทบริสุทธิ์ ทำให้โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานควรมีความรับผิดชอบในการกระทำโดยประมาท ในความผิดที่กำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาท เช่นเดียวกับตัวอย่างข้างต้นที่โปรแกรมเมอร์ของนักบินอัตโนมัติได้โปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์อย่างประมาท เพื่อป้องกันการเกิดของตนอย่างไม่มีข้อยกเว้น ทำให้เกิดการเสียชีวิตของมนุษย์ขึ้น โปรแกรมเมอร์จึงมีความรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำโดยประมาทของตนในการนำนักบินมนุษย์โดยปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้นถ้ามีการกำหนดให้การฆ่าคนตายโดยประมาทของปัญญาประดิษฐ์เป็นความผิดแล้ว ความผิดดังกล่าวจะเป็นความผิดที่ร้ายแรงที่สุดที่โปรแกรมเมอร์จะต้องรับผิดชอบในรูปแบบความรับผิดนี้³⁷ แต่ความรับผิดทางอาญาโดยประมาทเพียงอย่างเดียวจึงยังไม่เพียงพอในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกว่าความคาดหมายได้³⁸

กรณีที่สอง พิจารณาจากแนวคิดเกี่ยวกับการสมคบคิด เมื่อโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้โปรแกรมหรือออกคำสั่งงานปัญญาประดิษฐ์โดยเจตนาให้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งผ่านทางปัญญาประดิษฐ์ แต่ปัญญาประดิษฐ์เบี่ยงเบนเจตนาที่ตั้งไว้และได้กระทำความผิดอื่นนอกเหนือจากเจตนาที่ตั้งใจไว้ก่อนหน้านี้³⁹ มีการนำแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดในการสมคบคิดกัน มาปรับใช้กับความรับผิดอื่น ๆ รวมถึงกรณีนี้ด้วย เช่น โปรแกรมเมอร์ได้สร้างโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อกระทำการปล้นธนาคาร แต่โปรแกรมเมอร์ไม่ได้สร้างโปรแกรมให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำการฆ่าผู้ใด หากกระทำการปล้น ปัญญาประดิษฐ์ได้ลงมือฆ่าผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งกระทำการขัดขวางการปล้น โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานยังต้องมีความผิดจากการกระทำนั้น ๆ ที่ปัญญาประดิษฐ์ได้กระทำลงไปด้วย เสมือนหนึ่งตนได้กระทำโดยเจตนา⁴⁰

3.3 รูปแบบความรับผิดโดยตรง: ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้กระทำความผิด

ตัวปัญญาประดิษฐ์เองสามารถมีความรับผิดทางอาญาต่อความผิดที่กระทำขึ้นโดยตรง โดยไม่ได้สันนิษฐานว่าการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ต้องขึ้นอยู่กับโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งาน การกระทำใดประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งภายนอก (Actus Reus) และองค์ประกอบภายใน (Mens Rea) ก็จะมี ความรับผิดทางอาญา⁴¹ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์ คือ ปัญญาประดิษฐ์สามารถกระทำความผิดที่กำหนดความรับผิดทางอาญาได้หรือไม่อย่างไร

กระบวนการแก้ปัญหของปัญญาประดิษฐ์มีหลายลักษณะและหลายคุณสมบัติที่เกินกว่ามนุษย์ทั่วไป แต่ลักษณะหรือคุณสมบัติเหล่านั้นจะไม่ถูกกำหนดเป็นความรับผิดทางอาญา เมื่อมนุษย์หรือนิติบุคคล

³⁶ Ibid.

³⁷ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 230-231.

³⁸ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - From Science Fiction to Legal Social Control*, 185.

³⁹ Ibid., 184.

⁴⁰ State v. Kaiser, 918 P.2d 629, Kan. (1996).

⁴¹ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 126.

กระทำครบองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน ความผิดทางอาญาจะถูกกำหนดขึ้น⁴² หากกลับมาพิจารณาปัญหาประติษฐ์แล้ว หากปัญหาประติษฐ์มีความสามารถในการเติมเต็มองค์ประกอบทั้ง 2 ประการได้ ปัญหาประติษฐ์ก็就会被กำหนดความรับผิดทางอาญา ปัญหาประติษฐ์ที่สามารถเติมเต็มองค์ประกอบทั้ง 2 ประการได้นั้น คือ ปัญหาประติษฐ์ขั้นสูง⁴³ เพราะปัญหาประติษฐ์ขั้นปกติอาจจะไม่มีความสามารถในการรู้องค์ประกอบภายนอกของการกระทำผิดและไม่มีความต้องการให้การกระทำผิดเกิดขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันระบบปัญหาประติษฐ์ยังมีความเรียบง่ายและไม่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะกระทำผิดได้เอง⁴⁴ ด้วยเหตุนี้ปัญหาประติษฐ์ที่มีความสามารถกระทำผิดได้นั้นคือ ปัญหาประติษฐ์ขั้นสูงเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามในอนาคตระบบปัญหาประติษฐ์ย่อมพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นปัญหาประติษฐ์ขั้นสูงได้ ความรับผิดทางอาญาของปัญหาประติษฐ์จึงควรได้รับการกำหนดขึ้น⁴⁵

การเติมเต็มขององค์ประกอบภายนอกของความผิดของปัญหาประติษฐ์สามารถกระทำได้⁴⁶ ตราบเท่าที่ปัญหาประติษฐ์ควบคุมเครื่องจักรที่เคลื่อนไหวในส่วนที่มันสามารถเคลื่อนไหวได้เอง ดังนั้นเมื่อหุ่นยนต์ปัญหาประติษฐ์ได้เปิดใช้งานด้วยตัวมันเอง หรือการเคลื่อนไหวแขนกลไฮดรอลิก สิ่งนี้ก็อาจถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำได้ เพราะเป็นการเคลื่อนไหวจนกลายเป็นการกระทำแล้ว และถ้าหากฐานความผิดได้กำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดด้วย ปัญหาประติษฐ์ก็จะถือว่ากระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดนั้น ๆ ตัวอย่างในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหวโดยไฟฟ้าหรือไฮดรอลิกของหุ่นปัญหาประติษฐ์ซึ่งดีถูกบุคคลที่อยู่ใกล้ ๆ ก็ถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในการทำร้ายร่างกาย⁴⁷

สำหรับการกระทำโดยเจตนาของการกระทำผิด เกิดจากการละเลยไม่กระทำการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลเกิดขึ้น ในกรณีนี้ปัญหาประติษฐ์ไม่ได้ต้องการเคลื่อนไหวหรือกระทำทุก ๆ ครั้ง ในกรณีที่ปัญหาประติษฐ์มีหน้าที่ที่จะต้องกระทำแต่กลับนิ่งเฉย หรือถ้าปัญหาประติษฐ์ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งและปัญหาประติษฐ์ล้มเหลวในการทำหน้าที่นั้น การนิ่งเฉยหรือไม่กระทำการดังกล่าวถือว่าครบองค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) เพราะเป็นการละเลยหน้าที่เฉพาะที่กำหนดไว้⁴⁸

เจตนาขององค์ประกอบภายในของความผิดอันเกิดจากการกระทำของปัญหาประติษฐ์เป็นความท้าทายทางกฎหมายอย่างแท้จริง เจตนาขององค์ประกอบทางด้านจิตใจของปัญหาประติษฐ์มีความแตกต่างจากเทคโนโลยีอื่น ๆ⁴⁹ ความสามารถทางปัญญาที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยเทคโนโลยีปัญหาประติษฐ์ที่ทันสมัย

⁴² Ibid.

⁴³ Rachel Charney, "Can Androids Plead Automatism - A Review of When Robots Kill: Artificial Intelligence Under the Criminal Law by Garbriel Hallevy," *University of Toronto Faculty of Law Review* 73 (Winter 2015): 70.

⁴⁴ Neil M. Richards and William Smart, "How Should the Law Think About Robots ?," last modified 2013, accessed October 12, 2019, <http://www.ssrn.com/abstract=2263363/>

⁴⁵ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 126.

⁴⁶ Ibid., 979-980.

⁴⁷ Ibid., 126.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Padhy N. P., *Artificial Intelligence and Intelligent Systems*, 14.

ไม่ใช่ประเด็นสำคัญในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติของมนุษย์ที่สัตว์บางตัวอาจมีได้ แต่อย่างไรก็ตามความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา⁵⁰ ความต้องการทางจิตใจอย่างเดียวเป็นสิ่งที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาได้ นั่นก็คือ การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกเจตนา และความประมาท เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อกำหนดในการกระทำความผิดต่าง ๆ⁵¹

การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก ถูกนิยามว่าเป็นการรับสัญญาณทางประสาทสัมผัสของข้อมูลความจริง และความเข้าใจในข้อมูลนั้น⁵² มนุษย์สามารถเข้าใจถึงข้อมูลที่ได้รับจาก ตา หู มือ เป็นต้น โดยการใช้สมองวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ส่วนปัญญาประดิษฐ์เองก็พัฒนาโดยการเลียนแบบกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ ซึ่งกระบวนการทั้งของมนุษย์และของปัญญาประดิษฐ์นี้ไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด⁵³

เจตนาพิเศษเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดขององค์ประกอบภายใน⁵⁴ เจตนาพิเศษเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในเหตุการณ์ที่แท้จริงจะเกิดขึ้น เจตนาพิเศษไม่ได้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของมนุษย์โดยทั่วไป เพราะมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ต่างจากปัญญาประดิษฐ์ที่ถูกโปรแกรมไว้ให้มีจุดประสงค์ในการทำงาน และการดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์นี้เอง คือ เจตนาเฉพาะ⁵⁵

สิ่งหนึ่งที่อาจยืนยันได้ว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถเลียนแบบความรู้สึกของมนุษย์ได้ แม้แต่ซอฟต์แวร์ขั้นสูงที่สุดก็ไม่สามารถทำได้เช่นกัน ความรู้สึกนั้นคือ ความรัก ความเกลียดชัง ความอิจฉา และอื่น ๆ อีกมากมาย⁵⁶ สิ่งนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องในความสัมพันธ์ต่อเทคโนโลยียุคศตวรรษที่ 21 ความรู้สึกดังกล่าวมีความจำเป็นในการกระทำความผิดฐานต่าง ๆ เพราะฐานความผิดส่วนใหญ่ต้องมีการรับรู้องค์ประกอบภายนอกของการกระทำความผิด⁵⁷ ดังนั้นหากปัญญาประดิษฐ์องค์ประกอบภายนอกของความผิด ปัญญาประดิษฐ์ก็มีความผิดได้ในฐานความผิดส่วนน้อย นอกจากต้องการรับรู้องค์ประกอบภายนอกแล้ว ความผิดนั้นต้องการเจตนาพิเศษเพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ ปัญญาประดิษฐ์จะมีความผิดได้จะต้องรับรู้องค์ประกอบภายนอกของความผิดและมีเจตนาพิเศษ ในฐานความผิดจำนวนน้อยมาก ๆ ที่ต้องการความรู้สึกบางอย่างที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถมีได้

⁵⁰ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 126.

⁵¹ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 185.

⁵² William James, *The Principles of Psychology* (n.p.: n.p., 1890), 221.

⁵³ Daniel C. Dennett, *Evolution, Error and Intentionality, the Foundations of Artificial Intelligence* (UK: Cambridge University Press, 2006), 190.

⁵⁴ Robert Batey, "Judicial Exploration of Mens Rea Confusion at Common Law and Under the Model Penal Code," *Georgia State University Law Review* 18, no. 2 (Winter 2001): 380-414.

⁵⁵ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 189.

⁵⁶ David Levy, "The Ethical Treatment of Artificially Conscious Robots," *International Journal of Social Robotics* 1, no. 3 (August 2009): 215.

⁵⁷ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 157.

เช่น อาชญากรรมจากการแบ่งแยกสีผิว เชื้อชาติ หรืออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง อาชญากรรมเช่นนี้ ปัญหาประติษฐ์ไม่อาจถูกกำหนดให้เป็นผู้กระทำได้ เพราะปัญหาประติษฐ์ไม่ได้มีความรู้สึกดังกล่าวดังแบบที่มีเฉพาะในมนุษย์เท่านั้น⁵⁸

เนื่องจากปัญหาประติษฐ์มีความรับผิดชอบโดยตรงเช่นเดียวกับมนุษย์ได้ ปัญหาประติษฐ์จึงได้รับการยกเว้นความผิดเช่นเดียวกับมนุษย์ได้เช่นกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละลักษณะกรณี เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำโดยจำเป็น การกระทำเพราะเหตุจำเป็นมาซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับการได้รับไวรัสเข้าสู่ระบบ⁵⁹ การกระทำไปเพราะเหตุวิกลจริตซึ่งเปรียบเสมือนความสัมพันธ์ของกระบวนการทำงานปัญหาประติษฐ์ชำรุด⁶⁰ หรือเป็นเด็กของมนุษย์ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับกระบวนการของปัญหาประติษฐ์ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์การกระทำที่ได้รับการอนุญาต (เช่นเดียวกับมนุษย์รู้ว่าอะไรถูก) และการวิเคราะห์การกระทำที่ต้องห้าม (เช่นเดียวกับมนุษย์รู้ว่าอะไรผิด)⁶¹ เป็นต้น

จากเหตุผลข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบทางอาญาของปัญหาประติษฐ์ตามทฤษฎีความรับผิดชอบโดยตรงไม่มีความแตกต่างจากความรับผิดชอบทางอาญาของมนุษย์ เพราะมันเป็นความรับผิดชอบทางอาญาที่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เหมือนกันและได้รับการตรวจสอบไปในทางเดียวกัน⁶²

4. สรุปผล

ตามที่ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามาก จนถึงขนาดสร้างปัญหาประติษฐ์ขึ้นมาได้เกือบเสมือนหนึ่งกับมนุษย์หรือที่เรียกว่า ปัญหาประติษฐ์ และมนุษย์ก็ตระหนักได้ว่า ปัญหาประติษฐ์อาจเป็นอันตราย (Harm) ต่อมนุษย์ได้ เช่นนั้นแล้วมนุษย์จึงเห็นควรกำหนดความรับผิดชอบแก่ปัญหาประติษฐ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาประติษฐ์ เช่น โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งาน จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่าปัญหาประติษฐ์มีความรับผิดชอบได้ 3 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบการกระทำความผิดผ่านความรับผิดชอบอื่น ๆ โดยโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานเป็นผู้กระทำความผิดโดยอ้อม ส่วนปัญหาประติษฐ์ เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด

2) รูปแบบความรับผิดชอบตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้ โดยโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้โปรแกรมหรือใช้งานระบบปัญหาประติษฐ์ให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิดก็ได้ แต่ปัญหาประติษฐ์กลับไปกระทำการอีกอย่างหนึ่ง ประการแรก กรณีที่ได้โปรแกรมหรือใช้งานปัญหาประติษฐ์โดยทั่วไป

⁵⁸ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 189.

⁵⁹ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 616-622.

⁶⁰ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 191.

⁶¹ Tang Howe Hing and Musa Mailah, "Simulator for Control of Autonomous Nonholonomic Wheeled Robot," *Journal of Applied Sciences* (December 2008): 2536.

⁶² Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 193.

ไม่ได้เจตนาจะก่อให้เกิดปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิด แต่ละเลยหรือบกพร่องในการพิจารณาการโปรแกรมหรือใช้งานปัญญาประดิษฐ์ให้เหมาะสมโดยไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร แล้วปัญญาประดิษฐ์กลับกระทำความผิดอาญา โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานมีความผิดจากการกระทำโดยประมาท หากบทบัญญัติในความผิดนั้นกำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาท ประการที่สอง โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้โปรแกรมหรือใช้งานปัญญาประดิษฐ์ให้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเจตนา แต่ปัญญาประดิษฐ์กลับกระทำความผิดอย่างอื่นแทน โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานต้องมีความผิดในการกระทำความผิดอย่างอื่นของปัญญาประดิษฐ์ด้วย

3) รูปแบบความรับผิดโดยตรง ปัญญาประดิษฐ์ต้องมีความรับผิดโดยตรงจากการกระทำความผิดของตน หากพิสูจน์ได้ว่าปัญญาประดิษฐ์ได้กระทำความผิดทั้งองค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) และองค์ประกอบภายใน (Mens Rea)

References

- Batey, Robert. "Judicial Exploration of Mens Rea Confusion at Common Law and Under the Model Penal Code." *Georgia State University Law Review* 18, no. 2 (Winter 2001): 380-414.
- Boucq, Isabelle. "Robots for Business." Last modified 2019. Accessed October 7, 2019. <http://www.atelier-us.com/emerging-technologies/article/robots-for-business/>
- Capps, Chris. "Thinking" Supercomputer Now Conscious as a Cat." Last modified 2010. Accessed October 12, 2019. http://www.unexplainable.net/artman/publish/article_14423.shtml/
- Charney, Rachel. "Can Androids Plead Automatism - A Review of When Robots Kill: Artificial Intelligence Under the Criminal Law by Garbriel Hallevy." *University of Toronto Faculty of Law Review* 73 (Winter 2015): 70.
- Cross, George R., and Cary G. Debessonet. "An Artificial Intelligence Application in the Lae: CCLIPS, A Computer Program that Processes Legal Information." *Berkeley Technology Law Journal*, no. 1 (1986): 329.
- Dennett, Daniel C. *Evolution, Error and Intentionality, the Foundations of Artificial Intelligence*. UK: Cambridge University Press, 2006.
- Dressler, Joshua. *Cases and Materials on Criminal Law*. 7th ed. Minnesota: West Academic, 2007.
- Fine, Robert P., and Gary M. Cohen. *Is Criminal Negligence a Defensible Basis for Criminal Liability ?*. N.p.: n.p., 1966.
- Hallevy, Garbriel. "The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control." *Akon Law Journal* (March 2016): 178.

-
- Hing, Tang Howe, and Musa Mailah. "Simulator for Control of Autonomous Nonholonomic Wheeled Robot." *Journal of Applied Sciences* (December 2008): 2536.
- Lacey, Nicola, and Celia Wells. *Reconstructing Criminal Law - Critical Perspectives on Crime and the Criminal Process*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1998.
- Levy, David. "The Ethical Treatment of Artificially Conscious Robots." *International Journal of Social Robotics* 1, no. 3 (August 2009): 215.
- Mathew, Hale. *Historia Placitorum Coronae*. N.p.: n.p., 1736.
- Mill, John Stuart. *On Liberty*. New York: Springer - Verlag Berlin Helderg, 1859.
- N. P., Padhy. *Artificial Intelligence and Intelligent Systems*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Richards, Neil M., and William Smart. "How Should the Law Think about Robots ?." Last modified 2013. Accessed October 12, 2019. <http://www.ssrn.com/abstract=2263363/>
- Schank, Roger C. "What Is AI, Anyway ?." *AI Mag* (Winter 1987): 59.
- Solum, Lawrence B. "Legal Personhood for Artificial Intelligences." *North Carolina Law Review* 70, no. 4 (1992): 1231.
- Weng, Yueh-Hsuan, Chien-Hsun Chen, and Chuen-Tsai Sun. "Toward the Human - Robot Co-existence Society: On Safty Intelligence for Next Generatioan Robots." *International Journal of Social Robotics*, no. 1 (2009): 273.

ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย

Thai People's Fear of Crimes

ก่อเกียรติ ลิ้มวงศ์สกุล¹

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: korkieat.mek@gmail.com

Korkieat Limwongsakul²

Faculty of Social Science and Humanities, Mahidol University
4 Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170, Thailand
Email: korkieat.mek@gmail.com

Received: September 2, 2019; Revised: October 20, 2019; Accepted: October 30, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย และเปรียบเทียบระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยในแต่ละเขตพื้นที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยมากที่สุดในเขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 3 และรองลงมา คือ เขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 9 สำหรับเขตพื้นที่ที่มีระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยน้อยที่สุดนั้น อยู่ในเขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 4 โดยจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ประชาชนควรรู้เท่าทันเกี่ยวกับภัยอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงวิธีการรับมือกับภัยอาชญากรรมนั้น ๆ 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจควรออกตรวจตราภายในชุมชนในลักษณะแบบสุ่มตรวจอย่างสม่ำเสมอ 3) หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่มีความอ่อนแอทางกายภาพ อาทิ เด็ก สตรี คนชรา และคนพิการ ซึ่งมักจะตกเป็นเหยื่อโดยง่าย โดยจัดให้มีมาตรการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มคนเหล่านี้ และ 4) ประชาชนควรช่วยกันสอดส่องดูแลภายในชุมชนของตน สร้างเครือข่ายพลังชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนของตนปลอดอาชญากรรม อันจะนำไปสู่ความรู้สึกปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: ความหวาดกลัวภัย; อาชญากรรม; ประชาชนไทย

¹ นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Independent Researcher of Criminology and Criminal Justice.

Abstract

This article aims to study Thai people's fear of crimes and to make a comparison of different areas under the administration of the Royal Thai Police. It is a quantity research with questionnaires being the main method of data collection.

Results showed that the highest level of fear was found in the Provincial Police Region 3, followed by the Provincial Police Region 9. The lowest fear was in the Provincial Police Region 4. There are four recommendations; 1) General people should get update information on all forms of crimes and know how to protect themselves against them, 2) The police should patrol the communities on a regular yet random basis, 3) State agencies should pay more attention to persons with physical limitations, including children, women, elderly and disabled people, because they are more vulnerable to crimes than other people. In fact, there should be special measures to help and protect them and 4) Community members should keep an eye on the security in their respective communities and set up strong community networks. This is to ensure the crime-free communities as well as life security.

Keywords: Fear of Crimes; Crime; Thai People

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม (Fear of Crime) มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1960 ซึ่งเป็นช่วงที่มีความขัดแย้งและการเดินขบวนต่อต้านในเรื่องสิทธิพลเมืองอย่างรุนแรง ต่อมาจึงกลายเป็นประเด็นทางอาชญาวิทยาที่ควรสนใจศึกษาเพื่อลดความหวาดกลัวภัยดังกล่าวให้น้อยลงที่สุด ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามของความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม โดยสรุปแล้วหมายถึง ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน อันเป็นผลจากความวิตกกังวลเกี่ยวกับภัยอาชญากรรมส่วนบุคคล ทั้งนี้ อาจเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อ³ ความรู้สึกร่วมกับผู้อื่นในการกลัวอาชญากรรม⁴ รวมไปถึงการรับรู้ความเสี่ยงทางสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความกลัว⁵ อาทิเช่น การอยู่ในที่เปลี่ยวหรือที่ไม่มีไฟส่องสว่าง การอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม

³ Piero Amero and Michele Roccato, "A Predictive Model for Psychological Reactions to Crime in Italy: An Analysis of Fear of Crime and Concern About Crime as a Social Problem," *Journal of Community & Applied Social Psychology* 15 (2005): 17-25.

⁴ Lucia Dammert and Mary Fran T. Molan, "Fear of Crime or Fear of Life ? Public Insecurities in Chile," *Bulletin of Latin America Research* 22, no. 1 (2003): 79-101.

⁵ Department of Justice, Equality and Law Reform, "Fear of Crime in Ireland and Its Impact on Quality of Life," April, 2009.

หรือแหล่งที่ไม่มีการควบคุมตรวจตรา การอยู่ในแหล่งพื้นที่อบายมุข เป็นต้น ดังนั้นมุมมองของประชาชนต่อประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจ จึงเป็นส่วนสำคัญเช่นกันที่จะสะท้อนถึง ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมในชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมไปถึงเรื่องของคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชน ทั้งนี้ ในส่วนของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) ได้แบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบทั่วประเทศออกเป็น 11 ส่วน คือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล (บข.น.) ตำรวจภูธรภาค 1-9 (ภ.1-9) และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.)

ดังนั้นการศึกษาความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งในการสร้าง และพัฒนาตัวแบบในการป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรม อันจะก่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญทั้งด้านความปลอดภัย ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นศูนย์กลางกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การสร้างความเชื่อมั่นและความสงบสุขของคนในชาตินี้เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 20 ปี ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรืองและทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยในเขตพื้นที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยทำการศึกษาระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และเปรียบเทียบข้อมูลความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน 2) ประสิทธิภาพการป้องกันอาชญากรรม และ 3) ประสิทธิภาพการปราบปรามอาชญากรรม

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร โดยทำการศึกษากับประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนตามเขตพื้นที่ที่กำหนด

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยทำการศึกษารอบคลุมทั่วประเทศ ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค 1-9 และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย รวม 99 สถานี

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1.4.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บข้อมูลกับประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนโดยมีอายุมากกว่า 18 ปี ในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค 1-9 และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ซึ่งคำนึงถึงการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่โดยใช้ประชากรเป็นเกณฑ์ คือ คัดเลือกจำนวน 3 เขตพื้นที่ (มาก ปานกลาง น้อย) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากประชาชนแบ่งตามขอบเขตพื้นที่ที่กำหนด ได้แก่ 1) เขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล (กรุงเทพมหานคร) จำนวน 585 คน, 2) เขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1-9 (พื้นที่ต่างจังหวัดที่ไม่ใช่กรุงเทพมหานครและพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) จำนวน 5,265 คน และ 3) ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) จำนวน 585 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 6,435 คน

1.4.2 วิธีการศึกษาวิจัย

- 1) ศึกษาวิจัยค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 2) ดำเนินการศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่เป้าหมายให้ตอบคำถาม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ นำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้เขียนได้สร้างแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน

1.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทำให้ทราบถึงระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน
- 1.5.2 ทำให้ทราบถึงสาเหตุและแนวทางในการลดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมตามบริบทแต่ละพื้นที่

2. ผลการวิจัย

2.1 บรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ความหมายของความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม โดยส่วนใหญ่เห็นว่าหมายถึงปฏิกิริยาทางอารมณ์หรือความรู้สึก⁶ ซึ่งสะท้อนถึงความวิตกกังวลและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน⁷ ทั้งนี้ ความกลัวดังกล่าวถือเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชน ซึ่งรัฐจำเป็นต้องเอาใจใส่⁸ อีกทั้งความรู้สึกกลัวภัยนี้ยังถูกแทนที่ด้วยทัศนคติ และความรู้สึกของกลุ่มบุคคลอื่นด้วย⁹ เช่นกัน

ดังนั้นโดยสรุปแล้ว ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม (Fear of Crime) หมายถึง ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน อันเป็นผลจากความวิตกกังวลเกี่ยวกับภัยอาชญากรรมส่วนบุคคล ทั้งนี้ อาจเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อ ความรู้สึกร่วมกับผู้อื่นในการกลัวอาชญากรรม รวมไปถึงการรับรู้ความเสี่ยงทางสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความกลัว นอกจากนี้ ปัจจัยเชิงสถานการณ์ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของแต่ละบุคคลแตกต่างกันด้วยเช่นกัน

2.1.2 ตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

1) เพศ

จากการศึกษาวิจัยจำนวนมากสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าสถิติส่วนใหญ่จะแสดงว่าเพศชายจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้มากกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตามเพศหญิงก็ยังมีความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมมากกว่าเพศชายอยู่เสมอ (ยกเว้นความผิดในเรื่องเพศและความรุนแรงในครอบครัว) โดยเฉพาะหากพิจารณาในช่วงเวลากลางคืน เพศหญิงจะมีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมมากกว่าเพศชายอย่างเห็นได้ชัด¹⁰ นอกจากนี้ ยังพบข้อสังเกตที่สำคัญคือ ทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างหวาดกลัวภัยอาชญากรรมในแต่ละประเภทแตกต่างกัน โดยเพศชายจะรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมในความผิดที่ต่อชีวิตและร่างกายเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ในขณะที่เพศหญิงจะรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมในความผิดต่อชีวิตและร่างกายเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความผิดเกี่ยวกับเพศ¹¹

⁶ James Garofalo, "The Fear of Crime: Causes and Consequences," *Journal of Criminal Law and Criminology* 72, no. 2 (Summer 1981): 839-857.

⁷ Department of Justice, Equality and Law Reform, "Fear of Crime in Ireland and Its Impact on Quality of Life," April, 2009.

⁸ Gary Cordner, "Reducing Fear of Crime: Strategies for Police," January, 2010.

⁹ Lucia Dammert and Mary Fran T. Molano, *Fear of Crime or Fear of Life ? Public Insecurities in Chile*, 79-101.

¹⁰ Jutharat Ua-amnoey, *Sociology of Crime* (Bangkok: Chulalongkorn University Press, 2018), 24. [In Thai]

¹¹ Pipat Chummanikul, "People's Fear of Crime," (Master's thesis, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, 2000), 56. [In Thai]

2) อายุ

จากสถิติช่วงวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีโอกาสเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากที่สุด¹² แต่สำหรับในเรื่องของความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมกลับเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีระดับหวาดกลัวภัยสูงกว่าช่วงวัยอื่น¹³ นอกจากนี้ การศึกษาส่วนใหญ่ยังพบว่า ตัวแปรอายุเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถจำแนกระดับความกลัวอาชญากรรมได้¹⁴

2.1.3 ปัจจัยเชิงประชากรศาสตร์

ในเรื่องของความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมยังพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นอีกได้แก่ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (Geographical Location) และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic Status) โดยผลการวิจัยชี้ว่าบุคคลที่อาศัยอยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะกลัวอาชญากรรมมากกว่าบุคคลที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ชนบท¹⁵ สำหรับการพักอาศัยในพื้นที่ที่มีความสมานฉันท์ทางสังคมต่ำ (Low Social Cohesion) หรืออยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมจะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเกิดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมมากขึ้นได้เช่นกัน¹⁶ ในส่วนของปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม รายได้ และระดับการศึกษาของบุคคล หากอยู่ในระดับที่ต่ำก็จะส่งผลต่อระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมให้สูงขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเหล่านี้อาจไม่ได้มีอิทธิพลต่อความหวาดกลัวภัยดังกล่าวนัก¹⁷ นอกจากนี้ มีการศึกษาเรื่องความหวาดกลัวอาชญากรรมของคนยากจนในสหราชอาณาจักรและประเทศสวีเดนพบว่า สหราชอาณาจักรคนที่มีความยากจนจะกลัวภัยอาชญากรรมมากกว่าคนที่มีความไม่ยากจน อาจเป็นผลมาจากช่องว่างตลาดแรงงานในประเทศ (Vulnerability in the Labor Market) ส่วนในประเทศสวีเดนกลับไม่พบว่าคนที่มีความยากจนมีความกลัวภัยอาชญากรรมเพิ่มขึ้น แต่พบว่าความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมเป็นผลจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม¹⁸

2.1.4 ปัจจัยเชิงสภาพแวดล้อม

ความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผูกติดกับสภาพความเป็นสังคมเมือง ขณะเดียวกันก็มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมแคบ ๆ ที่ทรุดโทรม เช่น พื้นที่ไฟสลัว ๆ ตึกกรมบ้านช่อง

¹² Department of Justice, Equality and Law Reform, "Fear of Crime in Ireland and Its Impact on Quality of Life," April, 2009.

¹³ Hale C., "Fear of Crime: A Review of the Literature," *International Review of Victimology* 4, no. 2 (January 1996): 79-150.

¹⁴ Kittisak Jermsittiparsert and Noppon Akahat, "Fear of Crime Among Student of Kalasin Rajabhat University," *Political Science and Law Journal Kalasin Rajabhat University* 4, no. 2 (July-December 2015): 120-146. [In Thai]

¹⁵ Department of Justice, Equality and Law Reform, "Fear of Crime in Ireland and Its Impact on Quality of Life," April, 2009.

¹⁶ Ferraro K. F., *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk* (New York: State University of New York Press, 1995), 45.

¹⁷ Department of Justice, Equality and Law Reform, "Fear of Crime in Ireland and Its Impact on Quality of Life," April, 2009.

¹⁸ Daniel Larsson, "Fear of Crime Among the Poor in Britain and Sweden," *Journal International Review of Victimology* 15, no. 3 (January 2009): 223-254.

ที่มีการขีดเขียนภาพและคำตามผนังตึก อาคาร หรือที่พิกสูง ๆ หรือมุมถนนที่วัยรุ่นชอบมั่วสุม มีคนเมาสุราเดินไปมา และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่สุ่มเสี่ยงเชิงสถานการณ์แห่งความไม่เป็นมิตร เป็นต้น¹⁹

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย

2.2.1 ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 3,374 คน คิดเป็นร้อยละ 52.43 และเพศชาย จำนวน 3,061 คน คิดเป็นร้อยละ 47.57 มีอายุเฉลี่ย 34.48 ปี ส่วนมากมีอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 1,881 คน คิดเป็นร้อยละ 29.23 รองลงมาประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 1,496 คน คิดเป็นร้อยละ 23.25 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 1,121 คน คิดเป็นร้อยละ 17.42 อาชีพรับจ้าง จำนวน 1,030 คน คิดเป็นร้อยละ 16.01 และประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 907 คน คิดเป็นร้อยละ 14.09 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 1,953 คน คิดเป็นร้อยละ 30.05 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 1,793 คน คิดเป็นร้อยละ 27.86 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 958 คน คิดเป็นร้อยละ 14.89 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 888 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80 และระดับประถมศึกษา จำนวน 843 คน คิดเป็นร้อยละ 13.10 ในส่วนของสถานภาพการทำงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีงานทำ จำนวน 5,342 คน คิดเป็นร้อยละ 83.01 และไม่มีการทำงาน จำนวน 1,093 คน คิดเป็นร้อยละ 16.99 ส่วนสถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว จำนวน 3,152 คน คิดเป็นร้อยละ 48.98 รองลงมาโสด จำนวน 2,935 คน คิดเป็นร้อยละ 45.61 หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 3.48 และคู่สมรสเสียชีวิต จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 1.93 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ชุมชนนอกเมือง จำนวน 4,593 คน คิดเป็นร้อยละ 71.38 และชุมชนในเมือง จำนวน 1,842 คน คิดเป็นร้อยละ 28.62

2.2.2 ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

ผลการศึกษาพบว่า ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.70 คิดเป็นร้อยละ 46.98 เมื่อพิจารณารายประเด็นคำถาม พบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมมากที่สุดคือ 6) เมื่อบ้าน/ที่พักอาศัยของท่านไม่มีคนอยู่บ้านท่านหวาดกลัวว่าจะถูกขโมยทรัพย์สินของท่านในเวลากลางคืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.32 คิดเป็น ร้อยละ 53.23 รองลงมา 4) เมื่อท่านออกนอกบ้านตามลำพัง ท่านหวาดกลัวว่าจะถูกวิ่งราวทรัพย์ ซึ่งทรัพย์และทำร้ายร่างกายในเวลากลางคืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 คิดเป็นร้อยละ 51.59 นอกจากนี้ ภาพรวมประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.01 คิดเป็นร้อยละ 70.10 โดยด้านที่ประชาชนเชื่อมั่นและพึงพอใจมากที่สุดคือเรื่อง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 7.42 คิดเป็นร้อยละ 74.23

โดยสรุป ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 คิดเป็นร้อยละ 46.98 ส่วนภาพรวมประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกเชื่อมั่นและพึงพอใจเรื่อง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนมากที่สุด

¹⁹ Jutharat Ua-amnoey, *Sociology of Crime*, 135. [In Thai]

2.2.3 เปรียบเทียบระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

ผลการศึกษาพบว่า ความหวาดกลัวภัยมากที่สุดของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 3 (จังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดยโสธร) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.93 คิดเป็นร้อยละ 49.25 รองลงมาเขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 9 (จังหวัดสงขลา, จังหวัดตรัง และจังหวัดพัทลุง) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 คิดเป็นร้อยละ 49.08 และเขตพื้นที่ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนใต้ (จังหวัดยะลา, จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส) กับเขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 5 (จังหวัดเชียงใหม่, จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.86 คิดเป็นร้อยละ 48.70 และ 48.62 ตามลำดับ ส่วนความหวาดกลัวน้อยที่สุดของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 4 (จังหวัดขอนแก่น, จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดเลย) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 คิดเป็นร้อยละ 42.44 รองลงมาเขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 8 (จังหวัดชุมพร, จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 คิดเป็นร้อยละ 43.93 และเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล (กรุงเทพมหานคร) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 คิดเป็นร้อยละ 44.32

โดยสรุป ประชาชนในเขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 3 มีระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 คิดเป็นร้อยละ 49.25 รองลงมาในเขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 9 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 คิดเป็นร้อยละ 49.08 ส่วนเขตพื้นที่ที่มีระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมน้อยที่สุดคือ ตำรวจภูธรภาค 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 คิดเป็นร้อยละ 42.44 รองลงมาพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 คิดเป็นร้อยละ 43.93

2.3 อภิปรายผล

2.3.1 ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยในภาพรวมได้คะแนนร้อยละ 46.98 แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังมีความกังวลเกี่ยวกับเหตุอาชญากรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกส่วนบุคคล ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อหรือมีญาติพี่น้องเคยตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม²⁰ หรือบุคคลได้เรียนรู้อะไรบางอย่างจากภัยอาชญากรรมนั้น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับบุคคลที่มีอายุมากหรือมีระดับการศึกษาที่สูงก็จะรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมมากกว่ากลุ่มอื่น²¹ อย่างไรก็ตาม แต่ละบุคคลย่อมมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน อีกทั้ง บรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการกระทำผิด ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่ไม่ควรละเลย ซึ่งในประเทศไทยเองยังคงมีชุมชนอีกหลายแห่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นเท่าที่ควร จึงทำให้กลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมที่นำมาสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ ทั้งนี้ ด้านประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

²⁰ Kittisak Jermsittiparsert and Noppon Akahat, *Fear of Crime Among Student of Kalasin Rajabhat University*, 120-146. [In Thai]

²¹ Thuppak Sinpoolpol, "Fear of the Crime of People About the Case of Capital and Shocking in Thakham Police Station, Bangkok," (Master's thesis, Institute of Criminology and Justice Administration, College of Government, 2016), 76. [In Thai]

ในภาพรวมพบว่า ประชาชนให้คะแนนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพียงร้อยละ 70 ซึ่งเห็นได้ว่ายังไม่ดีเท่าที่ควร การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ถือว่าเป็นการปล่อยปละละเลยให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ซึ่งหากไม่มีการเฝ้าระวังตรวจตราหรือสอดส่องดูแลในชุมชนที่ดีเพียงพอ ก็จะเป็นการสร้างโอกาสในการกระทำผิดให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจควรให้ความสำคัญกับประเด็นเหล่านี้ให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนรู้สึกอุ่นใจและปลอดภัยสำหรับการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงเวลากลางวัน

2.3.2 เปรียบเทียบข้อมูลความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยในเขตพื้นที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยมากที่สุดอยู่ในเขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 3 ทั้งนี้ อาจเนื่องจากในเขตพื้นที่ดังกล่าว มีบริบทเชิงพื้นที่ที่กว้างขวางและแต่ละจังหวัดมีหลายจุดที่ชุมชนอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง จึงอาจทำให้การตรวจตราดูแลหรือเฝ้าระวังทำได้ไม่ครอบคลุมทั่วถึงมากพอ นอกจากนี้ ในเขตพื้นที่ดังกล่าวซึ่งประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดยโสธร เป็นต้น มีประชากรที่เป็นผู้สูงอายุจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรผู้สูงอายุมากเป็นอันดับสองของประเทศไทยรองจากกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาจำนวนมากเห็นตรงกันว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม (Fear of Crime) มากกว่ากลุ่มที่อายุน้อยกว่าหรือเด็กกว่า²² ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวจะรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าจากการสำรวจประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจภูธรภาค 3 ในภาพรวมจะอยู่ในระดับดี²³ แต่ด้วยอาณาเขตพื้นที่รับผิดชอบของภูธรภาคดังกล่าวมีลักษณะชุมชนที่กระจายออกไป รวมถึงอัตราของผู้สูงอายุที่มีจำนวนมาก โดยเป็นวัยที่มีลักษณะทางกายภาพที่อ่อนแอ ไม่สามารถดูแลหรือปกป้องตนเองได้ ซึ่งตามทฤษฎีปกติวิสัย (Routine Activity Theory) เรียกคนกลุ่มนี้ว่าเป็นเหยื่อที่เหมาะสม (Suitable Target) สำหรับผู้ลอบมือ และในหลายชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญจากตัวเมือง อาจมีแหล่งเสื่อมโทรมจำนวนมากเกิดขึ้นได้ในชุมชน หรืออาจขาดการตรวจตราหรือการป้องกันที่ดีที่จะช่วยลดโอกาสในการก่ออาชญากรรมได้ดังที่ได้กล่าวไป ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่ดังกล่าว ควรเริ่มจากความพยายามที่จะกระจายความเจริญให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ หรือมีมาตรการเฝ้าระวังตามจุดเสี่ยงต่าง ๆ โดยอาจเพิ่มเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครชุมชนมากขึ้นในการตรวจตรา หรือมีตู้แดงสายตรวจเพิ่มมากขึ้น สำหรับในส่วนของไฟส่องสว่างก็ควรมีให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ ภายในชุมชนเองก็ควรมีมาตรการในการรับมือกับปัญหาอาชญากรรม โดยสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อช่วยกันเป็นหูเป็นตาหรือคอยสังเกตการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในชุมชน และควรจัดอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนโดยเฉพาะกับเด็กเล็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุในเรื่องของการระมัดระวังภัยหรือวิธีรับมือเมื่อเจอภัยอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อมิให้ตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม สำหรับ

²² Department of Justice, Equality and Law Reform, "Fear of Crime in Ireland and Its Impact on Quality of Life," April, 2009.

²³ Amnuayporn Sirimanee, "The Relations Between Change Management and Operational Efficiency of the Police Officers in Provincial Police Region 3," (Master's thesis, Faculty of Business Administration, Rajabhat Maha Sarakham University, 2013), 56. [In Thai]

แหล่งเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นในชุมชน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนเพื่อช่วยกันปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาแหล่งดังกล่าวให้ดีขึ้น ทั้งนี้ เพื่อมิให้กลายเป็นแหล่งมั่วสุมของมิจฉาชีพ ดังนั้นหากมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างจริงจัง ก็จะช่วยทำให้ประชาชนรู้สึกอุ่นใจและปลอดภัยในการใช้ชีวิตมากขึ้น ท้ายที่สุดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวก็จะลดน้อยลง ในส่วนของเขตพื้นที่ที่มีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยมากที่สุด รองลงมา คือ เขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 9 ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีพื้นที่ติดกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีเหตุการณ์ความไม่สงบและการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นระยะจึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวรู้สึกหวาดกลัวภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนซึ่งเป็นเรื่องคาบเกี่ยวกับความหวาดกลัวภัย

สำหรับระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยน้อยที่สุดอยู่ในเขตพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 4 ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดเลย เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากในเขตพื้นที่ดังกล่าวให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างดี โดยมีมาตรการที่มุ่งเน้นปราบปรามอาชญากรรมอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนรู้สึกเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และรู้สึกปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงเชื่อมั่นได้ว่าปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ในชุมชนจะลดลง ส่งผลให้ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนลดลงด้วยเช่นกัน ผลการศึกษารังนี้ยังสอดคล้องกับรายงานความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมเมื่อปีก่อน ที่แสดงว่าประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีระดับความหวาดกลัวภัยน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบันเริ่มมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การตรวจตราดูแลการเฝ้าระวังเหตุ และการปรับสภาพชุมชนให้ปลอดภัยและมีความเป็นระเบียบ ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยลดโอกาสในการก่ออาชญากรรมได้ ทั้งนี้ ประชาชนในชุมชนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลหรือมีแนวทางในการปกป้องหรือป้องกันตนเองเบื้องต้น มิให้ตนต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมด้วยเช่นกัน

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทย ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่าระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนไทยในภาพรวมยังมีแนวโน้มสูงขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ปัจจุบันในสังคมที่ยังเต็มไปด้วยความหวาดระแวงจากภัยอาชญากรรม นอกจากนี้ ประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจยังคงขาดมาตรการที่ดีเพียงพอให้สังคมรู้สึกปลอดภัย โดยเฉพาะประเด็นการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่าบกพร่องและหละหลวม อีกทั้ง หากไม่มีการเฝ้าระวังตรวจตราหรือสอดส่องดูแลในชุมชนที่ดีเพียงพอ ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนก็ยังมีเพิ่มขึ้น ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจควรให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนรู้สึกอุ่นใจและปลอดภัยสำหรับการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลากลางคืน

สำหรับเขตพื้นที่มีระดับความหวาดกลัวภัยมากที่สุด มักจะมีบริบทพื้นที่กว้างขวางและแต่ละจังหวัดมีหลายจุดที่ชุมชนอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง จึงอาจทำให้การตรวจตราดูแลหรือเฝ้าระวังทำได้ไม่ครอบคลุมทั่วถึงมากพอ อาทิเช่น จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดยโสธร เป็นต้น นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่าหากกลุ่มประชากรที่เป็นผู้สูงอายุมีจำนวนมากก็อาจทำให้ระดับความหวาดกลัวภัยในชุมชนนั้น ๆ เพิ่มขึ้นมากเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่ ควรเริ่มจากความพยายามที่จะกระจายความเจริญให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ หรือมีมาตรการเฝ้าระวังตามจุดเสี่ยงต่าง ๆ และกำจัดแหล่งเสื่อมโทรม ควรมีการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมกัน ในชุมชนเพื่อช่วยกันเป็นหูเป็นตาหรือคอยสังเกตการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งนี้ทั้งภาครัฐ เอกชน และทุกภาคส่วนต่าง ๆ ต้องประสานและร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งปลอดภัยอาชญากรรม ประชาชนจะรู้สึกอุ่นใจและปลอดภัยกับการดำเนินชีวิตในสังคมมากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการนั้นคือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุมชนควรให้คำแนะนำแก่ประชาชน โดยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ให้รู้เท่าทันเกี่ยวกับภัยอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงวิธีการรับมือกับ ภัยอาชญากรรมนั้น ๆ ทั้งในเรื่องของการป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อ รวมถึงวิธีการรับมือกับภัยอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละพื้นที่อาจมีแนวทางในการส่งเสริมความรู้ภายในชุมชนแตกต่างกัน เช่น ในชุมชนเมืองประชาชนส่วนใหญ่จะเลือกใช้สื่อสังคม (Social Media) ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ยูทูบ (YouTube) หรือเครือข่ายทางโซเชียลอื่น ๆ ไว้สำหรับติดต่อสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข่าวสารซึ่งกันและกัน สามารถสร้างเป็นกลุ่มเครือข่ายเพื่อสำหรับประชาสัมพันธ์ หรือแจ้งเหตุเตือนภัยต่าง ๆ แต่สำหรับพื้นที่ชุมชนนอกเมือง หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนหรือส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม สามารถช่วยเหลือตนเองเบื้องต้นได้เมื่อยามเจอภัย โดยเฉพาะกับผู้ที่มีความอ่อนแอทางกายภาพ อาทิ เด็ก ผู้หญิง คนพิการ หรือคนชรา ซึ่งมักตกเป็นเหยื่อของผู้ก่อเหตุอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาถึงมาตรการในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ชุมชน บางครั้งมาตรการที่สนับสนุนมากเกินไปอาจสร้างความกดดันให้ประชาชนต้องหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดความเครียดและนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นการลดปัญหาอาชญากรรม เน้นย้ำให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแลภายในชุมชนของตน เพื่อให้ชุมชนของตนปลอดภัยอาชญากรรม อันจะนำไปสู่ความรู้สึกปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

3.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนั้นคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดแผน โครงการ กิจกรรม ภายใต้มาตรการในการป้องกันปราบปรามที่ทันสมัยและเข้าถึงสภาพปัญหา ตัวอย่างเช่น การนำเทคนิคการวิเคราะห์แผนอาชญากรรม (Crime Analysis) หรือการทำแผนที่อาชญากรรม (Crime Mapping) ไปปรับใช้อย่างจริงจังในแต่ละชุมชน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องมีการตรวจตราในลักษณะแบบสุ่มตรวจอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดสามารถหาช่องทางก่อเหตุได้โดยง่าย และสำหรับในส่วนหน่วยงานด้านการปกครอง ควรมีมาตรการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่มีความอ่อนแอทางกายภาพในชุมชน เช่น โครงการเลดี้ พาร์คิง (Lady Parking) ซึ่งเป็นสถานที่จอดรถสำหรับสุภาพสตรีเพื่อเป็นการเพิ่มความปลอดภัยแก่ผู้หญิง เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว เป็นการลดปัญหาอาชญากรรมซึ่งรวมไปถึงการลดความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนได้ด้วยเช่นกัน

References

- Amero, Piero, and Michele Roccato. "A Predictive Model for Psychological Reactions to Crime in Italy: An Analysis of Fear of Crime and Concern About Crime as a Social Problem." *Journal of Community & Applied Social Psychology* 15 (2005): 17-25.
- Amnuayporn Sirimane. "The Relations Between Change Management and Operational Efficiency of the Police Officers in Provincial Police Region 3." Master's thesis, Faculty of Business Administration, Rajabhat Maha Sarakham University, 2013. [In Thai]
- Cordner, Gary. "Reducing Fear of Crime: Strategies for Police." January, 2010.
- Dammert, Lucia, and Mary Fran T. Moloan. "Fear of Crime or Fear of Life ? Public Insecurities in Chile." *Bulletin of Latin America Research* 22, no.1 (2003): 79-101.
- Department of Justice, Equality and Law Reform. "Fear of Crime in Ireland and Its Impact on Quality of Life." April, 2009.
- Garofalo, James. "The Fear of Crime: Causes and Consequences." *Journal of Criminal Law and Criminology* 72, no. 2 (Summer 1981): 839-857.
- Institute for Economics & Peace. "Global Peace Index 2017." June, 2017.
- Jutharat Ua-amnoey. *Sociology of Crime*. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 2018. [In Thai]
- J. R., Furstenberg, and Frank F. "Public Reaction to Crime in the Streets." *American Scholar* 40 (Autumn 1971): 601-610.
- Kittisak Jermsittiparsert, and Noppon Akahat. "Fear of Crime Among Student of Kalasin Rajabhat University." *Political Science and Law Journal Kalasin Rajabhat University* 4, no. 2 (July-December 2015): 120-146. [In Thai]
- Larsson, Daniel. "Fear of Crime Among the Poor in Britain and Sweden." *Journal International Review of Victimology* 15, no. 3 (January 2009): 223-254.
- Pipat Chummanikul. "People's Fear of Crime." Master's thesis, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, 2000. [In Thai]
- Purin Naksing. "Deviant and Social Problem." In *Man and Society*, edited by Amporn Sugandhavanij and Puangpetch Suratanakavikool, 76. Bangkok: Kasetsart University Press, 2016. [In Thai]

-
- Thuppak Sinpoolpol. “Fear of the Crime of People About the Case of Capital and Shocking in Thakham Police Station, Bangkok.” Master’s thesis, Institute of Criminology and Justice Administration, College of Government, 2016. [In Thai]
- Wilson, James Q., and George L. Kelling. “The Police and Neighborhood Safety: Broken Window.” *The Atlantic Online* (March 1982): 1-9.

**กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า
การบริการ และการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย¹**
**Law and Enforcement in Obstruction for Entrepreneurs in Trading, Servicing
and Tourism in Special Economic Zone of Chiang Rai²**

กัณณพงศ์ ศิริเขตต์³

สำนักวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
80 หมู่ 9 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: dodgedy_quantum@hotmail.com

Kannapongse Sirikate⁴

School of Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University
80 Moo 9, Bandu, Mueang, Chiang Rai 57100, Thailand
Email: dodgedy_quantum@hotmail.com

Received: August 6, 2019; Revised: October 31, 2019; Accepted: November 8, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายและวิเคราะห์สภาพปัญหา หาแนวทางในการแก้ปัญหา และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคของผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ 1) กฎหมายการค้า และการลงทุนมีการกำหนดในเรื่องของกิจการที่จะได้รับการส่งเสริมจะต้องมีการจัดตั้งเป็นบริษัท มูลนิธิหรือ สหกรณ์ และกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ ทำให้เกิดการผูกขาดการส่งเสริมการลงทุนแก่ผู้ประกอบการรายใหญ่ 2) กฎหมายที่ดิน เนื่องจากกฎหมายส่งเสริมการลงทุนได้กำหนดให้คนต่างด้าวสามารถเช่าที่ดินเพื่อการพาณิชย์ ในระยะยาวได้ และกฎหมายที่ดินก็เปิดโอกาสให้คนต่างด้าวซื้อที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยได้ด้วย ทำให้เกิดปัญหา การเช่าช่วง และ 3) กฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าว อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาเป็นแรงงาน แต่พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองห้ามไม่ให้คนต่างด้าวเข้าเมืองเพื่อเป็นแรงงาน จึงเกิดปัญหาลักลอบเข้าเมืองและ แ่่งงานขึ้น รวมทั้งกฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวมีการกำหนดเรื่องทุนขั้นต่ำซึ่งเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายย่อยและเกิดการผูกขาดการค้า

คำสำคัญ: กฎหมาย; ผู้ประกอบการค้า; การบริการ; การท่องเที่ยว; เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

¹ ได้รับทุนสนับสนุนการทำผลงานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประจำปี 2559.

² Granted Research Grant, Chiang Rai Rajabhat University, 2016.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

Abstract

This article aims to study and analyze the law, finding the solution and Making the policy proposal to solve the problems enforcement from Investment Law, Land Law and Alien employment Law affecting the entrepreneurs in trading, servicing and tourism in Special Economic Zone of Chiang Rai Province.

The results revealed that Laws and law enforcement are obstacles for entrepreneurs in trading, servicing and tourism in Special Economic Zone of Chiang Rai Province contain of 3 issues; 1) Trade and Investment Law which has been specified in regard to the business that will be promoted has to be established as a company Foundation or cooperative and determine the amount of funds resulting in a monopoly of investment promotion for large operators, 2) Land law as the investment promotion law stipulates that foreigners can rent long-term commercial land and Land law allow foreigners to buy the land for living too. Which is a problem of the sublease and 3) Alien employment law, according to the Alien Employment Act allowed the foreigners who are laborers to enter. But the Alien Immigration Act Specify prohibiting foreigners to enter the city as laborers. Therefore is a problem of smuggling And there is a competition for work, including the law on foreign business operations determine of minimum capital, which the law is a barrier to small entrepreneurs. This law is an obstacle to small and medium-sized entrepreneurs.

Keywords: Law; Entrepreneur; Servicing; Tourism; Special Economic Zone of Chiang Rai Province

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดแนวทางการลงทุนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศขึ้นอย่างแพร่หลายทั่วโลก นับว่าเป็นการเคลื่อนย้ายทุนและแรงงานที่ก้าวข้ามพรมแดนของความเป็นรัฐชาติสำหรับประเทศไทยนับว่าเป็นอีกหนึ่งประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นประเทศกลุ่มเป้าหมายของนักลงทุน เนื่องด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์บริเวณชายแดนบางพื้นที่ของประเทศไทย มีปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการที่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่ เช่น เป็นศูนย์กลางทางการค้าการลงทุนในการผลิตและส่งออกในกลุ่มประเทศอาเซียน มีวัตถุดิบในการผลิตและแรงงานมีศักยภาพ มีอุตสาหกรรมสนับสนุนหลากหลายที่จะช่วยลดต้นทุนการผลิตของภาคการนำเข้า

จากการขยายตัวดังกล่าวข้างต้น จังหวัดเชียงรายจึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้ถูกประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา ตามประกาศ กนพ. ที่ 2/2558 ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดเชียงราย

จังหวัดนครพนม และจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนต้องเตรียมพร้อมอย่างหนัก เนื่องจากผู้ประกอบการภาคเอกชนทั้งผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยว อาจได้รับส่งผลกระทบอย่างรุนแรงจากการประกาศดังกล่าว แม้ว่าจะมีการกำหนดในเรื่องของการประกอบวิชาชีพ มิให้คนต่างด้าวทำ แต่ก็ยังมีหลายสาขาวิชาชีพที่เปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ามาทำได้ ทั้งที่เป็นแรงงานฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือก็ตาม ปัญหาที่พบได้ขณะนี้คือกลุ่มชาวจีนที่เข้ามาเป็นไกด์นำเที่ยว ซึ่งจะเป็นปัญหาให้กับผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อไป หากไม่มีการแก้ไข

นอกเหนือจากนั้นแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดที่ประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษก่อนนี้ คือ ปัญหาการแย่งงานที่เกิดขึ้น ซึ่งจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติประมาณ 3.59 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 5.6 ของประชากร หรือร้อยละ 9.6 ของการจ้างงานทั้งหมด) ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 จากปี พ.ศ. 2558 และคาดว่าจะเพิ่มมากขึ้นในช่วงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามจังหวัดชายแดน แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน⁵ นอกจากนี้ ปัญหาการจัดสรรที่ดินแก่คนต่างชาติที่เข้ามาลงทุน ซึ่งเป็นการเช่าระยะยาวในที่ราชพัสดุ จึงอาจเป็นการผูกขาดทางการค้า เกิดการแข่งขันกันเองระหว่างผู้ประกอบการค้าในอนาคต นอกเหนือจากนั้นแล้ว ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นคือปัญหาสิ่งแวดล้อมอีกประการ

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษากฎหมายและวิเคราะห์สภาพปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

1.2.2 เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่มีผลต่อผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

1.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นในการศึกษากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายการค้าการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว สภาพปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหามาตรับใช้กฎหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

⁵ World Bank, "Getting Back on Track: Reviving Growth and Securing Prosperity for All," *Thailand Systematic Country Diagnostic* (November 2016): 32-334.

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Groups Discussion) จากผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มตัวแทนภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 20 คนและตัวแทนภาครัฐ จำนวน 10 คน

1.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความ และงานวิจัยทางกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการ การค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

1.5.2 ทำให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่มีผลต่อผู้ประกอบการ การค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

1.5.3 ทำให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่มีผลต่อผู้ประกอบการ การค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

2. ผลการวิจัย

2.1 สภาพปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย การลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการ การค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการ การค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ ผู้เขียนได้แบ่งสภาพปัญหากฎหมายดังต่อไปนี้

2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุน

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 มาตรา 17 วรรค 2 การขอรับการส่งเสริมก่อนจัดตั้งเป็นบริษัท มูลนิธิ และสหกรณ์ตามวรรคสองให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์วิธีการและแบบที่เลขาธิการร่างกำหนด ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนดังกล่าว ได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนนั้น จะต้องเป็นบริษัท มูลนิธิ หรือ สหกรณ์ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นเท่านั้น⁶

⁶ Tuanjai Srilamai, "Drawbacks in Thai Investment Laws for Acquisition of Certificate for Small and Medium Enterprises (SMES)," *Journal of Law Naresuan University* (2010): 58. [In Thai]

โดยกฎหมายดังกล่าวถือเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการลงทุน จึงไม่เป็นธรรมแก่ธุรกิจอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าว ทำให้ขาดโอกาสในการส่งเสริมการลงทุน

นอกจากนั้น ตามมาตรา 30 ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรคณะกรรมการจะให้ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับลดหย่อนอากรขาเข้าไม่เกินร้อยละเก้าสิบของอัตราปกติสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อใช้ผลิต ผสม หรือประกอบในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมมีกำหนดเวลาคราวละไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการกำหนด แต่วัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นนั้นต้องไม่เป็นสิ่งที่ผลิตหรือมีกำเนิดในราชอาณาจักร ซึ่งมีคุณภาพใกล้เคียงกันกับชนิดที่จะนำเข้ามาในราชอาณาจักรและมีปริมาณเพียงพอที่จะจัดหามาใช้ได้ ทั้งนี้ ตามชนิดปริมาณระยะเวลาเงื่อนไขและวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด⁷ ซึ่งนอกจากภาครัฐจะส่งเสริมให้มีการเข้ามาลงทุนประกอบกิจการของต่างชาติในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องแล้ว ภาครัฐยังสนับสนุนลดหย่อนอากรขาเข้าเพื่อให้เหล่าผู้ประกอบการสามารถนำเข้าวัตถุดิบ หรือวัสดุจำเป็นอื่น ๆ เข้ามาในประเทศ โดยที่ทางภาครัฐไม่ได้มีการหาแนวทางหรือมาตรการที่จะทำให้ธุรกิจของไทยสามารถเข้าไปร่วมมือและแข่งขันกับธุรกิจจากต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในไทย รวมถึงภาครัฐไม่ได้มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยสามารถผลิตวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นอื่น ๆ หรือลดการนำเข้าวัตถุดิบ และวัสดุจำเป็นจากต่างประเทศ ด้วยการบริหารจัดการที่มีความทันสมัยได้ ซึ่งถ้าหากในอนาคตประเทศไทยได้รับการลงทุนจากต่างชาติมาเป็นเวลานานมีภาวการณ์พึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศสูงเกินไป อาจก่อให้เกิดผลเสียร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาวต่อไปได้

2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน

1) การถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและอาคารชุด

การถือครองที่ดินของคนต่างชาติเพื่อประกอบธุรกิจในปัจจุบันมีสองกรณี กรณีแรกตามพระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 กำหนดให้คนต่างด้าวเช่าที่ดินได้เกิน 30 ปีแต่ไม่เกิน 50 ปี โดยมีเนื้อที่ไม่เกิน 100 ไร่หรือมากกว่าก็ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด กรณีที่สอง ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 96 ทวิ กำหนดให้คนต่างด้าวซื้อที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยได้ไม่เกิน 1 ไร่ โดยต้องนำเงินมาลงทุนไม่น้อยกว่า 40 ล้านบาท โดยได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและต้องลงทุนไม่น้อยกว่า 3 ปี⁸ นอกจากนั้นยังต้องเป็นธุรกิจที่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งเมื่อพิจารณาการถือครองที่ดินของคนต่างชาติทั้งสองกรณี กฎหมายกลับเปิดช่องให้ทำการซื้อขายที่ดินได้นั้น รวมทั้งเกิดปัญหาคนไทยเป็นตัวแทนของต่างชาติ เพื่อดำเนินการซื้อที่ดินและแบ่งเช่าในระยะยาว ซึ่งปัญหาที่ตามมาคือ ราคาที่ดินที่สูงขึ้น เกิดการเช่าช่วงในที่ดิน หรืออาคารชุด ทำให้ผู้ประกอบการเกิดการแข่งขันกันในตลาดเศรษฐกิจพิเศษ ผู้ประกอบการหรือนักลงทุนที่มีทุนจำนวนมากจะได้เปรียบในการลงทุนในตลาดเศรษฐกิจพิเศษในระยะยาวเหมือนเป็นการผูกขาดนั่นเอง

⁷ Adirek Funkhiaw, "Proposals for Developing the Border Special Economic Zones in Tak Province," *Journal of Public Administration and Politics* 5, no. 1 (2016): 102-104. [In Thai]

⁸ Malinee Kongruen, "Problems of Foreign Land Ownership in Thailand," *Academic Articles, Office of the Secretariat, House of Representatives* (January 2016): 2. [In Thai]

2) ปัญหาผังเมือง

ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 มาตรา 29 ได้กำหนดขั้นตอนในการวางและจัดทำผังเมืองว่า การที่พื้นที่ใดจะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะได้ พื้นที่นั้นจะต้องมีการประกาศใช้บังคับผังเมืองรวมในท้องที่นั้นแล้ว เว้นแต่เป็นกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งให้กรมโยธาธิการและผังเมือง หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการและจัดวางผังเมืองเฉพาะได้เลย โดยไม่ต้องมีการประกาศใช้บังคับผังเมืองรวมก่อนนั้น เป็นการกำหนดขั้นตอนที่ยุ้งยากและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีพื้นที่เป็นลักษณะเฉพาะ เพื่อการฟื้นฟู บูรณะ สงวนรักษาพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้การวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะตามที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติไว้ไม่สามารถบังคับใช้ให้เกิดผลได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้การวางผังเมืองขาดประสิทธิภาพ⁹ เขตส่งเสริมการพัฒนาด้านการลงทุน การอุตสาหกรรม หรือการคมนาคม ไม่สามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของส่วนรวมได้

จากประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 3/2559 เรื่อง การยกเว้นการใช้บังคับกฎหมาย ว่าด้วยการผังเมืองและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่การลงทุน โดยการลดข้อจำกัดทางกฎหมายเรื่องพื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเดิมอาจมีหลักเกณฑ์ข้อห้ามตามกฎหมายผังเมืองหรือกฎหมายควบคุมอาคารที่บังคับใช้ในพื้นที่ที่มีการประกาศจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและทำให้ไม่สามารถตั้งโรงงานบางประเภทได้ คำสั่งฉบับนี้จะนำไปสู่การออกกฎกระทรวงผังเมืองรวมและข้อกำหนดการควบคุมอาคารฉบับใหม่ที่เอื้อต่อนโยบายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้มีข้อจำกัดสำหรับนักลงทุน ผู้ประกอบการ ในการเข้ามาลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย โดยภายหลังจากที่มีการประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 3/2559 เรื่อง การยกเว้นการใช้บังคับกฎหมาย ว่าด้วยการผังเมืองและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้มีการอำนวยความสะดวกให้แก่การลงทุน และผู้ประกอบการจากภายนอก แต่ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือปัญหาการขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือผู้ประกอบการในพื้นที่ที่อยู่มาก่อนแล้ว ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรใหม่ เพราะเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถบังคับให้เกิดการเวนคืนที่ดินได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เองทำให้ผู้ประกอบการนักลงทุนในพื้นที่และประชาชนในพื้นที่กังวลว่าจะเกิดปัญหาที่ดินในระยะยาวต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการถูกล้ำพื้นที่สีเขียว หรือโบราณสถานต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

2.1.3 กฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าว

1) การเข้าเมืองของคนต่างด้าว

ตามที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12 (3) ได้บัญญัติ “ห้ามบุคคลต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อมีอาชีพกรรมกร หรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกายโดยไม่ได้อาศัย

⁹ Janchay Srithipard, “Legal Problems Relating to the Enforcement of the Town and Country Planning Act 1975,” *Dhurakij Pundit University* (2015): 172. [In Thai]

วิชาความรู้หรือการฝึกทางวิชาการหรือเข้ามาเพื่อทำงานอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว” ทำให้เกิดปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองเป็นจำนวนมาก เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น¹⁰ ทำให้ผู้ประกอบการค้าเกิดความเสียหาย และขาดความมั่นคงในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาโดยผิดกฎหมายถูกส่งกลับประเทศ หรือก่อปัญหารุนแรงทำให้นายจ้างซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจต้องคอยหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว¹¹ นอกจากนั้นแล้ว ในการเข้าเมืองของคนต่างด้าวได้อนุญาตให้คู่สมรสและผู้ที่อุปการะเข้ามาในฐานะผู้ติดตาม จึงต้องมีมาตรการในการควบคุมกลุ่มคนดังกล่าวไม่ให้มีการทำงานด้วย เพราะคู่สมรสหรือผู้ที่อยู่ในอุปการะไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญ เพียงแต่ติดตามมาเท่านั้น

2) การทำงานของคนต่างด้าว

ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 มาตรา 7 ได้กำหนดไว้ว่างานใดที่คนต่างด้าวอาจทำได้ในท้องที่ใด เมื่อใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยคำนึงถึงความมั่นคงของชาติโอกาสในการประกอบอาชีพของคนไทยและความต้องการแรงงานต่างด้าวที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ และในมาตรา 14 ได้มีการจัดระบบการจ้างคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และ กัมพูชา ที่เข้ามาทำงานในลักษณะแบบเข้าไป เย็นกลับ หรือตามฤดูกาล และให้คนต่างด้าวทำงานในไทยได้โดยขอใบอนุญาต หากเข้ามาในฐานะผู้บริหาร ผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2522 โดยได้รับอนุญาตให้อยู่ในไทยเป็นเวลาชั่วคราวไม่เกิน 1 ปี โดยใช้วีซ่าประเภทคนอยู่ชั่วคราว (Non - immigrant Visa) ทำงานกับบริษัทที่มีทุนจดทะเบียน หรือทุนดำเนินการไม่ต่ำกว่า 30 ล้านบาท โดยการรับใบอนุญาตนั้นให้เป็นไปตามระเบียบการจัดหางานว่าด้วยหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาคำขออนุญาตทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2545

จากพระราชบัญญัตินี้กล่าว ผู้เขียนเห็นว่าแนวโน้มในการจ้างแรงงานต่างด้าวที่จะเข้ามาในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายนั้นจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหากมองในมุมของนักลงทุน หรือผู้ประกอบการ ก็จะเป็นประโยชน์เนื่องจากแรงงานต่างด้าวนั้นมีค่าแรงที่ถูกกว่า แต่ในทางกลับกันการที่แรงงานต่างด้าวเข้ามาในเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นจำนวนมากอาจทำให้เกิดปัญหาการแข่งขันกับคนในท้องถิ่นหรือทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีงานทำ รวมทั้งปัญหาการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายก็ต้องเป็นข้อพิจารณาอีกประการหนึ่ง เนื่องจากกลุ่มนี้จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและไม่มีความปลอดภัยในการทำงานนั่นเอง นอกจากนั้นกฎหมายต้องควบคุมในเรื่องของอาชีพสงวนไว้ให้สำหรับคนในประเทศเท่านั้น และงานที่ห้ามก็ได้มีการกำหนดไว้ คืองานบริการงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมงานเกี่ยวกับศาสนาและงานที่สงวนไว้สำหรับคนไทย

3) การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

จากพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 8 เรื่องการให้ธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศไทย โดยมาตรา 8 ภายใต้บังคับมาตรา 6 มาตรา 7

¹⁰ Ariyaporn Photisai, “Right to Work of Foreign Workers in Thailand,” *Senate Law Journal* 8, no. 4 (July-August 2011): 176. [In Thai]

¹¹ Mongkolraj Sirisom, “Legal Measures Concerning Migrant Workers Nationality of Myanmar, Cambodia and Laos Enter Thailand for Working,” *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University* 7, no. 2 (May-October 2016): 82. [In Thai]

มาตรา 10 และมาตรา 12 (3) ห้ามมิให้คนต่างด้าว ประกอบธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าวตามที่กำหนดไว้ ในบัญชี 3 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยบัญชี 3 ธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าว, มาตรา 12 (14) การค้าปลีกสินค้าทุกประเภทที่มีทุนขั้นต่ำรวมทั้งสิ้นน้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท หรือที่มีทุนขั้นต่ำของแต่ละร้านค้าน้อยกว่ายี่สิบล้านบาท, มาตรา 12 (15) การค้าส่งสินค้าทุกประเภทที่มีทุนขั้นต่ำของแต่ละร้านค้าน้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท ซึ่งกฎหมายดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การลงทุนธุรกิจค้าปลีก รายย่อยและธุรกิจค้าส่งรายย่อยที่มีทุนไม่มากไม่ให้นำมาประกอบธุรกิจลงทุนในเมืองไทย หรืออาจจะเข้ามาลงทุนได้แต่ก็มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก จึงมีแต่ผู้ประกอบการขนาดใหญ่มาลงทุน และเกิดการผูกขาดในการจำหน่ายสินค้า

2.2 แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายแรงงานที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดเชียงราย

แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายแรงงานที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดเชียงราย นั้นคือ ภาครัฐควรส่งเสริมกฎหมายต่าง ๆ ที่ช่วยธุรกิจไทย หรือผู้ประกอบการค้าไทยให้เกิดการพัฒนาสินค้า เทคโนโลยี ความรู้ความสามารถ ช่วยจัดหาแหล่งวัตถุดิบ วัสดุที่จำเป็นต่าง ๆ ที่มีคุณภาพดี และราคาไม่สูงมากนัก ทั้งจากในและต่างประเทศให้แก่กลุ่มทุนหรือผู้ประกอบการไทย ส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ให้การสนับสนุนเรื่องทุน เพื่อเร่งพัฒนาศักยภาพธุรกิจไทยให้สามารถแข่งขันกับธุรกิจจากต่างชาติ แต่ก็ได้ปิดกั้นหรือต่อต้านธุรกิจจากต่างชาติเพียงเพราะคิดว่าไม่สามารถที่จะแข่งขันกับธุรกิจจากต่างชาติได้ รวมถึงควรมีการกำหนดในเรื่องของระยะเวลาเช่าที่ดิน โดยไม่ให้มีการเช่าที่ดินในระยะยาวแก่นักลงทุนต่างชาติ ทำให้นักลงทุนที่มีทุนจำนวนมากกว่าจะได้เปรียบในการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะยาวเหมือนเป็นการผูกขาดนั่นเอง นอกจากนั้นจากประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 3/2559 เรื่องการยกเว้นการใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ควรให้ประชาชนในพื้นที่ทำประชาพิจารณ์หรือเข้ามาแสดงความคิดเห็นในเรื่องการกำหนดผังเมืองในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการหาแนวทางป้องกันปัญหาเรื่องที่ดินในระยะยาวต่อไป รวมทั้งการหาแนวทางแก้ไขในเรื่องของการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวนั้น ควรมีการผลักดันให้แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในไทยได้รับใบอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมายโดยให้ผู้ประกอบการ เป็นผู้ขึ้นทะเบียนแรงงานซึ่งแรงงานต่างด้าวจะได้รับสวัสดิการในการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน รวมถึงควรมีมาตรการลงโทษผู้ประกอบการที่ส่งเสริมหรือจ้างงานแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย

2.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายแรงงานที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายการลงทุน กฎหมายที่ดิน และกฎหมายแรงงานที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดเชียงรายมีดังนี้

ประการแรก สำหรับปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ควรให้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 มาตรา 17 วรรค 2 ที่ได้กำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนนั้นจะต้องเป็นบริษัท มูลนิธิ หรือสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นเท่านั้น เพราะกฎหมายดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการลงทุนเนื่องจากธุรกิจนั้นสามารถจัดขึ้นได้ทั้งแบบเจ้าของคนเดียว แบบห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล แบบห้างหุ้นส่วนจำกัด องค์การเอกชนและวิสาหกิจชุมชน

รวมทั้งให้กำหนดในมาตรา 30 ว่าในการรับการลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นที่นำเข้าไปในราชอาณาจักร โดยกำหนดให้หากนักลงทุนต่างชาติจะได้รับสิทธิดังกล่าวจะต้องให้ผู้ประกอบการไทยได้รับประโยชน์ด้วย เช่น ช่วยให้อุตสาหกรรมไทยสามารถพัฒนาสินค้า เทคโนโลยี หรือเร่งพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการไทยให้สามารถแข่งขันกับธุรกิจจากต่างชาติได้

ประการที่สอง กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน ในการถือครองที่ดินของคนต่างชาติ เพื่อประกอบธุรกิจในปัจจุบันมีการกำหนดไว้ 2 กรณีคือตามพระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้คนต่างด้าว เช่าที่ดินได้เกิน 30 ปีแต่ไม่เกิน 50 ปี ผู้ศึกษาเห็นว่าควรยกเลิกไม่ให้มีการเช่าที่ดินเป็นระยะเวลานานเกิน 30 ปีเนื่องจากอาจจะเกิดการเช่าช่วงและมีการเก็งกำไรเกิดขึ้นได้ ส่งผลให้นักลงทุนรายใหม่ไม่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ดังกล่าว และตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 96 ทวิ ที่กำหนดให้คนต่างชาติสามารถซื้อที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยได้ไม่เกิน 1 ไร่ โดยต้องนำเงินมาลงทุนไม่น้อยกว่า 40 ล้านบาท นั้น ควรมีมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่เป็นตัวแทนของต่างชาติในการถือหุ้นและการซื้อที่ดิน โดยนำที่ดินดังกล่าวมาปล่อยเช่าหรือให้เช่าช่วงแก่ต่างชาติในระยะยาว

ประการที่สาม พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 8 เรื่องการให้ธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งจากต่างประเทศมาลงทุนที่ประเทศไทยควรยกเลิกบัญชี 3 (4) และ (15) เนื่องจากการผูกขาดทางการค้าในการกำหนดทุนขั้นต่ำของผู้ค้าปลีกอันเป็นการขัดต่อหลักการค้าเสรีเนื่องจากจะถูกธุรกิจรายใหญ่ผูกขาดและกำหนดราคา

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 3 ประเด็น โดยประเด็นแรก คือปัญหาจากกฎหมายการค้าและการลงทุนที่มีการกำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริมต้องเป็นบริษัท มูลนิธิ หรือสหกรณ์ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเท่านั้น โดยมีการส่งเสริมการลงทุนลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบ และวัสดุจำเป็นอื่น ๆ ซึ่งถือว่าการส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการรายใหญ่และผู้ประกอบการจากต่างชาติในประเทศไทย จึงเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ธุรกิจอื่นที่ไม่ได้กำหนดในเรื่องของการส่งเสริมไว้ในกฎหมายดังกล่าว ประเด็นที่สอง คือปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่ดิน ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้คนต่างด้าวสามารถเช่าที่ดินเพื่อการพาณิชย์ และในขณะเดียวกันก็กำหนดให้คนต่างด้าวสามารถซื้อที่ดินเพื่ออยู่อาศัยได้อีกด้วย จึงถือเป็นการเปิดช่องว่างให้มีการซื้อขายโดยไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการส่งเสริมการลงทุน นำไปสู่ปัญหาคนไทยเป็นตัวแทนของต่างชาติในการซื้อขายที่ดินและแบ่งเช่าในระยะยาว รวมทั้งปัญหามังเมืองที่มีการกำหนดมังเมืองเฉพาะ โดยจะต้องประกาศมังเมือง

รวมก่อนทำให้เกิดความยุ่งยากไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และประเด็นที่สาม เป็นปัญหาเกี่ยวกับแรงงาน โดยพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองได้กำหนดให้ต่างด้าวเข้ามาเพื่อมีอาชีพกรรมกร หรือรับจ้างทำงานด้วยกำลังกายแต่ในทางกลับกันพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวได้เปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ามาทำงานได้โดยคำนึงถึงความมั่นคงของชาติในการประกอบอาชีพของคนไทยและความต้องการแรงงานต่างด้าวที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวที่มีการกำหนดไว้ในเรื่องทุนขั้นต่ำซึ่งกฎหมายดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายย่อยที่มีทุนไม่มากและเกิดการผูกขาดในการจำหน่ายสินค้าในปัจจุบัน

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เห็นควรให้ศึกษาถึงกฎหมายที่มีเป็นอุปสรรคกับผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยรัฐบาลต้องพิจารณาเรื่องมาตรการทางกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ รัฐควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อให้มีความสอดคล้องกับพื้นที่ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเขตหรือการวางผังเมืองอย่างเปิดเผย (Bottom Up) หากสามารถวิเคราะห์กฎหมาย สภาพปัญหาและหาแนวทางแก้ไขให้สอดคล้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะทำให้เกิดการพัฒนาและนำไปสู่ประโยชน์ของผู้ประกอบการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายต่อไป

3.2.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปเห็นควรให้ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ประกอบการค้า การบริการและการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

References

- Ariyaporn Photisai. "Right to Work of Foreign Workers in Thailand." *Senate Law Journal* 8, no. 4 (July-August 2011): 176. [In Thai]
- Bunyakkanok, Boon Sueb. "Special Economic Zone." Last modified 2013. Accessed October 10, 2016. <http://www.freightmaxad.com/magazine/?p=6435/>
- Funkhiaw, Adirek. "Proposals for Developing the Border Special Economic Zones in Tak Province." *Journal of Public Administration and Politics* 5, no. 1 (2016): 102-104. [In Thai]
- International Institute for Trade and Development (ITD). *Guidelines and Measures for the Development of Special Economic Zones in the Border Areas of Thailand*. N.p.: n.p., 2015. [In Thai]

-
- Janchay Srithipard. "Legal Problems Relating to the Enforcement of the Town and Country Planning Act 1975." *Dhurakij Pundit University* (2015): 172. [In Thai]
- Malinee Kongruen. "Problems of Foreign Land Ownership in Thailand." *Academic Articles, Office of the Secretariat, House of Representatives*. (January 2016): 2. [In Thai]
- Mongkolraj Sirisom. "Legal Measures Concerning Migrant Workers Nationality of Myanmar, Cambodia and Laos Enter Thailand for Working." *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University* 7, no. 2 (May-October 2016): 82. [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Board. *The Development of Special Economic Zones in Thailand*. N.p.: n.p., 2015. [In Thai]
- Preecha Upayokin. *People Participation Mechanism for the Establishment of Border Economic Zone in Chiang Rai Province*. Chiang Rai: Mae Fah Luang University, 2004. [In Thai]
- Sumalee Wongwittit. *The Complete Research Report on Study of Strategies for Development of Border Special Economic*. Bangkok: National Economic and Social Advisory Council, 2007. [In Thai]
- Tuanjai Srilamai. "Drawbacks in Thai Investment Laws for Acquisition of Certificate for Small and Medium Enterprises (SMES)." *Journal of Law Naresuan University* (2010): 58. [In Thai]
- Warawut Ruankham. *Potential of Special Economic Zone in Border Area, Chiang Rai Province: Context of Trade, Investment, Transport and Human Resources Development*. N.p.: Office of Border Economy and Logistics, 2015. [In Thai]
- World Bank. "Getting Back on Track: Reviving Growth and Securing Prosperity for All." *Thailand Systematic Country Diagnostic* (November 2016): 32-334.

แนวทางพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมน้ำหนักยานพาหนะบนทางหลวง

Directives for Developing Legal Measures to Control Weight on Vehicles on Highways

ศุภกร ปุณฺณฤทธิ¹

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: suppakorn2519@gmail.com

Suppakorn Poonyarith²

Faculty of Social Science and Humanities, Mahidol University
4 Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170, Thailand
Email: suppakorn2519@gmail.com

สุนีย์ กัลยະจิต³

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: suneekanyajit@gmail.com

Sunee Kanyajit⁴

Faculty of Social Science and Humanities, Mahidol University
4 Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170, Thailand
Email: suneekanyajit@gmail.com

ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี⁵

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: chankanit.sur@gmail.com

Chankanit K Suriyamanee⁶

Faculty of Social Science and Humanities, Mahidol University
4 Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170, Thailand
Email: chankanit.sur@gmail.com

Received: May 9, 2019; Revised: October 5, 2019; Accepted: October 15, 2019

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

⁵ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁶ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของการควบคุมน้ำหนักบรรทุกบนทางหลวงของประเทศไทย เพื่อประเมินและพัฒนาประสิทธิภาพ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาการควบคุมน้ำหนักบรรทุกในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ ผู้ว่าจ้าง และการจัดสัมมนา

ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นปัญหาในทางกฎหมาย ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของกฎหมายที่บังคับใช้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้า การลักลั่นและทุจริต และประเด็นปัญหาทางเทคนิค ได้แก่ การไม่ยอมเข้าชั่งน้ำหนักตามที่กำหนด หรือการดัดแปลงลักษณะการบรรทุกเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้น้ำหนักของการบรรทุกเกินกฎหมาย ดังนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขและปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สามารถบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้เสนอแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการตรวจชั่งและบันทึกเพื่อให้การชั่งน้ำหนักมีความเที่ยงตรงตามมาตรฐาน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างการบูรณาการ และความร่วมมือพัฒนาศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหารถบรรทุกน้ำหนักเกินบนทางหลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การควบคุมน้ำหนักยานพาหนะ; ทางหลวง

Abstract

This article aims to study the problems of vehicle weight control on highways in Thailand. The main objective is to revise and assess the current legal measures and their efficiency. It is also to identify possible directives for solving related problems and future development. It is mainly a documentary research based on relating documents and laws. Data is also collected from seminars and in-depth interviews with personnel of related agencies, entrepreneurs and contractors.

Results showed that effective laws were not clear. In other words, the current legal provisions were inconsistent with the social and economic contexts. Other problems included time-consuming legislative process, overlapping statutes and corruption. Also found were some technical problems, such as a driver's refusal to enter the designated weighing station and cargo modification to avoid the legal offence of overload carriage. Therefore, the writer recommends that there should be legal amendments to ensure the efficiency of law enforcement. Technology should also be applied in both weighing and recording process in order to meet the requirements of general standards. Moreover, related agencies need restructuring to promote a full integration and more cooperation in law enforcement, and hence to ensure the optimum efficiency of solving the problem of overload vehicles on highways in the future.

Keywords: Legal Measures; Control Weight on Vehicles; Highway

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการบรรทุกน้ำหนักเกินบนทางหลวงของประเทศไทยยังคงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเหตุให้รัฐบาลสูญเสียงบประมาณในการซ่อมบำรุงเป็นจำนวนมหาศาล ประกอบกับการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ส่งผลให้ปริมาณรถบรรทุกที่เดินทางบนทางหลวงของประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้น ดังนั้นสำนักงานควบคุมน้ำหนักยานพาหนะจึงต้องดำเนินการมาตรการการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุกอย่างเข้มงวด และจากการดำเนินการตรวจสอบพบว่าตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 จนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ได้มีผลการจับกุมรถบรรทุกน้ำหนักเกินจำนวนกว่า 3,800 คัน ซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่า⁷ ในช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยในการดำเนินงานควบคุมน้ำหนักยานพาหนะตามนโยบายพบปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1) พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 มีการบังคับใช้มาเป็นระยะเวลานาน บทบัญญัติที่ใช้ในการควบคุมดูแลรักษาทางหลวงและมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะกรณีการบรรทุกน้ำหนักเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

2) การควบคุมน้ำหนักยานพาหนะบนทางหลวงในปัจจุบันยังใช้บังคับไม่เป็นผลเท่าที่ควร ผู้กระทำความผิดมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง⁸

3) บทลงโทษตามพระราชบัญญัติทางหลวงปัจจุบันจะลงโทษเฉพาะผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า คือ “ผู้ขับขี่” เท่านั้น⁹ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แท้จริง คือ เจ้าของกิจการหรือเจ้าของสินค้าซึ่งเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดมิได้รับโทษแต่อย่างใด เมื่อผู้ขับขี่ถูกจับกุม ผู้ว่าจ้างยังสามารถเปลี่ยนตัวผู้ขับขี่เพื่อให้กระทำการอันผิดกฎหมายนั้นเช่นเดิม¹⁰

4) กระบวนการทางกฎหมายมีขั้นตอนการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจทางหลวง ตำรวจภูธรท้องที่พนักงานอัยการ ศาล ซึ่งทำให้การดำเนินคดีมีหลายขั้นตอนอันเป็นผลให้การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างล่าช้าและส่งผลกระทบต่อหลายส่วน

ด้วยปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเป็นเหตุให้การดำเนินการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุกไม่เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งเป้าหมายไว้และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ประกอบกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นลักษณะงานที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมาก จึงจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ

⁷ Department of Highways, “Department of Highways Cancel Load Waiver and Being Accord to Law with 50.0 Tons,” last modified May 17, 2014, accessed January 20, 2018, <http://www.highwayweigh.go.th/home.html/> [In Thai]

⁸ Thairuth Online, “Solving of Truck Overload for a Year, Still Ineffectiveness,” last modified February 3, 2017, accessed March 3, 2019, <https://www.thairath.co.th/content/1120249/> [In Thai]

⁹ Ibid.

¹⁰ Department of Land Transport, “Car License,” last modified June 9, 2016, accessed February 2, 2018, https://www.dlt.go.th/site/lopburi/m-news/2621/view.php?_did=3371/ [In Thai]

เพื่อพัฒนา “โครงการศึกษาแนวทางพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุกบนทางหลวง” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก ประเมินประสิทธิภาพการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก พัฒนาประสิทธิภาพการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก ความเป็นไปได้ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง อันก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมถึงยกระดับสำนักงานให้มีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาในการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก
- 1.2.2 เพื่อประเมินถึงประสิทธิภาพการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก
- 1.2.3 เพื่อพัฒนาถึงประสิทธิภาพการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก
- 1.2.4 เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- 1.2.5 เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในมิติความคุ้มค่า การบริหารจัดการ และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตการวิจัย

- 1.3.1 ศึกษาจากกฎหมาย ประกาศ และข้อมูลเกี่ยวกับงานควบคุมน้ำหนักรถบรรทุกของกรมทางหลวง
- 1.3.2 ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าพนักงานทางหลวง สภาวิศวกร อธิบดีกรมทางหลวง อธิบดีกรมทางหลวงชนบท เจ้าพนักงานกรมการขนส่งทางบก หัวหน้างานจราจรในสถานีตำรวจ แขวงทางหลวง หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจราจรทางบก รวมทั้งผู้ประกอบการ ผู้ว่าจ้าง เจ้าของสินค้า และบริษัทผลิต

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการศึกษาเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าพนักงานทางหลวง สภาวิศวกรอธิบดีกรมทางหลวง อธิบดีกรมทางหลวงชนบท เจ้าพนักงานกรมการขนส่งทางบก หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจราจรทางบก ผู้ประกอบการ ผู้ว่าจ้าง รวมทั้งการจัดสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้มามีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นคำถามที่สร้างขึ้นและนำเสนอในรูปแบบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก
- 1.5.2 ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก
- 1.5.3 ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก

1.5.4 ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.5.5 ทำให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในมิติความคุ้มค่า การบริหารจัดการ และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการวิจัย

โดยผลการศึกษารวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและจากการประชุมสัมมนา โดยสามารถสรุปแยกประเด็นปัญหาได้เป็น 2 หัวข้อดังนี้ คือ 2.1 ปัญหาในทางกฎหมายและแนวทางแก้ไขปัญหา และ 2.2 ปัญหาในทางเทคนิคและแนวทางแก้ไขปัญหา

2.1 ปัญหาในทางกฎหมายและแนวทางแก้ไขปัญหา

2.1.1 ปัญหาในทางกฎหมาย

จากการศึกษาวิจัยพบปัญหาในทางกฎหมายดังนี้

1) ความไม่ชัดเจนในการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมน้ำหนักบรรทุกทุก ทั้งในแง่ของการจำกัดและควบคุมน้ำหนักบรรทุก โดยบังคับใช้กับบรรทุกทุกประเภทซึ่งไม่เหมาะสม รวมถึงความซับซ้อนและขาดการบูรณาการของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ดูแลเส้นทาง ซึ่งมีหลากหลายหน่วยงานทั้งกรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท การปกครองส่วนท้องถิ่น ระเบียบและข้อบังคับในการควบคุมน้ำหนักบรรทุกของแต่ละหน่วยงานนั้นแตกต่างกันไป ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการวางแผนเส้นทางขนส่งและการเลือกซื้อรถยนต์ รถบรรทุกที่เหมาะสมและบรรทุกน้ำหนักได้ถูกต้องตามกฎหมาย

2) เกณฑ์การควบคุมน้ำหนักตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในแง่ของโทษปรับที่น้อยเกินไปเมื่อเทียบกับผลกำไรจากการบรรทุกน้ำหนักเกินเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด หรือโทษจำคุกพนักงานขับรถโดยที่ผู้ประกอบการไม่ได้รับโทษร่วมด้วย

3) บทลงโทษในการยึดหรืออายัดยานพาหนะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ถ้าทางอัยการไม่มีคำขอให้ศาลยึดหรืออายัด ศาลไม่มีอำนาจกระทำการยึดหรืออายัดยานพาหนะนั้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการทุจริตในกระบวนการยุติธรรมขึ้นในขั้นตอนดังกล่าว

4) หากไม่มีกระบวนการยึดรถหรือยานพาหนะที่ใช้กระทำผิดเพื่อรอขายทอดตลาด จะทำให้เจ้าของรถหรือผู้ประกอบการไม่ดำเนินการชำระค่าปรับ และทำให้บทลงโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้

5) การจะจำกัดน้ำหนักของรถบรรทุกในปัจจุบันทำให้ลดศักยภาพการแข่งขันทางธุรกิจและอุตสาหกรรม รวมไปถึงปัญหาจราจร เนื่องจากรถบรรทุกสินค้าต้องวิ่งด้วยจำนวนรอบที่มากขึ้น

2.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหามิใช่ปัญหาในทางกฎหมาย

จากการศึกษาวิจัยพบแนวทางในการแก้ไขปัญหาในทางกฎหมายดังนี้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นดังนี้

1.1) ทำการขึ้นทะเบียนบุคลากรที่ทำงานด้านสอบเทียบมาตรฐานเครื่องชั่งน้ำหนักทุกประเภท ทุกด้านตรวจภายในประเทศ เพื่อกำหนด ควบคุม และวางแผนการสอบเทียบมาตรฐานเครื่องชั่งให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานไอเอสโอ (ISO) (จำนวนเจ้าหน้าที่ 20 คน สอบเทียบเครื่องชั่งทั่วประเทศ)

1.2) การดำเนินงานการเปรียบเทียบปรับ โดยผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ และใช้ระบบออนไลน์ (E-online) เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว โดยควบคุมไม่ให้เกิดความผิดพลาด มีเจ้าหน้าที่ประจำส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ในส่วนของสถานีตรวจสอบน้ำหนักทั่วประเทศ ให้กลุ่มเปรียบเทียบปรับมีหน้าที่ในการรับเรื่องร้องทุกข์และติดตามประเด็นปัญหาต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์ (E-online) ที่ประชาชนจากทั่วประเทศแจ้งมายังสำนักงานควบคุมน้ำหนักยานพาหนะ กรมทางหลวง

1.3) พัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสถานีตรวจสอบน้ำหนักยานพาหนะ และต้นแบบการจัดการโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการปรับปรุง วางแผน และพัฒนาการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็วภายใต้การกำกับมาตรฐาน

1.4) พัฒนาเครือข่ายข้อมูลข่าวสารสารสนเทศในการควบคุมน้ำหนักยานพาหนะให้เป็นไปตามกฎหมาย และการควบคุม เฝ้าระวังยานพาหนะข้ามประเทศ ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ในกลุ่มประเทศอาเซียน

2) กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของภาครัฐ เอกชน และเอ็นจีโอ (NGO) ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาและกำหนดนโยบายในการควบคุมน้ำหนักบรรทุกทุกที่ที่เหมาะสมในแต่ละประเภท

3) พัฒนาและสร้างเครือข่ายระบบโลจิสติกส์¹¹ รวมถึงการหาจุดคุ้มทุนในการขนส่งสินค้า ในระยะ 5 ปีแรกกว่าควรบรรทุกสินค้าในน้ำหนักเท่าใดถึงจะเหมาะสมกับต้นทุนและถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

4) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องในการควบคุมน้ำหนักบรรทุกทุกให้สอดคล้องตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม การกำหนดมาตรการเข้มงวดเกี่ยวกับน้ำหนักที่บรรทุก¹² รวมทั้งเทคโนโลยีด้านการขนส่งในปัจจุบัน เพื่อให้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องสามารถบังคับใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการแก้ไขและกำหนดมาตรการลงโทษ โดยมีหลักการ คือ

¹¹ Markus Hesse and Jean-Paul Rodrigue, "The Transport Geography of Logistics and Freight Distribution," *Journal of Transport Geography* 12, no. 4 (September 2014): 9.

¹² Atasi Das Swapan Bagui and Chiranjeevi Bapanapalli, "Controlling Vehicle Overloading in BOT Projects," *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, no. 104 (December 2013): 964.

4.1) กำหนดให้ผู้ใช้นายทะเบียนทางหลวงตามที่อยู่อาศัยทางหลวงประกาศกำหนด มีหน้าที่ต้องเข้ารับการชั่งน้ำหนักยานพาหนะตามเส้นทางที่ปรากฏสถานีตรวจสอบน้ำหนักและหน่วยเครื่องชั่ง น้ำหนักยานพาหนะเคลื่อนที่ (มาตรา 61 วรรคสี่)¹³

4.2) กำหนดเพิ่มเติมให้รถบรรทุกที่มีน้ำหนัก น้ำหนักบรรทุก หรือน้ำหนักลงเพลาเกิน กว่าที่กำหนดในลักษณะเป็นอันตรายและอาจทำให้ทางหลวงเสียหาย จะต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงานควบคุม น้ำหนักยานพาหนะ (มาตรา 61 วรรคห้า)¹⁴

4.3) กำหนดเพิ่มเติมอัตราโทษปรับของผู้ฝ่าฝืนบรรทุกน้ำหนักยานพาหนะเกินพิกัดอัตรา ที่ประกาศผู้อำนวยการทางหลวงกำหนด และที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือฝ่าฝืนบรรทุกน้ำหนักเกินกว่าที่ได้รับอนุญาต (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 73/2)¹⁵

4.4) เพิ่มเติมอำนาจให้ผู้อำนวยการทางหลวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเปรียบเทียบ ปรับกรณีบรรทุกน้ำหนักเกินพิกัดอัตราที่กฎหมายกำหนดได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้อำนวยการทางหลวง ประกาศกำหนด (แก้ไข มาตรา 73/3 วรรคสอง)¹⁶

4.5) เพิ่มเติมโทษผู้ที่เคยถูกลงโทษเพราะเหตุกระทำความผิดตามมาตรา 73/2 วรรคสอง มาแล้วครั้งหนึ่ง ถ้าได้กระทำความผิดในบทบัญญัติเดียวกันกับที่เคยถูกลงโทษแล้วนั้นซ้ำอีก ให้ศาลเพิ่มโทษที่จะลงแก่ ผู้นั้นอีกกึ่งหนึ่งของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้น (เพิ่มเติม มาตรา 73/4)

4.6) ยกเลิกกำหนดโทษจำคุกในกรณีของการบรรทุกน้ำหนักเกิน เนื่องจากโทษจำคุก เป็นวิธีการลงโทษที่จะป้องกันสังคมนี้ได้ถูกนำไปใช้กับอาชญากรที่กระทำความผิดติดนิสัย (Habitual Offenders) และอาชญากรวิกลจริต (Abnormal Offenders)¹⁷ แต่ในกรณีของการบรรทุกน้ำหนักเกิน ผู้บังคับยานพาหนะ หรือผู้ขับรถบรรทุกที่กระทำความผิด โดยส่วนมากเป็นเพียงลูกจ้างในการขับรถ บางรายไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด

4.7) การนำมาตรการทางแพ่งมาใช้กับลงโทษปรับเพื่อให้สำนักงานควบคุมน้ำหนักยานพาหนะมีอำนาจสามารถฟ้องคดีได้เอง ทำให้การฟ้องคดีจะมีความรวดเร็วกว่า

¹³ Department of Highways, "Announcement for Director of Special Highways, Director of the Highway and the Director of Highway Concession, in the Title of Prohibiting the Use of Overloaded Vehicles or the Vehicle May Damage the Special Highway, Highway and Concession Highway," last modified December 28, 2015, accessed April 7, 2018, <http://www.doh.go.th/doh/images/law/lawdoh/highways/22dec48.pdf/> [In Thai]

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Natthawat Sutthithotin, "Punishment Theory: Teaching Materials, Sukhothai Thammathirat Open University," last modified December 10, 2015, accessed April 7, 2018, https://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/41716_6.pdf/ [In Thai]

4.8) การนำระบบวันปรับมาใช้กับผู้กระทำความผิด หรือการคำนวณค่าปรับตามอัตรารายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิด เพื่อให้การลงโทษโดยการปรับในอัตราที่สูงตามรายได้และการกระทำความผิดเพื่อให้ผู้ประกอบการเชิดหลาย¹⁸

2.2 ปัญหาในทางเทคนิคและแนวทางแก้ไขปัญหา

2.2.1 ปัญหาในทางเทคนิค

จากการศึกษาวิจัยพบปัญหาในทางเทคนิคดังนี้

1) การตรวจสอบและควบคุมน้ำหนักของรถบรรทุก เนื่องจากตรวจสอบและควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก มีทั้งแบบภาพรวมทั้งคันกับการชั่งแบบแยกเพลลา กล่าวคือ ผู้ประกอบการบางรายใช้รถบรรทุกพ่วง แต่บรรทุกของเพียงช่วงเดียว ส่งผลให้น้ำหนักที่ตกลงที่ล้อมีน้ำหนักมาก ทำให้พื้นถนนเสียหาย ซึ่งถ้าหากซึ่งเป็นภาพรวมน้ำหนักรถบรรทุกก็มิได้เกินเกณฑ์ตามกฎหมายกำหนดแต่อย่างใด

2) การบังคับเข้าชั่งน้ำหนักจะเห็นได้ว่ารถบรรทุกบางคันมีการหลบเลี่ยงการเข้าชั่งในสถานีตรวจสอบน้ำหนักด้วยการเปลี่ยนเส้นทางไปใช้เส้นทางอื่น เมื่อหลบเลี่ยงไปใช้เส้นทางอื่นก็ส่งให้เกิดความเสียหายต่อพื้นถนนที่ไม่สามารถรับน้ำหนักได้ เกิดปัญหาการจราจรรถบรรทุกหลีกเลี่ยงสถานีตรวจสอบน้ำหนักไปยังถนนสายรอง ทำให้การควบคุมหรือตรวจสอบทำได้ยาก เนื่องจากถนนบางเส้นอยู่ในการควบคุมดูแลของหน่วยงานอื่น ทำให้ตรวจสอบได้ยาก

3) ยังไม่มีมาตรการจัดการกับการฝายสถานีตรวจสอบน้ำหนักหรือการจอดรอและไม่ขึ้นชั่งน้ำหนัก

2.2.2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านเทคนิค

จากการศึกษาวิจัยพบแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคดังนี้

1) ใช้เทคโนโลยีเข้ามาแทนที่การใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ เช่น แผนการกำหนดค่าหลายเพลลาซึ่งรวมถึงรถบรรทุกเพลลาหลังแบบตึก¹⁹ การใช้กล้องตรวจจับความเร็วและน้ำหนักของรถบรรทุก โดยใช้เทคโนโลยีมาคัดกรองและจับกุมผู้กระทำความผิด จะทำให้การจับกุมมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้นและสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้เนื่องจากมีการบันทึกข้อมูลไว้อย่างละเอียดและชัดเจน²⁰

2) กำหนดเส้นทาง (Truck Route) ในการวิ่งรถบรรทุกโดยเฉพาะเพื่อความปลอดภัยและสะดวกในการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก โดยไม่ปะปนกับยานพาหนะประเภทอื่น²¹

¹⁸ Workplace Safety and Health Council, "Workplace Safety and Health Guidelines: Safe Loading on Vehicles," last modified October 10, 2017, accessed March 5, 2018, https://www.wshc.sg/wps/PA_IFWSHCInfoStop/DownloadServlet?infoStopYear=2014&infoStopID=IS2010060300601&folder=IS2010060300601&file=Guidelines%20for%20SafeLoading%20on%20Vehicles.pdf/

¹⁹ Hardik D. Jyaswal, "Truck Overloading Study on Ahmedabad Ring Road and Strategy to Minimize Its Impact," *International Journal of Science Technology & Engineering* 11, no. 3 (July 2017): 56.

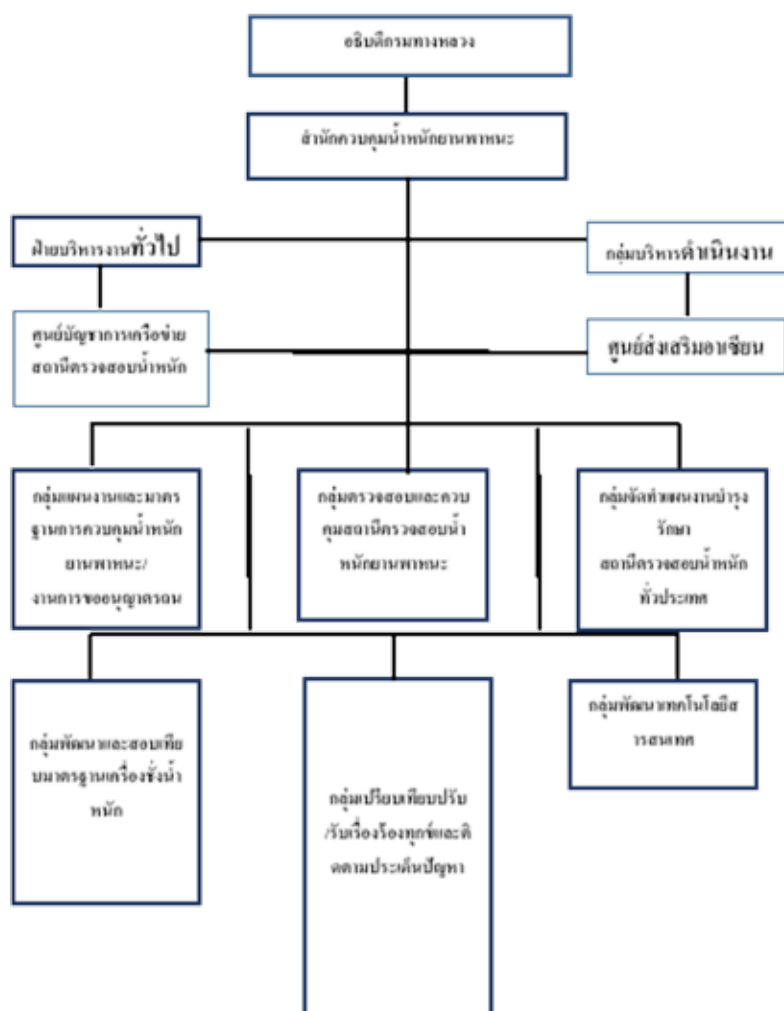
²⁰ Workplace Safety and Health Council, "Workplace Safety and Health Guidelines: Safe Loading on Vehicles," last modified October 10, 2017.

²¹ Ibid.

2.3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสำนักงานควบคุมน้ำหนัทยานพาหนะ

2.3.1 การกำหนดชื่อส่วนราชการโดยเปลี่ยนจาก “สำนัก” เป็น “กอง” คือ การดำเนินการในการจัดระเบียบส่วนราชการภายใต้กรม ให้เป็นไปตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 31 เพื่อสอดคล้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในองค์กร²²

2.3.2 การกำหนดแผนผังองค์กร การปรับโครงสร้างองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดให้สำนักงานควบคุมน้ำหนัทยานพาหนะเป็นสำนักภายใต้การบังคับบัญชาโดยตรงของอธิบดีกรมทางหลวง โดยกำหนดโครงสร้างและปรับเพิ่มบทบาทหน้าที่ของสำนักงานควบคุมน้ำหนัทยานพาหนะดังนี้

ตาราง: ผลการศึกษาการปรับโครงสร้างและเพิ่มบทบาทหน้าที่ของสำนักงานควบคุมน้ำหนัทยานพาหนะ

²² Office of the Public Sector Development Commission, “Document for the Conference of Knowledge and Understanding on the Strategic Plan for the Development of the Thai Bureaucratic System (2013 - 2018),” last modified May 28, 2013, accessed January 26, 2018, https://www2.opdc.go.th/content.php?menu_id=4&content_id=2645/ [In Thai]

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาของการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุกบนทางหลวงของประเทศไทยพบว่า ปัญหาการบรรทุกน้ำหนักเกินกฎหมายบนทางหลวงพบว่าปัญหาในทางกฎหมาย ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของกฎหมายที่บังคับใช้ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้า การลักลั่นและทุจริต นอกจากนี้ การวิจัยยังพบประเด็นปัญหาในทางเทคนิค เช่น การไม่ยอมเข้าชั่งน้ำหนักตามที่กำหนด หรือการดัดแปลงลักษณะการบรรทุกเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้น้ำหนักของการบรรทุกเกินกฎหมาย ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สามารถบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งได้เสนอแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการตรวจชั่งและบันทึก เพื่อให้การชั่งน้ำหนักมีความเที่ยงตรงตามมาตรฐาน

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างการบูรณาการและความร่วมมือ พัฒนาศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมายและนำไปสู่การแก้ปัญหาการบรรทุกน้ำหนักเกินบนทางหลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ข้อเสนอแนะด้านการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย การบริหารจัดการ และแนวทางการกำหนดนโยบายเชิงรุก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมน้ำหนักยานพาหนะบนทางหลวง

1) เห็นควรให้ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 61 เพื่อให้เกิดผลดังนี้

1.1) เพื่อให้ผู้ใช้นายทะเบียนบนทางหลวงตามที่อยู่อาศัยการทางหลวงประกาศกำหนด มีหน้าที่ต้องเข้ารับการชั่งน้ำหนักยานพาหนะตามเส้นทางที่ปรากฏสถานีตรวจสอบน้ำหนักและหน่วยเครื่องชั่งน้ำหนักยานพาหนะเคลื่อนที่

1.2) เพื่อควบคุมการใช้รถบรรทุกที่มีน้ำหนัก น้ำหนักรถบรรทุก หรือน้ำหนักลงเพลากินกว่าที่กำหนดในลักษณะเป็นอันตรายและอาจทำให้ทางหลวงเสียหาย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากสำนักงานควบคุมน้ำหนักยานพาหนะ

1.3) เพื่อกำหนดอัตราโทษผู้ฝ่าฝืนประกาศของผู้บัญชาการทางหลวงตามมาตรา 61 วรรคหนึ่ง หรือไม่ได้ขออนุญาต หรือได้รับอนุญาตแต่ฝ่าฝืนบรรทุกน้ำหนักเกินที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 61 วรรคห้า

2) เห็นควรให้ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 73/2 เพื่อให้เกิดผลดังนี้

2.1) เพื่อยกเลิกบทลงโทษจำคุกตามพระราชบัญญัติทางหลวงเดิม ที่ลงโทษเฉพาะผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ “ผู้ขับขี” เท่านั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แท้จริงคือ เจ้าของกิจการหรือเจ้าของสินค้า ซึ่งเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดมิได้รับโทษ แต่อย่างไรก็ตาม และการยกเลิกบทลงโทษจำคุกดังกล่าว สอดคล้องกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ในปัจจุบัน

2.2) เพื่อเพิ่มอัตราโทษปรับตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 ที่แต่เดิมมีอัตราที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และความเสียหายของทางหลวงอันเกิดจากการบรรทุกน้ำหนักเกิน และรัฐไม่ได้รับการเยียวยาตามแนวทางของอาชญาวิทยาในอัตราที่เหมาะสมและเป็นจริง โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.2.1) เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไข มาตรา 73/3 เพื่อให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบปฏิบัติในทางเดียวกัน โดยการออกประกาศผู้อำนวยการทางหลวงพิเศษ ผู้อำนวยการทางหลวงแผ่นดิน ผู้อำนวยการทางหลวงชนบท เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเปรียบเทียบปรับตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2561

2.2.2) เห็นควรให้มีการเพิ่มเติม มาตรา 73/4 เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่เคยถูกลงโทษ เพราะเหตุกระทำความผิดตามมาตรา 73/2 วรรคสอง ซึ่งเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามทฤษฎีอาชญาวิทยา ได้รับโทษเพิ่มอีกกึ่งหนึ่งของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้น

2.2.3) เห็นควรให้มีการเพิ่มเติม มาตรา 73/5 เพื่อให้การกระทำความผิดของนิติบุคคลที่เกิดจากการสั่งการหรือการทำการของกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการ หรือการกระทำและละเว้นไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการ จนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้ได้รับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

3.2.2 ข้อเสนอแนะด้านการบูรณาการและการบริหารจัดการ

โดยมีข้อเสนอแนะด้านแนวทางการกำหนดนโยบายเชิงรุก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมน้ำหนักยานพาหนะบนทางหลวงดังนี้

1) เห็นควรให้มีการกำหนดนโยบายและแผนงานการบูรณาการด้านการบริหารจัดการงานของกรมทางหลวงในระดับชาติ เพื่อให้การพัฒนามาตรการในการควบคุมน้ำหนักยานพาหนะบนทางหลวงของกรมทางหลวง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) เห็นควรให้มีการกำหนดนโยบายเชิงรุกร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมน้ำหนักยานพาหนะบนทางหลวง อาทิ ในเรื่องการตรวจจรรถบรรทุกที่มีการดัดแปลงสภาพรถเพื่อให้สามารถบรรทุกน้ำหนักได้เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และจะนำไปสู่การฝ่าฝืนพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535

3) เห็นควรให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่การใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ โดยใช้เทคโนโลยีมาคัดกรองและจับกุมผู้กระทำความผิด จะทำให้การจับกุมมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้นและสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ เนื่องจากมีการบันทึกข้อมูลไว้อย่างละเอียดและชัดเจนและควรกำหนดเส้นทาง (Truck Route)²³ ในการวิ่งรถบรรทุกโดยเฉพาะเพื่อความปลอดภัยและสะดวกในการควบคุมน้ำหนักรถบรรทุก โดยไม่ปะปนกับยานพาหนะประเภทอื่น

²³ Workplace Safety and Health Council, "Workplace Safety and Health Guidelines: Safe Loading on Vehicles," last modified October 10, 2017.

References

- Das, Atasi, Swapan Bagui, and Chiranjeevi Bapanapalli. "Controlling Vehicle Overloading in BOT Projects." *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, no. 104 (December 2013): 964.
- Department of Highways. "Department of Highways Cancel Load Waiver and Being Accord to Law with 50.0 Tons." Last modified May 17, 2014. Accessed January 20, 2018. <http://www.highwayweigh.go.th/home.html/> [In Thai]
- Department of Highways. "Announcement for Director of Special Highways, Director of the Highway and the Director of Highway Concession, in the Title of Prohibiting the Use of Overloaded Vehicles or the Vehicle May Damage the Special Highway, Highway and Concession Highway." Last modified December 28, 2015. Accessed April 7, 2018. <http://www.doh.go.th/doh/images/law/lawdoh/highways/22dec48.pdf/> [In Thai]
- Department of Land Transport. "Car License." Last modified June 9, 2016. Accessed February 2, 2018. https://www.dlt.go.th/site/lopburi/m-news/2621/view.php?_did=3371/ [In Thai]
- Hesse, Markus, and Jean-Paul Rodrigue. "The Transport Geography of Logistics and Freight Distribution." *Journal of Transport Geography* 12, no. 4 (September 2014): 9.
- Jyaswal, Hardik D. "Truck Overloading Study on Ahmedabad Ring Road and Strategy to Minimize Its Impact." *International Journal of Science Technology & Engineering* 11, no. 3 (July 2017): 56.
- Natthawat Sutthitothin. "Punishment Theory: Teaching Materials, Sukhothai Thammathirat Open University." Last modified December 10, 2015. Accessed April 7, 2018. https://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/41716_6.pdf/ [In Thai]
- Office of the Public Sector Development Commission. "Document for the Conference of Knowledge and Understanding on the Strategic Plan for the Development of the Thai Bureaucratic System (2013 - 2018)." Last modified May 28, 2013. Accessed January 26, 2018. https://www2.opdc.go.th/content.php?menu_id=4&content_id=2645/ [In Thai]
- Thairuth Online. "Solving of Truck Overload for a Year, Still Ineffectiveness." Last modified February 3, 2017. Accessed March 3, 2019. <https://www.thairath.co.th/content/1120249/> [In Thai]
- Workplace Safety and Health Council. "Workplace Safety and Health Guidelines: Safe Loading on Vehicles." Last modified October 10, 2017. Accessed March 5, 2018. https://www.wshc.sg/wps/PA_IFWSHCInfoStop/DownloadServlet?infoStopYear=2014&infoStopID=IS2010060300601&folder=IS2010060300601&file=Guidelines%20for%20SafeLoading%20on%20Vehicles.pdf/

ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจ
หรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องสิทธิในที่ดิน:
ตัวอย่างแนวทางแก้ไขปัญหาของประเทศไทย

Problem of Jurisdiction Over Cases of Power Exercise or Administrative Operation
Relating to Land Rights Disputes in Compliance with French Model

สมเกียรติ วรปัญญานันต์¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: somkiatwora@yahoo.com

Somkiat Worapunyanun²

Faculty of Law, Thammasat University

2 Prachan Road, Phraborommaharajwang, Phranakorn, Bangkok 10200, Thailand

Email: somkiatwora@yahoo.com

Received: August 23, 2019; Revised: October 30, 2019; Accepted: November 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องสิทธิในที่ดิน ซึ่งมีข้อโต้แย้งว่าเป็นคดีพิพาทตามกฎหมายเอกชนหรือเป็นคดีพิพาททางปกครอง และควรอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งแยกปริมณฑลทางกฎหมายระหว่างกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชนเป็นเรื่องยากทั้งทางวิชาการและทางปฏิบัติ โดยประเทศไทยใช้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดตั้งศาลชี้ขาดคดีขัดกัน (Tribunal des Conflits) เพื่อวางเป็นแนววินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล และมีแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้ศาลที่พิจารณาประเด็นแห่งคดีนั้นที่มีอำนาจพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกันไปให้ตลอดในศาลเดียวกัน ซึ่งในประเทศไทยมีแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่สอดคล้องกับพัฒนาการในระบบกฎหมายของประเทศไทย โดยหากมีประเด็นสำคัญเป็นเรื่องปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินแล้วนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรม

คำสำคัญ: เขตอำนาจศาล; การดำเนินการทางปกครอง; สิทธิในที่ดิน; ประเทศไทย

¹ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Associate Professor, Lecturer.

Abstract

This article aims to propose guidelines for solving a problem of jurisdiction over disputes on power exercise or administrative operation relating to land rights. One main prolonged debate is that a case of land rights dispute is under the realm of private law or administrative law. As a result, such a case should be under the jurisdiction of courts of justice or administrative courts.

Results showed that the separation between private law and public law was really blurred, both in academy and in practice. In France a *Tribunal des Conflits* was established to solve this problem. The French tribunal's decisions set up a precedent rule that clearly separated the jurisdictions of each respective court. The verdicts also served as guidelines for solving this problem by empowering a competent court to consider all related issues in the same court. There was a high tendency that Thailand would follow the French model, which contributed greatly to the advancement of French legal system. In other words, in Thailand a case of land title disputes would be under the jurisdiction of courts of justice.

Keywords: Jurisdiction; Administrative Operation; Land Rights; France

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทความฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐที่มีประเด็นโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน อันเป็นปัญหาที่ศาลปกครองและศาลยุติธรรมมีความเห็นไม่ลงรอยกันนับตั้งแต่มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา เป็นเหตุให้มีคดีเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินเข้าสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลจำนวนมาก เช่น ในคดีฟ้องเจ้าพนักงานที่ดินร่วมกับเจ้าของที่ดินข้างเคียงรังวัดที่ดินรुक้า ความเห็นของศาลปกครองกลางซึ่งอ้างความชอบธรรมในการพิจารณา “สิทธิแห่งทรัพย์สินใด ๆ” เนื่องจากศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ ในฐานะที่เป็นประเด็นเกี่ยวพันกับประเด็นหลักเกี่ยวกับการกระทำทางปกครอง ในการพิจารณารับเรื่องซึ่งปรากฏในคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ที่ 28/2547 และศาลปกครองได้มีความเห็นในทำนองเดียวกันในคดีที่มีประเด็นพิพาทว่าผู้ฟ้องมีสิทธิครอบครองที่พิพาทหรือไม่ ในคำวินิจฉัยที่ 61/2547 ที่ดินพิพาทเป็นทางสาธารณะหรือไม่ ในคำวินิจฉัยที่ 52/2547 และคำวินิจฉัยที่ 101/2559

ในส่วนของประเทศไทยที่ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ได้อาศัยแนวทางตามแบบอย่างของระบบฝรั่งเศสในการดำเนินการดังปรากฏได้จากรายงานการประชุมคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลระหว่างปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2560 ที่ได้มีการอ้างอิงหลักกฎหมายฝรั่งเศสอยู่หลายครั้ง

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงต้นเหตุของปัญหา และลักษณะต่าง ๆ ของปัญหา

1.2.2 เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาตลอดจนวิธีการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในปัญหาอำนาจพิจารณาของศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน

1.3 สมมติฐาน

ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินในประเทศไทยว่าควรอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองนั้น แม้จะได้มีความพยายามทางวิชาการที่จะแยกแยะข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนมาเป็นเวลานานแล้ว ก็ยังไม่ได้ความชัดเจนทางวิชาการชนิดเป็นที่น่าพอใจ จึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นเพื่อวางแนวทางในทางปฏิบัติในการแยกแยะว่ากรณีใดควรขึ้นศาลใด

1.4 ขอบเขตการวิจัย

บทความฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิจัยถึงปัญหาในกฎหมายในคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน ในเรื่องอำนาจพิจารณาของศาลในคดีเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน เพื่อที่จะได้ให้ความหมายและกำหนดขอบเขตของคดีเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายฝรั่งเศสที่เกี่ยวข้องกับหลักการแบ่งอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

1.5 ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลในลักษณะงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบและศึกษาพัฒนาการของระบบกฎหมาย หลักเกณฑ์ และแนวทางพิจารณาเขตอำนาจศาล และการแก้ไขปัญหาคัดข้องเกี่ยวกับการพิจารณาเขตอำนาจศาลในประเทศฝรั่งเศส แล้วนำผลการศึกษามาเป็นแนวในการศึกษาวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาในประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงต้นเหตุของปัญหา และลักษณะต่าง ๆ ของปัญหา

1.6.2 ทำให้ได้แนวทางแก้ปัญหาตลอดจนวิธีการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในปัญหาอำนาจพิจารณาของศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน

2. ผลการวิจัย

ปัญหาอำนาจศาลในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน เป็นปัญหาความคาบเกี่ยวระหว่างอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง นอกจากนี้ หลักกฎหมายสารบัญญัติของแต่ละประเทศอาจมีบริบทที่แตกต่างกันได้ในเรื่องหลักกฎหมายที่ดิน

โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา (Domaine Prive) และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน (Domaine Public) ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงแบ่งหัวข้อในการศึกษาดังนี้

2.1 การแบ่งแยกเขตอำนาจศาล

การจัดระบบศาลแบบศาลคู่ขนาน โดยแยกศาลออกเป็นศาลยุติธรรมกับศาลปกครองของฝรั่งเศส เป็นผลมาจากทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจของมงเตสกีเยอ (Montesquieu) ซึ่งถือหลักว่า อำนาจตุลาการเป็นอำนาจ วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทและสิทธิในทรัพย์สินระหว่างเอกชน เป็นอำนาจที่แยกออกจากอำนาจฝ่ายบริหาร และ อำนาจนิติบัญญัติ³ อำนาจตุลาการจึงไม่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยในระยะ เริ่มแรกหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1789 ใหม่ ๆ คณะปฏิวัติได้พยายามแยกอำนาจตุลาการออกจากการตรวจสอบ อำนาจของฝ่ายบริหาร⁴ ด้วยการตรากฎหมายฉบับลงวันที่ 16 และ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1790 ห้ามมิให้ผู้พิพากษา ศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษา หรือใช้อำนาจตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครอง ในฐานะที่ฝ่ายบริหารควร เป็นอิสระจากการควบคุมของฝ่ายตุลาการ

ในการพิจารณาปัญหาข้อพิพาท โดยแยกออกเป็นเรื่องทางกฎหมายปกครองกับเรื่องทางกฎหมาย เอกชน อาจมีปัญหาที่โต้แย้งกันได้ว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายใด เช่น ปัญหาความรับผิดชอบของเจ้า หน้าที่ ย่อมต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำตามอำนาจหน้าที่หรือไม่ หรือว่าเป็นการกระทำ ในฐานะส่วนตัว และคดีควรจะได้รับพิจารณาจากสภาแห่งรัฐ หรือจากศาลยุติธรรม เพื่อแก้ปัญหาคือโต้แย้ง เรื่องนี้จึงได้มีการตรากฎหมายจัดตั้ง “ศาลชี้ขาดคดีขัดกัน” (Tribunal des Conflits) ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1828⁵ เพื่อ ทำหน้าที่ชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

2.2 เรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

เงื่อนไขสำคัญ คือ ข้อพิพาทนั้นจะต้องเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางปกครอง หรือการ ละเลยต่อหน้าที่ทางปกครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐฝรั่งเศส ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า ศาลปกครองไม่มีอำนาจ พิจารณาคดีที่มุ่งจะฟ้องร้องเอกชน หรือรัฐต่างประเทศ หรือการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือการกระทำ ทางการเมืองของรัฐบาล หรือการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลยุติธรรม

ข้อจำกัดสำคัญของเงื่อนไขข้างต้นนี้ก็คือ การกระทำทางปกครองบางประการอาจไม่อยู่ในเขต อำนาจพิจารณาของศาลปกครองก็ได้ เช่น ความพยายามแยกแยะการกระทำที่เป็นการใช้อำนาจปกครอง (Actes d'Autorité) กับการกระทำในทางจัดการ (Actes de Gestion) ออกจากกัน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 โดยเน้นว่าการกระทำที่เป็นการใช้อำนาจปกครองในลักษณะเป็นการใช้อำนาจรัฐเหนือคู่กรณีเท่านั้นที่เป็นการ

³ Leon Duguit, “The French Administrative Courts,” *Political Science Quarterly* 29, no. 3 (September 1914): 386-387.

⁴ Amorn Chantarasomboon, “Should We already have Administrative Courts ?,” *Thammasat Law Journal* 2, no. 4 (March 1971): 29. [In Thai]

⁵ Hans Gerald Crossland, “Rights of the Individual to Challenge Administrative Action before Administrative Courts in France and Germany,” *International & Comparative Law Quarterly* 24 (1975): 714.

กระทำที่อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง ในขณะที่การกระทำทางจัดการเป็นการกระทำที่อยู่ใต้บังคับกฎหมายเอกชน และอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรมเว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น⁶

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีการขยายขอบเขตของคดีปกครองออกไปอย่างกว้างขวาง โดยละออกจากกรแยกแยะปัญหาว่าเป็นการใช้อำนาจปกครองโดยมีอำนาจเหนือคู่กรณีหรือเป็นการจัดการอย่างเอกชนหรือไม่ ดังที่ปรากฏให้เห็นได้ในคำวินิจฉัยของศาลชี้ขาดคดีขัดกัน เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1873 ดังในคดีกรณีที่เด็กหญิงอายุ 5 ปีคนหนึ่งถูกรถเข็นสินค้าของโรงงานยาสูบประจำเมืองบอร์โดซ์ที่เข้ามาโดยกรรมกรโรงงานสีคนชนล้มลงเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส⁷ และมีคำวินิจฉัยศาล (Conseil d'Etat) เมื่อ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1903 ในกรณีคดีกรณีที่เทศบาลให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำการล่างูพิษซึ่งเป็นอันตรายแก่ประชาชนในเขตเทศบาล แต่ต่อมามาดการจ่ายเงินรางวัลเนื่องจากไม่มีงบประมาณเหลืออยู่ ซึ่งทั้งสองคดีนี้สภาแห่งรัฐได้วางแนวทางว่า คดีพิพาทที่มีมูลมาจากการให้บริการสาธารณะของรัฐ (l'Organisation et le Fonctionnement d'un Service Public) ย่อมอยู่ใต้บังคับกฎหมายมหาชน และอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง แต่การกระทำที่เป็นเรื่องการกระทำทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยทั่วไปเป็นเรื่องที่อยู่ใต้บังคับกฎหมายเอกชน และอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม อย่างไรก็ตามข้อความคิดดังกล่าวก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับว่าน่าพอใจ สำหรับยุคที่รัฐมีบทบาททางเศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ในศตวรรษที่ 20

หลักเกณฑ์อันเป็นข้อพิจารณาในเรื่องที่อาจอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง มีดังนี้

- 1) บริการสาธารณะทางปกครอง
- 2) สัญญาทางปกครอง
- 3) มูลเหตุของความเสียหายเกิดจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย
- 4) การวินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่ แต่มีข้อยกเว้นในบางกรณีซึ่งคดีอยู่ในอำนาจวินิจฉัยของศาลยุติธรรม⁸ ได้แก่

4.1) คดีไม่มีข้อยุ่งยากเพราะมีประเด็นหลักที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักการใหม่ที่ศาลปกครองยังไม่เคยวินิจฉัยมาก่อนหรือเป็นกรณีที่ประเด็นหลักไม่ใช่ปัญหาเรื่องสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

4.2) คดีที่มีประเด็นหลักที่ศาลยุติธรรมสามารถได้ข้อยุติด้วยการวินิจฉัยเรื่องหลักกรรมสิทธิ์เอกชนหรืออาศัยหลักกฎหมายเอกชนเป็นหลักในการวินิจฉัย

4.3) คดีอาญาอันเกี่ยวข้องกับสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

4.4) นิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบ (Acte Administratif - Excès de Pouvoir)

4.5) การตีความและการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของกฎหรือคำสั่งทางปกครอง

⁶ Duguit, 389 (The French Administrative Courts n.d.).

⁷ Blanco, TC, Rec. 61 (Court of Justice of the European Union 1873).

⁸ Auby J. M. and Drago R., *Traite de Contentieux Administrative* (Paris: LGDJ, 1984), 426-482, quoted in Jean Dufau, *Le Domaine Public*, 4th ed. (Paris: Le Moniteur, 1993), 135-142.

2.3 เรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม

2.3.1 ข้อพิพาทเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมและคดีอาญา โดยศาลชั้นคดีชดกันตัดสินวางหลักว่า ศาลยุติธรรมในคดีอาญามีเขตอำนาจในการวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองซึ่งเป็นมูลฐานแห่งความรับผิดทางอาญาหรือในการต่อสู้คดี แต่มีข้อจำกัดว่าศาลยุติธรรมในคดีอาญาไม่มีอำนาจวินิจฉัยความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง ซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม⁹ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้งทางวิชาการที่ไม่ยอมรับแนวคำวินิจฉัยดังกล่าว

ในที่สุด ประเทศฝรั่งเศสได้ใช้วิธีการบัญญัติกฎหมายพิเศษแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดไว้โดยชัดแจ้งในประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1994 และมาตรา 111-5 ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจในการตีความและพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการออกกฎหมายหรือการออกคำสั่งทางปกครองหรือไม่

2.3.2 การจัดการทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา (Gestion du Domaine Prive) หากฝ่ายปกครองทำสัญญากับเอกชนเพื่อจัดการทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา เช่น นำทรัพย์สินออกให้เช่า นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นถือเป็นปัญหาทางกฎหมายเอกชนและอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม เนื่องจากเป็นกรณีที่ฝ่ายปกครองกระทำการในฐานะที่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดในกฎหมายเอกชน (Gestion Privee)

อย่างไรก็ดี ทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดาตามกฎหมายฝรั่งเศสมีความหมายกว้างกว่าตามที่ปรากฏในกฎหมายไทย เนื่องจากประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยทรัพย์สินแห่งนิติบุคคลมหาชน มาตรา L2211-1 บัญญัติว่า ทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดาได้แก่ ทรัพย์สินของนิติบุคคลมหาชนที่ไม่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 บรรพ 1 ลักษณะ 1 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าสงวนและอสังหาริมทรัพย์ในส่วนที่เป็นสำนักงาน เว้นแต่อสังหาริมทรัพย์ส่วนที่แบ่งแยกไม่ได้จากส่วนที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

นอกจากนี้ ยังมีมาตรา L2212-1 บัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดาตามบทบัญญัติเฉพาะ ได้แก่

(1) ทางชนบท

(2) ป่าของนิติบุคคลมหาชนตามกฎหมายป่าไม้

2.3.3 การจัดทำบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม

2.3.4 การสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเอกชนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยการจำกัดตรอนกรรมสิทธิ์ที่ดินตามหลักกฎหมายฝรั่งเศสจากมูลกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าถือเอาอสังหาริมทรัพย์ของเอกชนโดยมิชอบ (Emprise Irreguliere) อันได้แก่กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ายึด แยกการครอบครอง จัดการ ใช้สอย

⁹ Avranches v. Desmarests, TC, no. 01187 (1951).

หรือรื้อทำลายอสังหาริมทรัพย์ของเอกชนโดยปราศจากอำนาจ หรือโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาความเสียหายที่เกิดจากฝ่ายปกครองคือศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ตกทอดกันมาว่า ศาลยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคดีเพื่อพิทักษ์สิทธิในเสรีภาพและทรัพย์สินของเอกชน¹⁰

2.3.5 การกระทำนอกอำนาจ โดยการจำกัดตรอนกรรมสิทธิในที่ดินตามหลักกฎหมายฝรั่งเศส ด้วยมูลเหตุการกระทำนอกอำนาจ (Voie de Fait) อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรม แนวคิดนี้เป็นผลมาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลชี้ขาดคดีขัดกันของประเทศฝรั่งเศส¹¹ ซึ่งวางหลักการหรือแนวทฤษฎีว่าด้วยการกระทำของฝ่ายปกครองที่ปราศจากฐานตามกฎหมายหรือ การกระทำนอกอำนาจ (Voie de Fait) ว่าอาจมีได้ 2 กรณี ได้แก่

- 1) เมื่อการวินิจฉัยสั่งการของฝ่ายปกครองขาดความเชื่อมโยงกับอำนาจของฝ่ายปกครองอย่างเด่นชัดและการวินิจฉัยสั่งการดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อเสรีภาพหรือกรรมสิทธิ์
- 2) เมื่อฝ่ายปกครองกระทำการภายใต้เงื่อนไขอันผิดปกติในการบังคับตามคำสั่งทางปกครอง และการบังคับการนี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเสรีภาพหรือกรรมสิทธิ์

2.4 ศาลชี้ขาดคดีขัดกัน

ในการวินิจฉัยขอบเขต ความหมาย เขตอำนาจศาลของคดีเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน ประเทศฝรั่งเศสยังคงใช้ระบบการวินิจฉัยโดย “ศาลชี้ขาดคดีขัดกัน”¹² (Tribunal des Conflits) อย่างไรก็ตาม ได้มีการปฏิรูปศาลเขตอำนาจศาลขัดกันเป็นระยะ ศาลชี้ขาดคดีขัดกันมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากรณีที่มีการขัดแย้งกันเกี่ยวกับอำนาจของศาลและการขัดแย้งกันของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในระบบศาลยุติธรรมกับศาลในระบบศาลปกครอง เพื่อมิให้เกิดกรณีของการปฏิเสธความยุติธรรม (Le Deni de Justice) โดยศาลเพ็งจะมีอำนาจหน้าที่ประการหลังนี้ตามรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 1932 เป็นต้นมา

ต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการในเรื่องการส่งประเด็นไปให้อีกศาลหนึ่งวินิจฉัยเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นไปอีกตามกฎหมายที่ 2015-233 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 ซึ่งมีผลเป็นการแก้ไขประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง มาตรา R321-1 มาตรา R432-2 มาตรา R611-23 มาตรา R771-2 มาตรา R811-1 และเพิ่มมาตรา R771-2-1 และมาตรา R771-2-2 รวมทั้งแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยแก้ไขมาตรา 49 และเพิ่มมาตรา 126-14 และมาตรา 126-15 สรุปได้เป็นหลักการว่า จะมีการส่งประเด็นไปให้อีกศาลหนึ่งวินิจฉัยก็ต่อเมื่อประเด็นรองที่ต้องวินิจฉัยนั้นมีความยุ่งยากอย่างมากในการวินิจฉัย (Difficulté Sérieuse) ในกรณีที่มิได้มีความยุ่งยากอย่างมากในการวินิจฉัย ศาลที่มีอำนาจวินิจฉัยประเด็นหลักสามารถตัดสินคดีนั้นไปได้เลยโดยไม่ต้องส่งประเด็นไปให้อีกศาลหนึ่งวินิจฉัยอีก

¹⁰ Barinstein, TC (1947), quoted in Crossland, “Rights of Individual to Challenge Administration before Administrative Court,” n.d.

¹¹ Francaise, TC, no. 00822 (1935).

¹² Pokin Palakul, “Dispute on the Competent Jurisdictions,” *Administrative Courts Journal* 2, no. 2 (May-August 2002): 1-94. [In Thai]

ด้วยเหตุนี้ การส่งประเด็นไปให้อีกศาลหนึ่งตัดสินจึงไม่สมควรกระทำหากไม่มีความจำเป็น ปัญหาว่าเกิดความจำเป็นเมื่อใดนั้น จึงต้องพิจารณาว่าประเด็นแห่งคดีเรื่องนั้นจะต้องมีความยุ่งยาก จะเห็นได้ว่าแนวโน้มใหม่ในปัจจุบันจึงแตกต่างไปจากอดีต เพราะเกิดพัฒนาการในการยอมรับคำตัดสินซึ่งกันและกันของศาลยุติธรรมและศาลปกครองนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้กล่าวว่า ในประเทศฝรั่งเศส ได้เกิดยุคเปลี่ยนผ่านจากเดิมที่เป็น “สงครามระหว่างศาล” ไปสู่ “ความร่วมมือ” ที่แท้จริงระหว่างศาล¹³

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

ปัญหาสำคัญในงานวิจัยนี้คือการพิจารณาข้อโต้แย้งในปัญหาว่า เขตอำนาจของศาลยุติธรรมและศาลปกครองในคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการดำเนินการทางปกครองในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินภายใต้กรอบของกฎหมายนั้น ศาลยุติธรรมและศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทเรื่องเหล่านี้ในขอบเขตใด

ในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติในระบบกฎหมายฝรั่งเศสนั้น มีหลักทั่วไปว่า อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิและทรัพย์สินว่าเป็นของเอกชนหรือเป็นของรัฐเป็นของศาลยุติธรรม ศาลปกครองไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์อันเป็นนิติสัมพันธ์ในแดนของกฎหมายเอกชน เว้นแต่จะเป็นกรณีที่กฎหมายรับรองไว้โดยเฉพาะหรือเป็นสิทธิอันมีฐานที่ตั้งอยู่บนนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายมหาชน เมื่อได้ความว่าเป็นทรัพย์สินของรัฐแล้วการจะวินิจฉัยว่าเป็นทรัพย์สินของรัฐประเภทใด หรือการแปรสภาพหรือถอนสภาพเกิดผลเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเป็นแดนของกฎหมายมหาชน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทย ที่ถือว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินตามกฎหมายเอกชนเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม ส่วนในกรณีที่มีการโต้แย้งสิทธิระหว่างเอกชนกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐในการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายมหาชนและอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เช่น ในคำวินิจฉัยที่ 2/2546 วัดพองวาร์ฐออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงทับที่ดินมือเปล่าที่วัดครอบครองอยู่ก่อน ซึ่งในกรณีนี้ศาลยุติธรรมเห็นว่าเป็นปัญหาละเมิดทางปกครอง ส่วนศาลปกครองเห็นว่าเป็นปัญหาพิพาทว่ากรรมสิทธิ์เป็นของผู้ใด และยอมอยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม และปัญหาคล้ายกันในคำวินิจฉัยที่ 3/2546 และ 4/2546 ซึ่งเอกชนฟ้องวาร์ฐออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงทับที่ครอบครองของตน ซึ่งศาลยุติธรรมเห็นว่าเป็นการฟ้องโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง ในขณะที่ศาลปกครองเห็นว่าเป็นปัญหาโต้แย้งเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งในที่สุดคณะกรรมการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลได้วางแนวไว้ในทั้งสามคดีว่าประเด็นพิพาทหลักอยู่ที่ปัญหาว่ากรรมสิทธิ์เป็นของผู้ฟ้องคดีหรือไม่ แนวคำวินิจฉัยดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการที่ว่าศาลยุติธรรมเป็นผู้พิทักษ์กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

¹³ Questiaux N., “La Collaboration du Juge Administratif Avec un Juge International: Quelques Remarques sur l’Application par le Conseil d’Etat Français de l’Article 177 du Traité de Rome,” in *Mélanges en l’Honneur du Professeur Michel Stassinopoulos* (Paris: LGDJ, 1974), 395, quoted in Lecourt R., *L’Europe des Juges: Collection Droit de l’Union Européenne; Grands Ecrits Reed* (Bruxelles: Bruylant, 2008), 266.

ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาคดีปกครอง หรือคดีพิพาทในกฎหมายมหาชนตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้นคดีเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอันเป็นสิทธิตามกฎหมายเอกชนจึงอยู่นอกเขตอำนาจของศาลปกครอง มีข้อพิจารณาสำคัญว่านิติสัมพันธ์ที่เป็นฐานที่ตั้งของข้อพิพาทเป็นนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายเอกชนหรือตามกฎหมายมหาชน หากข้อพิพาทอันเกี่ยวกับสิทธิแห่งทรัพย์สินของเอกชนอันเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายในการดูแลรักษาหรือใช้สอย เช่น สิทธิอันเกิดจากการได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ หรืออนุญาตให้ใช้สอยสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามกฎหมายมหาชน ย่อมอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง รวมทั้งสิทธิในการเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลรักษาสาธารณสมบัติของแผ่นดินปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเป็นผลจากความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่จากสัญญาทางปกครอง หรือจากความรับผิดอย่างอื่นของเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

ในคดีเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินนั้น หากข้อพิพาทกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นกรณีที่มีการอ้างเรื่องสิทธิในที่ดินขึ้นเป็นฐานที่ตั้งแห่งข้อหาหรือคำขอหรือข้อโต้แย้งของคู่กรณีเป็นสำคัญ โดยประเด็นแห่งคดีไม่ใช่เป็นเรื่องโต้แย้งเรื่องการใช้อำนาจโดยมิชอบ ไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือกระบวนการของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐแล้ว ก็ย่อมต้องถือว่าเป็นคดีเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินเป็นประเด็นหลักในคดี ส่วนในคดีที่คู่ความประสงค์จะตรวจสอบการกระทำ หรือบังคับให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ทางปกครองเป็นสำคัญ แม้จะได้มีการอ้างถึงสิทธิในที่ดิน หากข้ออ้างเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินไม่ใช่เป็นประเด็นหลัก แต่ประเด็นหลักอยู่ที่การโต้แย้งการกระทำทางปกครองของเจ้าหน้าที่ หรือเรียกให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือต้องรับผิดตามกฎหมายเป็นประเด็นหลัก คดีก็อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เช่น ในคำวินิจฉัยที่ 2/2549 เอกชนฟ้องว่าเจ้าหน้าที่ออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ส. 3 ก.) ไม่ถูกต้อง โดยทำระวางแผนที่ข้างเคียงผิดจากความเป็นจริง ขอให้ศาลสั่งให้แก้ไขให้ถูกต้อง คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลชี้ขาดว่า ประเด็นแห่งคดีไม่ใช่เรื่องการโต้แย้งสิทธิในที่ดิน แต่เป็นการฟ้องว่าเจ้าหน้าที่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ละเลยต่อหน้าที่ เป็นคดีพิพาททางปกครอง อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการพิจารณาข้อโต้แย้งเขตอำนาจศาลที่เป็นเหตุให้ต้องนำคดีเข้าสู่การวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ผู้วิจัยพบว่าปัญหาหลักของข้อโต้แย้งเรื่องเขตอำนาจศาลนี้เป็นปัญหาความเข้าใจที่แตกต่างกันในทางวิชาการและหลักกฎหมายในการวิเคราะห์ประเด็นแห่งคดี หรือข้ออ้างอันอาศัยเป็นหลักแห่งคดี ซึ่งต้องพิจารณาตามนิติสัมพันธ์อันเป็นฐานที่ตั้งแห่งข้อพิพาท การจะแก้ปัญหारेื่องนี้จำเป็นต้องอาศัยการทำความเข้าใจแนวคำวินิจฉัยอย่างจริงจัง พัฒนางค์ความรู้ทางวิชาการ การวิพากษ์วิจารณ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นความเข้าใจพื้นฐานที่ต้องตรงกันในวงนักวิชาการและนักวิชาชีพทางกฎหมาย

References

- Amorn Chantarasomboon. "Should We already have Administrative Courts ?." *Thammasat Law Journal* 2, no. 4 (March 1971): 29. [In Thai]
- Crossland, Hans Gerald. "Rights of the Individual to Challenge Administrative Action before Administrative Courts in France and Germany." *International & Comparative Law Quarterly* 24 (1975): 714.
- Dufau, Jean. *Le Domaine Public*. 4th ed. Paris: Le Moniteur, 1993.
- Duguit, Leon. "The French Administrative Courts." *Political Science Quarterly* 29, no. 3 (September 1914): 386-387.
- J., Morand-Deville. *Droit Administrative des Biens*. 5th ed. Paris: Montcrestien, 2007.
- J. M., Auby, and Drago R. *Traite de Contentieux Administrative*. Paris: LGDJ, 1984. Quoted in Dufau, Jean. *Le Domaine Public*. 4th ed. Paris: Le Moniteur, 1993.
- N., Questiaux. "La Collaboration du Juge Administratif Avec un Juge International: Quelques Remarques sur l'Application par le Conseil d'Etat Français de l'Article 177 du Traite de Rome." In *Melanges en l'Honneur du Professeur Michel Stassinopoulos*, 395. Paris: LGDJ, 1974. Quoted in Lecourt R. *L'Europe des Juges: Collection Droit de l'Union Europeenne; Grands Ecrits Reed*. Bruxelles: Bruylant, 2008.
- Pokin Palakul. "Dispute on the Competent Jurisdictions." *Administrative Courts Journal* 2, no. 2 (May-August 2002): 1-94. [In Thai]

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1201/2559

จำเลยเป็นผู้ชาย ได้ผลักผู้เสียหายที่ 1 ซึ่งเป็นเด็กชายเข้าไปในห้องน้ำ และได้ถอดกางเกงผู้เสียหายจนเหลือแต่กางเกงใน ย่อมทำให้ผู้เสียหายที่ 1 ได้รับความอับอาย เพราะไม่ใช่วิสัยของคนทั่วไปที่จะเปลือยกายและสวมใส่เฉพาะกางเกงชั้นในให้กับบุคคลที่ไม่สนิทสนมได้พบเห็น ดังนั้นแล้ว แม้จำเลยจะไม่ได้แตะเนื้อต้องตัวหรือร่างกายส่วนหนึ่งส่วนใดของผู้เสียหายที่ 1 ก็ตาม การกระทำของจำเลยก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศ จำเลยจึงมีความผิดฐานกระทำความอนาจารต่อผู้เสียหายที่ 1 ซึ่งเป็นเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี โดยใช้กำลังประทุษร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 279 วรรคสอง

แหล่งที่มา: กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 3002/2561

การที่นายจ้างโอนย้ายลูกจ้างไปทำงานกับบริษัทในเครือ แม้กรรมการของบริษัทในเครือจะเป็นคนเดียวกันก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าเป็นนายจ้างคนละรายหรือคนละนิติบุคคลแยกต่างหากจากกัน ซึ่งถือเป็นการโอนสิทธิความเป็นนายจ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 577 วรรคหนึ่ง

เมื่อลูกจ้างไม่ยินยอม จึงไม่อาจโอนย้ายได้ แม้นายจ้างจะออกคำสั่งให้ลูกจ้างไปทำงานกับบริษัทในเครือ ย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบ เมื่อนายจ้างเลิกจ้าง จึงถือเป็นการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม ต้องจ่ายค่าเสียหายและค่าชดเชยแก่ลูกจ้าง

แหล่งที่มา: กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1: มกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม) ทุกบทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ทั้งนี้แล้ว บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

1. ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ

2. สาขาที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 2) สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (บทความในสาขานี้ มีขอบเขตถึงด้านอาชญาวิทยา และการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงจิตวิทยา รัฐศาสตร์ หรือสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในแง่กระบวนการยุติธรรม)

3. การเตรียมต้นฉบับ

ภาษา	ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษ ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย
------	---

3. การเตรียมต้นฉบับ (ต่อ)

การตั้งค่า หน้ากระดาษ	ผู้เสนอผลงานพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft Word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 และตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้ ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
จำนวนหน้า	ทุกประเภทบทความ ให้มีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมแล้ว ไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ
ลำดับหน้า	ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้ แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และใส่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ
ลำดับเนื้อเรื่อง	ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทนำเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1, 1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1), 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น
การย่อหน้า	ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.5 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร
รูปแบบการเขียน	ภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้ - ชื่อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 แบบตัวอักษร ตัวหนา - ชื่อผู้เขียน ขนาดตัวอักษร 14 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - ชื่อหัวข้อต่าง ๆ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวหนา - บทคัดย่อ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - เนื้อหาทั้งหมด ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - บรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน - รายการอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 12 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

1) **ชื่อเรื่อง:** ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) **ชื่อผู้เขียนบทความ:** ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) **บทคัดย่อ:** เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) **คำสำคัญ:** คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) **บทนำ:** ประกอบด้วย

5.1) **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา:** เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้

5.2) **วัตถุประสงค์:** เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

5.3) **สมมติฐาน (ถ้ามี):** เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษากำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา

5.4) **ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น

5.5) **ระเบียบวิธีการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวว่าการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.6) **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:** เป็นการกล่าวถึงผลของการศึกษาในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใด และในด้านใด

6) **ผลการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) **สรุปผลและข้อเสนอแนะ:** เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาในภายต่อไป

8) ตารางรูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง: ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ: ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) บทคัดย่อ: เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) คำสำคัญ: คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ: เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา: เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผล: เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษاتตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการเขียนเชิงอรรถ และบรรณานุกรม วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงที่มาของข้อมูล เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้

รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ

1. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (Parenthetical Citations-Reference List Style) เรียกว่า ระบบนาม-ปี ประกอบด้วย ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้าที่อ้างอิง ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ บางสาขา

2. การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เป็นการอ้างอิงด้วยข้อความไว้ท้ายหน้ากระดาษ ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขานิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ใช้การอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian แบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและปรับให้เหมาะสมกับการนำมาใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ของไทย

โดยหลักเกณฑ์การเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรม ผู้เสนอบทความสามารถเข้าดูหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร คือ <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/>

โดยรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมของภาษาไทยนั้น ให้ทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมของภาษาไทยที่ทำการแปลนั้น

ตัวอย่าง: รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมประเภทต่าง ๆ

1. รายการอ้างอิง

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง/ชื่อหนังสือ/เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

¹ ประภัสสร เทพชาตรี, *สถานการณ์โลกปี 2553 และแนวโน้มปี 2554*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2554), 49.

² Duncan Malley, *Globalizing Intellectual Property Rights* (New York: Routledge, 2002), 65.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

¹ บุญศักดิ์ แสงระวี และแนว ศศิธร, *วิวัฒนาการของสิทธิบัตรกษ* (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551), 112.

² Robinson M. Garner and Linden Gely, *Clinical Genetics Handbook*, 4th ed. (Boston: Blackell Scientific, 1993), 8.

1) หนังสือทั่วไป (ต่อ)

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี), /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

¹ นุสรา เตียงเกตุ, วลัย จักรทิพย์ และบุษบา อินตะพันธ์, *แนวทางการทอผ้าพื้นเมือง* (เชียงใหม่: มีเดียทีม, 2551), 22-23.

² Frederick W. Bener, Page Winary and Mikal Erky, *Ethylene in Plant Biology* (San Diego: Academic Press, 1992), 105.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

¹ ยุทธนา สมิติศิริ และคณะ, *การพัฒนากวาวเครือ* (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545), 55-62.

² Art Dell et al., *Trees: Benjamin Perkins*, 2nd ed. (London: Grange, 1991), 38.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539), 15-16.

² *Symposium on Adult Education and Public Libraries* (London: Library Association, 1980), 27.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า ed. (กรณีคนเดียว) และ eds. (กรณีมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม, *ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ตโฟน*, บรรณาธิการโดย ชนัญชี กังคานนท์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554), 119.

² Krongtaew Carton and Fackler Key, *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*, ed. Williams Parner (West Sussex: IMP, 1988), 12.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือที่แปล, /แปลโดย/ชื่อผู้แปล, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า trans. (กรณีคนเดียว หรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ เกรย์ เจ, *ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์*, แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธินาการ, ชุดที่ 9 (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552), 105.

² Stanislavski K. Robee, *My Life in Art*, trans. Benedetti Jayson (London: Routledge, 2005), 202.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง/“ชื่อบทความ,”/ใน/ชื่อเรื่อง/บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า in

ตัวอย่าง

¹ กอบเกียรติ สุวรรณทัต-เพียร, “อารยธรรมตะวันตก,” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการ โดย วิจิตร แสงหาญ (กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519), 335.

² Tebbel Jelolie, “The Role of Technology in the Future of Libraries,” in *The Metropolitan Library*, ed. Ralph C. Warner (Cambridge, MA: MIT Press, 1972), 105.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บ พิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

¹ เพ็ญดาว สุขพานิช, “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย,” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105, (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

² Wiener R. Loney, *Capital Punishment in the United States*, 4th ed. (London: Routledge, 2004), 202, (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง/“ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ปราโมทย์ หัตถาสุวรรณ, “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม,” คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.

² Elisabetta Povoledo and Laurie Goodstein, “What’s Right with Sight and Sound Journalism,” *Fineday Column, Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี),/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ วรวิษฐ์ ลิ้มทองกุล, “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์,” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม 2560, สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561, <https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/>
² Olk Armer, “New Energy Code For Large Buildings,” Business News Column, *Time Post*, February 9, 2017, accessed February 29, 2017, <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.
 กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.

ตัวอย่าง

¹ วรวิทย์ ทวาทิน, “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย,” *วารสารบัณฑิตย* 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.
² Hoclosky Mall, “Political Participation,” *International Encyclopedia of the Social Sciences* 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL
 กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ สวัสดิ์ ประทุมราช, “การวัดผลทางจิตวิทยา,” *จิตพฤติกรรมศาสตร์* 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, <https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/>
² Lucy C. Budd, “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain,” *Journal of Transport History* 32, no. 2 (December 2011): 125, accessed January 18, 2016, <https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/>

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” / (ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย/ปีการศึกษา)/เลขหน้า.
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

¹ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 99.
² Arellano L. Aell, “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004), 8.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” / (ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย/ปีพิมพ์)/เลขหน้า/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ใน./URL
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย in และ URL

ตัวอย่าง

¹ ขวัญนุช แสนสุข, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555), 26-28, สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561, ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/
² Dana S. Levin, “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School,” (PhD diss., University of Michigan, 2010), 101-102, accessed February 9, 2017, in Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ ¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเรื่อง,” แก่ไขครั้งล่าสุด/วัน/เดือน/ปี, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /URL กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก่ไขครั้งล่าสุด และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า last modified และใช้ accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง ¹ อาทิตย์ โกวิทวรารุณ, “รถไฟความเร็วสูงจูงจมูกเรา,” แก่ไขครั้งล่าสุด 2560, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561, https://www.posttoday.com/social/think/550280/ ² Anjali Garg, “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time,” last modified May 20, 2016, accessed February 9, 2017, https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ ¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/, เลขหน้า.
ตัวอย่าง ¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์, <i>ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ</i> (รายงานการวิจัย) (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538), 86-87. ² Chun S. Youn, <i>Korean Folk Tales</i> (Research Report) (Seoul: International Cultural Foundation, 1973), 61.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ ¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเอกสาร,” /รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม/สถานที่จัดประชุม/วัน/เดือน/ปี, /เลขหน้า. กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง ¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554, 12. ² Herath P. Belker, “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation,” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994, 24.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

¹ รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก/อ้างอิงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับรอง
กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า quoted in หรือ cited by นำหน้าชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง
ของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

¹ เรืองศรี กฤษมาตร, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นวนการพิมพ์, 2540), 49, อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ,
การพัฒนาของวัยรุ่น (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538), 24.

² Wallis O. Alice, *Introduction to Microcomputers* (New York: Adam Osbarne, 1977), 21, quoted in Hyman Mar,
Automated Library Circulation System (New York: Knowledge Industry, 1981), 15.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

¹ ชื่อหน่วยงาน/“ชื่อเอกสาร,”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538,” 28 ธันวาคม 2537.

² Council of Europe, “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code,” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง/ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure
กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

¹ สุดใจ วงษ์เทศ, *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุรราชสำนักสยาม* (จุลสาร), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ, 2550), 49.

² Tea Hall, *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure), 2nd ed. (Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990), 3.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้จัดทำ/ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่ผลิต/หน่วยงานที่เผยแพร่/ปีที่ผลิต)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่), พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529), 5.

² Mihalyi L. Jerlar, *Landscape of Zambia* (Slides) (Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999), 3.

19) การสัมภาษณ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์/สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์/สถานที่/วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สัมภาษณ์โดย และใช้ วัน เดือน ปี

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า interview by และใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ณัฐวุฒิ วิบูลพัฒน์วงศ์, สัมภาษณ์โดย ยุพดี รัตนกรรณ์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 10 พฤศจิกายน 2553.

² Andrew Macmillan, interview by Mack Callar, San Diego, CA, March 2, 2007.

20) กฎหมาย

รูปแบบ

¹ ชื่อกฎหมาย/มาตรา/ชื่อเอกสาร/เล่มที่/ตอนที่(วัน/เดือน/ปี):/เลขหน้า.

การอ้างอิงหลักกฎหมาย กรณีไม่ได้อ้างอิงจากเอกสารราชกิจจานุเบกษา ให้ลงรายการเหมือนหนังสือ

เฉพาะการอ้างอิงรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติของสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายในงานเขียนภาษาต่างประเทศ

ใช้รูปแบบ ชื่อกฎหมาย/มาตรา.

ตัวอย่าง

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 2, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 3.

² พระราชบัญญัติการถวายความปลอดภัย พ.ศ. 2560, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 126 ก (16 ธันวาคม 2560): 2.

¹ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Article 24.

² United Nations Convention on the Law of the Sea, Article 55 The exclusive economic zone is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal State and the rights and freedoms of other States are governed by the relevant provisions of this Convention.

21) คำพิพากษา

รูปแบบ

¹ ชื่อคู่ความ./เลขที่รายงานคำพิพากษา/เลขหน้าที่ย่าง (ถ้ามี)/(ชื่อศาล/ปีที่ตัดสินหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง).

ตัวอย่าง

¹ ภูริชัยพร เพ็ชรใจแสง กับ กรมสรรพากร, คำพิพากษาที่ 4586 (ศาลฎีกา 2560).

² Profit Sharing Plan v. MBank Dallas, N.A. 683 F. Supp. 592 (N.D. Tex 1988).

22) การขยายคำ

รูปแบบ

¹ ชื่อคำที่ขยายความหมาย/(คำศัพท์ภาษาอังกฤษ)/ความหมาย.

ตัวอย่าง

¹ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หมายถึง การกระทำอย่างเป็นระบบและไตร่ตรองไว้ก่อน เพื่อทำลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนในชาติ หรือกลุ่มชนทางศาสนาทั้งกลุ่มหรือส่วนใหญ่.

² ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ที่ก่อความเสียหาย มากกว่าที่จะเป็นการชดเชยความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย.

2. บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดหนังสือหรือลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.
ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน กมลชัย รัตนสกววงศ์. <i>กฎหมายปกครอง</i>. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546. Malley, Duncan. <i>Globalizing Intellectual Property Rights</i>. New York: Routledge, 2002. ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน บุญศักดิ์ แสงระวี, และแวว ศศิธร. <i>วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ</i>. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551. Garner, Robinson M., and Linden Gely. <i>Clinical Genetics Handbook</i>. 4th ed. Boston: Blackell Scientific, 1993. ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน ปัจจัย บุนนาค, สุมิตร วิจิตตรา, และสมคิด แก้วสนธิ. <i>แนวคิดเศรษฐศาสตร์</i>. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. Bener, Frederick W., Page Winary, and Mikal Erky. <i>Ethylene in Plant Biology</i>. San Diego: Academic Press, 1992. ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน ดำรงศักดิ์ ชับสนิท, แสง รัตนมงคลมาศ, สุภากร มานะยิ่ง, และจันสิริ วัฒนาพร. <i>การพัฒนาอุตสาหกรรมการตลาด</i>. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2539. Dell, Art, Merker Benner, Iken Thervernai, and Susea Namerak. <i>Trees: Benjamin Perkins</i>. 2nd ed. London: Grange, 1991. ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539. <i>Symposium on Adult Education and Public Libraries</i>. London: Library Association, 1980.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีพิมพ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า edited by
ตัวอย่าง ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ตโฟน. บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554. Carton, Krongtaew, and Fackler Key. <i>Lignocellulosic Structural Changes After Physico - chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy</i>. edited by Williams Parner. West Sussex: IMP, 1988.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือที่แปล./แปลโดย/ชื่อผู้แปล./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า translated by (กรณีคนเดียวหรือมากกว่า 1 คน)
ตัวอย่าง เกรย์ เจ. ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์. แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธินาการ. ชุดที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552. Robee, Stanislavski K. <i>My Life in Art</i>. translated by Benedetti Jayson. London: Routledge, 2005.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ใน/ชื่อเรื่อง,/บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย,/เลขหน้า./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า In
ตัวอย่าง กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร. “อารยธรรมตะวันตก.” ใน <i>สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2</i>, บรรณาธิการโดย กอบแก้ว วิจิตรา แสงหาญ, 335. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519. Jelolie, Tebbel. “The Role of Technology in the Future of Libraries.” In <i>The Metropolitan Library</i>, edited by Ralph C. Warner, 105. Cambridge, MA: MIT Press, 1972.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บพิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย
ตัวอย่าง เพ็ญดาว สุขพานิช. “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย.” <i>วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น</i> 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105. (วารสารฉบับพิเศษในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง). Loneay, Wiener R. <i>Capital Punishment in the United States</i>. 4th ed. London: Routledge, 2004, 202. (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี),/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า.
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.”
 คอลัมน์ เป็นไท, ไทยรัฐ, 5 สิงหาคม 2558, 7.
 Povoledo, Elisabetta, and Laurie Goodstein. “What’s Right with Sight and Sound Journalism.”
 Fineday Column, *Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี),/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
 กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

วริษฐ์ ลิ้มทองกุล. “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์.” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม
 2560. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561. <https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/>
 Armer, Olk. “New Energy Code For Large Buildings.” Business News Column, *Time Post*,
 February 9, 2017. Accessed February 29, 2017. <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่./ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า. กรณีภาษาไทย ฉบับที่ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.
ตัวอย่าง วรวิทย์ ทวาทสิน. “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” <i>วารสารบทบัญญัติ</i> 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105. Mall, Hoclosky. “Political Participation.” <i>International Encyclopedia of the Social Sciences</i> 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่./ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL กรณีภาษาไทย ฉบับที่ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง สวัสดิ์ ประทุมราช. “การวัดผลทางจิตวิทยา.” <i>จิตพฤติกรรมศาสตร์</i> 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561. https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/ Budd, Lucy C. “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain.” <i>Journal of Transport History</i> 32, no. 2 (December 2011): 125. Accessed January 18, 2016. https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปีการศึกษา. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.
ตัวอย่าง เกียรติพร อำไพ. “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมัน เถื่อน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540. Aell, Arellano L. “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity.” Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย,/ปีพิมพ์./สืบค้น เมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ใน,/URL กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้ คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย In และ URL
ตัวอย่าง ขวัญนุช แสนสุข. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2555. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561. ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/ Levin, Dana S. “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School.” PhD diss., University of Michigan, 2010. Accessed February 9, 2017. In Deepblue, https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเรื่อง.”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Last modified และใช้ Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง อาทิตย์ โกวิทวรารังกูร. “รถไฟความเร็วสูงจุจกเรา.” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561. https://www.posttoday.com/social/think/550280/ Garg, Anjali. “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time.” Last modified May 20, 2016. Accessed February 9, 2017. https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.
ตัวอย่าง กมลชัย รัตนสากววงศ์. <i>ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ</i> (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538. Youn, Chun S. <i>Korean Folk Tales</i> (Research Report). Seoul: International Cultural Foundation, 1973.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเอกสาร.”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม,/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี.
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

สมคิด เลิศไพฑูรย์. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล.” เอกสาร
 ประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ,
 8-10 ตุลาคม 2554.

Belker, Herath P. “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation.” Paper
 Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime
 Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก./อ้างถึงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของ
 เอกสารอันดับรอง
 กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า Quoted in หรือ Cited by นำหน้าชื่อ
 ผู้แต่งและชื่อเรื่องของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

เริงศรี ฤทธมาตร. *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นวการพิมพ์, 2540. อ้างถึงใน
 นรากร ไชหาญ. *การพัฒนาของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.

Alice, Wallis O. *Introduction to Microcomputers*. New York: Adam Osbarne, 1977. Quoted in
 Hyman Mar. *Automated Library Circulation System*. New York: Knowledge Industry,
 1981.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ ชื่อหน่วยงาน./“ชื่อเอกสาร.”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538.” 28 ธันวาคม 2537. Council of Europe. “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code.” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์./ปีที่พิมพ์. กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph
ตัวอย่าง สุดใจ วงษ์เทศ. <i>เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี</i> (จุลสาร). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550. Hall, Tea. <i>The Chinese Art of Tea Drinking</i> (Brochure). 2nd ed. Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ ชื่อผู้จัดทำ./ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่ผลิต:/หน่วย งานที่เผยแพร่./ปีที่ผลิต.
ตัวอย่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. <i>แผนที่จังหวัดนครราชสีมา</i> (แผนที่). พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529. Jerlar, Mihalyi L. <i>Landscape of Zambia</i> (Slides). Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999.

19) การสัมภาษณ์

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

20) กฎหมาย

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

21) คำพิพากษา

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

22) การขยายคำ

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

การส่งบทความ

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวิธีการส่งดังนี้

1. ผู้เสนอผลงานสามารถส่งบทความต้นฉบับผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ ดังนี้

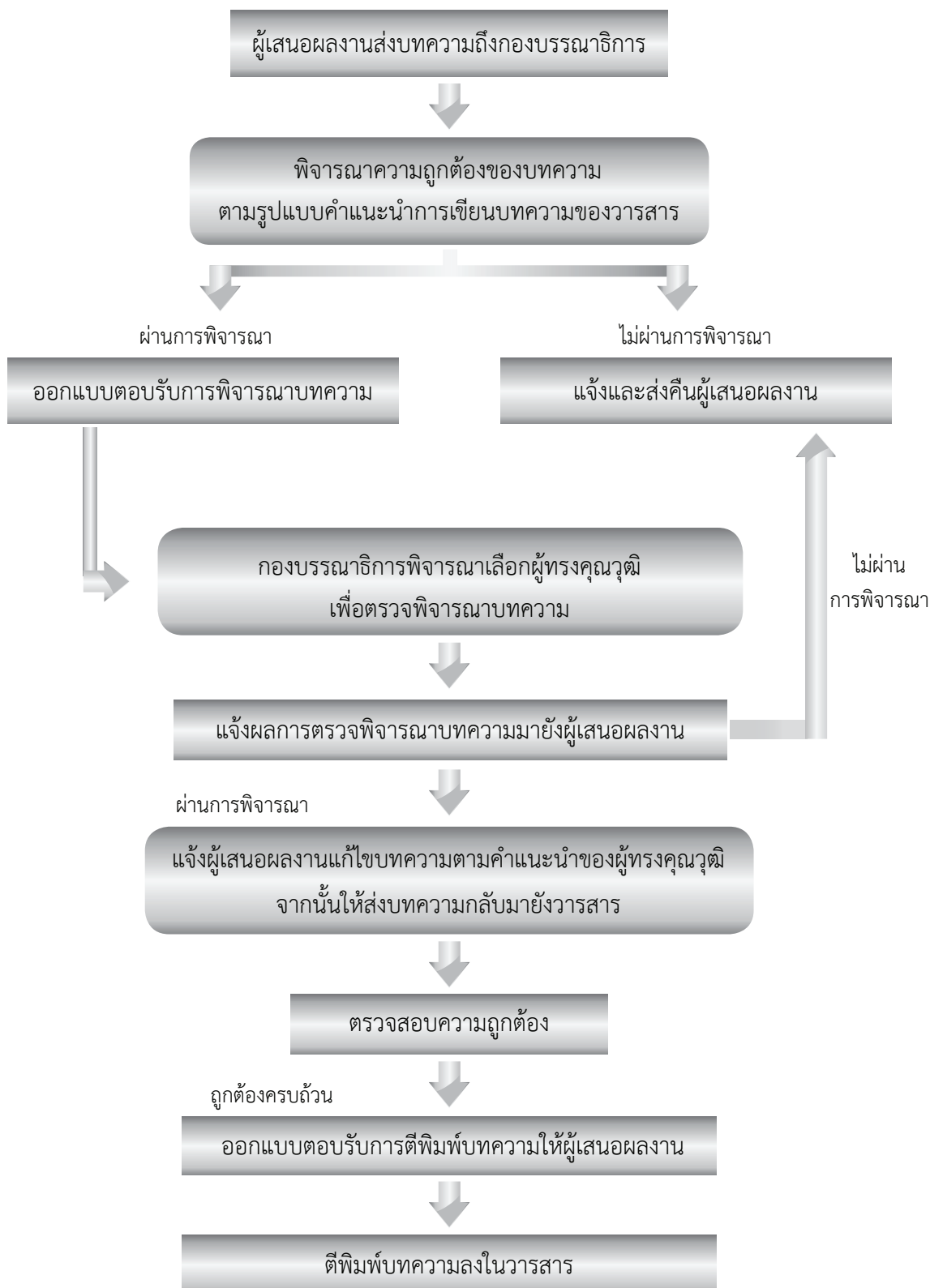
ผู้เสนอผลงานส่งไฟล์บทความต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด (เป็นไฟล์ .doc) ผ่านทางอีเมล (Email) และ ผ่านทางเว็บไซต์ (Website) โดยส่งมายัง

Email: ubru_lawjournal@hotmail.com

Website: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal>

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความต้นฉบับแล้ว จะดำเนินการพิจารณาบทความว่าเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด จะทำการร้องขอผู้เสนอผลงานแก้ไขบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด เมื่อเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดแล้ว จะออกแบบตอบรับการพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน
3. บทความที่ได้รับการพิจารณา จะถูกตรวจพิจารณาทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาของบทความนั้นๆ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาบทความเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการตรวจพิจารณาดังกล่าวมายังวารสาร จากนั้นจะส่งแบบบันทึกผลการตรวจพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน เพื่อทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ผู้เสนอผลงานต้องทำการส่งบทความที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมายังวารสาร จากนั้นจะมีการตรวจสอบว่ามีการแก้ไขและปรับปรุงบทความครบถ้วนหรือไม่ เมื่อถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะทำการออกแบบตอบรับการตีพิมพ์บทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน และดำเนินการตีพิมพ์บทความลงในวารสารตามลำดับ
5. เมื่อบทความของผู้เสนอผลงานได้รับการตีพิมพ์ในวารสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดส่งวารสารให้แก่ผู้เสนอผลงานจำนวนท่านละ 1 เล่ม

ขั้นตอนการตีพิมพ์

แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์
วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ประเภทของบทความ

- ☐ บทความวิจัย
☐ บทความวิชาการ

2. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

 ภาษาอังกฤษ.....

3. ชื่อ/สกุล ผู้เสนอผลงาน

ภาษาไทย.....
 ภาษาอังกฤษ.....

4. ข้อมูลผู้เสนอผลงาน

หน่วยงานที่สังกัด.....
 ตำแหน่ง/สถานภาพของผู้เสนอผลงาน.....
 ตำแหน่งทางวิชาการ/ระดับชำนาญการ/ยศ (ถ้ามี).....
 วุฒิการศึกษาสูงสุด.....
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....
 โทรศัพท์.....โทรสาร.....อีเมล.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นงานนิพนธ์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินยอมให้สามารถตรวจและแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้แล้ว ผลงานดังกล่าวไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น และไม่เคยนำเสนอหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

ลงชื่อ.....ผู้เสนอผลงาน
 (.....)
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

“การศึกษากฎหมายที่มหาวิทยาลัย เป็นการศึกษาให้รู้แจ้งเห็นจริง
ประกอบด้วยเหตุด้วยผล ซึ่งต้องอาศัยทฤษฎีเป็นรากฐาน
ฉะนั้นจึงเป็นความคิดที่ผิด...ที่คิดว่าทฤษฎีไม่เป็นของจำเป็น
เรียนไปก็เสียเวลา ควรศึกษาทางปฏิบัติดีกว่า
การศึกษาในทางปฏิบัติโดยไม่รู้ถึงทฤษฎี...ย่อมเป็นการศึกษาที่มีอันตราย
เพราะเป็นการศึกษาที่ไม่มีหลักสำหรับคิด...”

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย

คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 045-352-000 ต่อ 2400

เว็บไซต์: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal> อีเมล: ubru_lawjournal@hotmail.com

พิมพ์ที่: บริษัทยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา ตำบลวารินชำราบ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190